

KONFÜÇYÜS

KONUŞMALAR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÇİNCE ASLINDAN ÇEVİREN: GİRAY FİDAN
DERLEYEN, AÇIKLAYAN VE NOTLANDIRAN: YANG BOJUN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5095

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

KONFÜÇYÜS
KONUŞMALAR

ÖZGÜN ADI
论语译注

B&R Book Program
Authorized translation from the Simplified Chinese edition, entitled 《论语译注》
published by Zhonghua Book Company Copyright © 2012 Yang Bojun.

ÇİNCE ASLINDAN ÇEVİREN
GİRAY FİDAN

DERLEYEN, AÇIKLAYAN VE NOTLANDIRAN
YANG BOJUN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
DEFNE ASAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, MART 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-316-0 (CİLTİLİ)
ISBN 978-625-405-319-1 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CD

KONFÜÇYÜS

KONUŞMALAR

ÇİNCE ASLINDAN ÇEVİREN: GİRAY FİDAN
DERLEYEN, AÇIKLAYAN VE NOTLANDIRAN: YANG BOJUN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş	vii
Konfüçyüs Üzerine (Yang Bo jun).....	xvii
Bazı temel Kavramlar	xxi
Telaffuz Üzerine	xxvii
I.Öğrenmek	1
II. Yönetim	5
III. Sekiz Sıra Dansçılar	11
IV. Muhit ve İyilik [İnsanlık]	19
V. Gong Yezhang	23
VI. Yong	31
VII. Aktarmak	39
VIII. Tai Bo	47
IX. Konfüçyüs Nadiren	53
X. [Onun] Memleketi	61
XI. Bilge	69
XII. Yan Yuan	77
XIII. Zilu	85
XIV. [Yuan] Xian Sordu	93
XV. Wei Beyi Ling	103
XVI. Ji Ailesi	111
XVII. Yang Huo	117
XVIII. Wei Zi	125
XIX. Zi Zhang	131
XX. Yao Der Ki	137

Sunuş

Konfüçyüs MÖ 551-MÖ 479 yılları arasında Çin’de yaşamış tarihin en önemli ve en bilinen filozoflarından. Filozof, öğretmen ve yöneticilere doğru yolu göstermeye çalışan bir danışman olarak öne çıkmıştır. Çin tarih, kültür ve medeniyetini anlamak için Konfüçyüs’ü anlamak çok önemlidir. Çin düşüncesinin en temel metinlerinden sayılan *Konuşmalar* eseri de bunun için okunması gereken en önemli metinlerdendir.

Konfüçyüs, Çin’de “Kongzi” veya “Kongfuzi” olarak bilinir. Konfüçyüs adlandırması ise Paris’te 1687’de yayımlanan *Sinarum Philosophus* adlı eserde ilk kez “Confucius” olarak geçmektedir. Çince’den Latince’ye yapılan bu ilk çeviriler sonraki iki yüz yıl boyunca Leibniz ve Voltaire gibi önemli filozofların Çin’i anlamak için okudukları temel metinlerden olmuştur.¹ İsim Türkçeye de Batı’daki “Confucius” kullanımından Konfüçyüs olarak aktarılmıştır. Türkiye’de Konfüçyüs metinlerinden ilk çeviriler ülkenin ilk sinologu olan Prof. Dr. Muhaddere Nabi Özerdim tarafından yapılmıştır.²

1 Kong, Qiu. *Confucius Sinarum Philosophus, Sive Scientia Sinensis. Horthemels*, 1687. Ayrıca bkz. Meynard, Thierry. *The Jesuit Reading of Confucius: The First Complete Translation of the Lunyu* (1687) Published in the West. BRILL, 2015.

2 Özerdim, Muhaddere Nabi. *Büyük bilgi ; Müzik hakkında notlar: Konfüçyüs felsefine ait metinler*, Millî Eğitim Basımevi, 1945; *Konfüçyüs: Konuşmalar. (Lun -yü)*, (çeviri), Milli Eğitim Bakanlığı, Dünya Edebiyatı’ndan Tercüme Serisi. Çin Klasikleri: 5, Ankara, 1963. Türkçede “Konfüçyüs” ismini muhtemelen ilk kez Muhaddere Özerdim kullanmış olmalı.

Konfüçyüs'ün Dünyası

Konfüçyüs Çin'de merkezi otoritenin zayıfladığı bir dönemde Lu Beyliği'nde dünyaya geldi. Doğumundan iki yüz yıl kadar önce merkezi Zhou Hanedanı (MÖ 1100-MÖ 256) yönetimine bağı çok sayıda şehir-devlet veya beylik ortaya çıkmıştı. Konfüçyüs dünyaya geldiğinde çok sayıdaki bu beyliklerden sadece on dördü kalmıştı. Birbirleriyle savaş halinde olan bu beylikler Çin'i kontrol etmek için kimsenin kazanamadığı bir mücadelede devam ettirmekteydi. Bu dönem Çin için bir kargaşa çağıydı. Diğer taraftan beylikler arasındaki bu mücadele Çin tarihindeki en parlak düşünsel dönemlerden birinin doğuşuna yol açmıştı. “Yüz Okul” diye adlandırılan felsefe akımlarının taraftarları, beylikler arasında kendilerine yer bulmaya çalışmaktaydı. Konfüçyüs de bu düşünürlerden biriydi ve beylikler arasında seyahat ederek yöneticileri fikirlerini uygulamaları için ikna etmeye çalışıyordu. Platon'dan yaklaşık yüzyıl önce Konfüçyüs kendi okulunu kurmuştur. Akademisinde şiir, müzik, tarihi belgeler ve kroniklerden oluşan temel antik metinleri kullanmıştır. Bu eserler sonraki yüzyıllarda Çin medeniyetinin ana kaynakları olarak kabul edilmiştir. Konfüçyüs her ne kadar etrafındakiler ve öğrencileri tarafından bilge olarak tanımlansa da, o kendisini her zaman öğrenmeye çalışan biri olarak görmüş ve öğrencilerinden de kendisi gibi öğrenmeye istekli olmalarını talep etmiştir. Konfüçyüs'ün en önemli özelliğı öğrencilerinin hangi sınıftan geldiklerini önemsememesidir. “Junzi” “Üst İnsan” kavramını yönetici veya soylu sınıftan gelen anlamından çıkarıp karakter açısından “Üst İnsan” olarak tanımlaması da bunun en önemli göstergelerindendir. Böylece daha önce “Junzi” yani kelimenin ilk anlamıyla soylu olmanın yerine hangi sınıftan olursa olsun karakter açısından “soylu” olmayı yerleştirmiştir. Bu da soyluluğı doğuştan gelen bir

şey değil, doğruluk, insanlık, erdem ve ahlâklı olmakla ilgili hale getirmiştir. Örneğin Konfüçyüs'ün hayranlık duyduğu en gözde öğrencisi olan Yan Hui çok fakir bir aileden gelmektedir. Konfüçyüs kendisine dönemin en sıradan sayılabilecek hediyelerini getirenlere bile ders vermiştir.³ “Konfüçyüs der ki: ‘Bana kendi isteğiyle küçücük bir hediye getirmiş olanlara bile hep ders vermişimdir.’” (7.7).

Zhou Hanedanı'nın (MÖ 1100-MÖ 256) Shang Hanedanı'nı (MÖ 1600-MÖ 1027) ortadan kaldırarak yeni bir yönetim kurması erdem kavramıyla meşrulaştırılmıştı. Yönetimin ancak erdemle tesis edilip atalara saygılı olmak ve insanlara iyi davranmakla korunabileceği düşünülüyordu. Ancak Konfüçyüs'ün de yaşadığı İlkbahar–Sonbahar Dönemi⁴ (MÖ 771-MÖ 476) bu fikrin etkisinin azaldığı bir zamandır. Zhou hükümdarı sembolik hale gelmiştir ve birçok beylik Çin'in tamamını kontrol altına alabilmek için birbirleriyle savaşmaktadır. Bu dönemde birçok bey ve yönetici erdemli olmak yerine gücün elde edilmesi gerektiğini düşünüyordu. Sun Zi'nın *Savaş Sanatı* eseri de bu dönemde yazılmıştır. *Savaş Sanatı*'ndaki stratejilerin İlkbahar–Sonbahar Dönemi yöneticilerince benimsendiği görülmektedir. Savaş Sanatı, “Savaş bir ülkenin baş sorunu, ölüm kalım yeri, var olma ya da yok olma yoludur; muhasebesiz olmaz,” ifadesiyle başlamaktadır. Sun Zi var olma ve yok olmanın erdemle değil savaşla ilgili olduğunu öne sürerek yepyeni fikirler ortaya koymaktaydı. Bu fikirlerin temeli erdem ve ahlâk değil; savaşı kazanmak için yapılması gerekenlerdir. Bu dönemde yaşamış olan Konfüçyüs'ün Sun Zi'nın da aralarında olduğu “Savaş Okulu” [Bing Jia] düşünürleri ve eserlerine yaklaşımını Wei Beyliği'ne yaptığı ziyaretten anlamak mümkündür:

3 Cua, Antonio S. *Encyclopedia of Chinese Philosophy*. Routledge, 2013, s. 58-59.

4 MÖ 771-MÖ 403 yılları arası dönem. Zhou merkezi yönetiminin zayıfladığı ve feodal yapıların ortaya çıktığı bir dönemdir. (ç.n.)

“Wei Beyi Ling, Konfüçyüs’e ordunun konumlanışını sordu. Konfüçyüs şöyle cevap verdi: ‘Törenlerle ilgili şeyleri duymuşluğum var; orduyla ilgili şeyleri ise daha önce hiç çalışmadım.’ Konfüçyüs ertesı gün Wei Beyliği’nden ayrıldı.”(15.1).

Konfüçyüs sorunları askeri yöntemlerle çözme taraftarı değildi; ona göre iyi, ahlâklı, yetenekli kişiler yönetime gelirse, toplum da onların ortaya koyduğu bu iyi örneğe bakarak düzelecektir. Bu dönüşüm güç kullanmakla gerçekleştirilemezdi. Kendi beyliği olan Lu’da cezalandırma sorulduğunda şöyle cevap vermişti:

“Ji Kangzi, Konfüçyüs’e siyaseti sordu ve şöyle dedi: ‘Kötü insanları öldürüp iyi insanlara yakınlık gösterilse nasıl olur?’ Konfüçyüs şöyle cevap verdi: ‘Yönetmek istiyorsanız neden katliam yapacaksınız ki? Beyliği iyi bir yere getirmek istiyor, halkın yaşamını iyileştirmeyi düşünüyorsunuz. Lider rüzgâra, halk otlara benzer. Rüzgâr hangi yöne eserse otlar da o yöne doğru eğilir.” (12.19).

Konfüçyüs soylu bir aileden geliyordu ama babasını çok küçük yaşta kaybetmiş, bu nedenle birçok sıradan işte çalışmak zorunda kalmıştı. Bunu 9.6’da geçen şu sözünden anlıyoruz:

“O, beni biliyor! Çocukken fakirlik çektiğim için birçok basit zanaat öğrendim. Gerçek bir Üst İnsan bu kadar çok zanaattan anlar mı peki? Hayır.”

Ancak çektiği zorluklara rağmen kendini yetiştirip beylik yönetiminde yer almayı başarmıştır. Ne yazık ki yaşadığı zaman onun fikirlerine uygun değildir ve dönemin Lu Beyi de sadece sembolik bir yöneticidir. Beylikte gerçek gücü elinde tutanlar üç büyük aileydi ve içlerinden biri beyden sonraki en üst yöneticiliği sırayla yapmaktaydı. Konfüçyüs 11.17’de bunu şöyle ifade eder:

“Ji ailesi, Zhou Hükümdarı’ndan daha zengindi. Ran Qiu onlar adına haraç toplayıp zenginliklerini artırıyordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: ‘Ran Qiu bizden değildir. Siz öğrencilerim, bütün gücünüzle ona saldırabilirsiniz.’”

Onların adaba uygun olmayan davranışlarını da eleştiriyordu. Ji ailesi bu eleştirilerine rağmen Konfüçyüs’ü göreve getirdi. Ardından Qi Beyi, Ji ailesinin liderine dansçı kızlar gönderdi. Dansçı kızların gelmesinden sonra Ji ailesi lideri üç gün beylik işleriyle hiç ilgilenmedi. Konfüçyüs’ün buna dayanması mümkün değildi; görevinden ayrıldı ve Lu Beyliği’ni terk etti:

“Konfüçyüs, Ji ailesinden bahsederek: ‘O, sekiz sıra dansçıyı çağırarak evinin avlusunda eğlence düzenledi, buna sabredilebilirse neye sabredilmez ki?’” (3.1).

“Qi Beyliği, Lu Beyliği’ne hediye olarak çok sayıda dansçı kız gönderdi. Ji Huanzi onları kabul etti. Üç gün boyunca beylik işleriyle hiç ilgilenmedi. Konfüçyüs bunun üzerine oradan ayrıldı.” (18.4).

Bu olaydan sonra Konfüçyüs hayıflanarak şöyle demiştir:

“Konfüçyüs der ki: ‘Güzel bir yüzü sevdiği kadar ahlâkı seveni hiç görmedim.’”

Lu Beyliği’ni terk ettikten sonra Konfüçyüs yıllarca bir beylikten diğerine giderek yöneticilere danışmanlık yapmaya çalışmıştır. Bu dönemde oldukça zor bir hayatı olmuştur. Birkaç kez öldürülmenin eşiğine gelmiştir:

“Konfüçyüs der ki: ‘Gök, bana erdemli olmayı bahsetmiş; Heng Tui bana ne yapabilir ki?’” (7.23); “Konfüçyüs, Kuang bölgesinde kalabalık tarafından alıkondüğunda şöyle demişti: ‘Zhou Hükümdarı Wen öldükten sonra geriye kalan kültür bende değil mi? Eğer Gök, bu kültürün yok olmasını isteseydi ben de bu kültürü devam ettiremezdim. Gök, bu kültürün yok olmasını istemiyor; öyleyse Kuanglılar bana ne yapabilir?’” (9.5).

Bir keresinde de açlıktan ölme noktasına gelmiştir:

“Konfüçyüs, Chen Beyliği’ndeyken yiyecek bitmiş, yarındakiler açlıktan hastalanmış, yataktan kalkamaz hale

gelmişlerdi. Zilu çok mutsuz bir halde Konfys’ görme-ye geldi ve şöyle dedi: ‘st İnsanlar da fakirlikten çaresiz duruma düşerler mi?’ Konfys cevap verdi: ‘st İnsan fakir de olsa dayanır; Küçük İnsan’ın ise fakirlikte yapmayacağı şey yoktur.’”(15.2).

Konfys hayatı boyunca erdem ve bilgelikle yönetecek bey veya yönetici bulamamış ve sonunda memleketi Lu Beyliği’ne dönmüştür. Ömrünün kalanını öğrencilerine ders vererek geçirmiştir. Umudu yetiştirdiği öğrencilerin gelecekte yönetimde yer alarak daha iyi bir dünya kurmalarıdır. Bazı ğrencileri bu konuda çok başarılı oldular. Ancak Konfys kendisini bir hareketin başlatıcısı olarak görmemiştir. *Konuşmalar* eserinin Konfys’n ölümünden sonra öğrencileri tarafından derlendiği düşünülmektedir.⁵

Antik felsefe metinleri düşünüldüğünde herhalde akla en son gelecek şeylerden biri mizah unsurudur. Felsefi metinlerin genellikle ciddi konulardan bahsettiği düşünülür. Antik Çin metinlerinde ve özellikle de *Konuşmalar* eserinde ise mizahın önemli bir yeri vardır. Konfys ğrencileriyle şakalaşırdı:

“Konfys [Zi You’nun yöneticisi olduğu] Wu Cheng’a gitti; müzik ve şiir sesleri duydu. Gülümseyerek şöyle dedi: ‘Bir ineği kesmek için kullanılan bıçağı tavuk kesmek için kullanmaya ne gerek var? [bu kadar küçük bir yeri yönetmek için eğitime ne gerek var?]’ Zi You şöyle cevap verdi: ‘Geçmişte stadımızın söylediklerini dinledim; yönetici olmak için iyilik ve insan sevgisi gerekir; böylece halk emirlere itaat eder. [eğitim her zaman işe yarar]’ Konfys ğrencilerine dönüp şöyle dedi: ‘ğrencilerim! Bu çok doğru bir söz, az önce ona şaka yapmıştım.’”(17.4).

“Konfys der ki: ‘Yan Hui’nin bana yardımı olmamıştır; ne söylersem onu kabul eder.’”(11.4). Burada Konfys, Yan Hui’yi her söylediğini tasdik eden biri olarak

5 Norden, Bryan William Van. *Introduction to Classical Chinese Philosophy* Hackett Pub., 2011. Sayfa 18-21.

tasvir ederek ona takılmaktadır. Yine Yan Hui için şöyle demektedir: “Konfüçyüs der ki: ‘Ben Hui ile bütün gün konuşabilirim ve o bana hiç karşı çıkmaz, söylediklerimi sorgulamaz; tıpkı bir aptal gibi. Fakat ne zaman ki kendi çalışmalarına döner, işte o zaman ortaya yararlı şeyler çıkarır ve benim öğrettiklerimi uygular, Hui aslında hiç de aptal değildir.’”(2.9).

Bir başka bölümde Konfüçyüs kendisine yeteri kadar ünlü olmadığını söyleyen kişiye mizahi şekilde cevap vermektedir:

“Da Sokağı’ndan biri şöyle dedi: ‘Konfüçyüs gerçekten büyük bir insan! Bilgisi çok geniş ancak ne yazık ki ismi yeteri kadar bilinmiyor.’ Konfüçyüs bunu duyunca öğrencilerine şöyle dedi: ‘Ne yapayım? At arabası mı süreyim? Ok mu atayım? En iyisi at arabası süreyim.’”(9.2). “Konfüçyüs der ki: ‘Öğretilerim uygulanmazsa bir sala binip buralardan gideceğim; korkarım ki bu durumda benimle sadece Zhong You gelir!’ Zhong You [Zilu] bunu duyunca çok mutlu oldu. Konfüçyüs şöyle dedi: ‘Zhong You çok cesurdur; onun cesareti benden üstündür ama bundan öğrenilecek bir şey yoktur.’”(5.7).

Konfüçyüs için en temel değerlerden olan tören bile bazen mizah konusu olabilmektedir:

“Zi Gong şöyle sordu: ‘Ben nasıl bir insanım?’ Konfüçyüs cevap verdi: ‘Sen bir tas gibisin.’ Zi Gong tekrar sordu: ‘Ne çeşit bir tas?’ Konfüçyüs cevap verdi: ‘Ata Tapınağı’nda içine darı konan sunu taşı gibi.’”(5.4).

Bu mizah dolu dil bazen çok ileri gidebilmektedir:

“Ru Bei, Konfüçyüs’ü görmek istedi. Konfüçyüs hasta olduğunu söylettirdi ve onu kabul etmeyi reddetti. Bunu söylemesi için gönderdiği kişi tam çıkarken Konfüçyüs, Ru Bei’in de duyduğundan emin olarak Se’yi [müzik enstrümanı] eline aldı ve çalıp şarkı söylemeye başladı.”(17.20).

Bazen kullanılan dil oldukça enformel olabilmektedir:

“Chai ahmaktır; Shen yavaş, Shi aşırılığa kaçan, Zhong You da kaba ve acelecı.” (11.18).

Konfücyüs zaman zaman kendisiyle ilgili de oldukça acımasız ve mizahi bir dil kullanmaktadır:

“Konfücyüs der ki: ‘Benim bilgim var mı? Yok. Bir çiftçi bana soru sordu; o konuda hiç bilgim yoktu. Onun sorduğu sorudan yola çıkararak başka sorular sordum böylece çok şey öğrendim sonra da öğrendiklerimi ona anlattım’”(9.8). “Konfücyüs şöyle dedi: ‘Konuşmak istemiyorum.’ Zi Gong: ‘Eğer konuşmak istemiyorsanız, biz başkalarına neyi nakledeceğiz?’ Konfücyüs şöyle dedi: ‘Gök ne konuşur ki? Ancak yine de dört mevsim her zaman olduğu gibi birbirinin ardından geçip gidiyor; her şey doğuyor ve büyüyor; Gök ne konuştu ki?’” (17.19).⁶

Ayrıca eser içinde belki de tarihin kayıt altına alınmış ilk delisi olan Jie Yu’nün Konfücyüs ile olan ilginç karşılaşması aktarılmaktadır:

“Chu Beyliği’nden deli Jie Yu Konfücyüs’ün arabasının yanında yürüyüp şarkı söylüyordu: ‘Anka kuşu ah! Anka kuşu ah! Neden bu kadar bedbahtsın? Geçmişi geri getiremezsin; gelecek de çok uzakta. Boş ver! Boş ver! şimdi yönetimdekilerin hepsi tehlikede!’ Konfücyüs arabasından indi; onunla konuşmak istiyordu ama Jie Yu kaçtı ve Konfücyüs onunla konuşamadı.”(18.5).

Konfücyüs ve öğrencileri mizah dolu konuşmalar yapmış olsalar da mizahta aşırıya kaçmaya karşı çıkmışlardı.⁷ Bu yaklaşım sadece mizahla ilgili değildir, her şeyde ölçülü olmak Ruizm’in temel prensiplerindendir.

6 Christoph Harbsmeier. *Confucius Ridens: Humor in The Analects*. Harvard Journal of Asiatic Studies 50, no. 1 (1990): 131–61.

7 Xiao Dongyue. *Exploration of Chinese Humor: Historical Review, Empirical Findings, and Critical Reflections*. HUMOR 23, no. 3 (n.d.): 403–20

Çeviri Üzerine

Arkaik Çince metinlerin anlaşılması ana dili Çince olanlar için bile oldukça zordur. Her dil gibi Çince de tarihsel süreçte büyük değişime uğramıştır. Özellikle 20. yüzyılda başlatılan dil reformu sonucunda modern Çince, klasik halden oldukça farklı hale gelmiştir. Bu nedenle özellikle son yıllarda Çin’de en çok okunan eserler arasında dil içi çeviriler öne çıkmaktadır. Çin’de Antik metinlerin daha iyi anlaşılabilmesini mümkün kılan bu çeviriler genellikle belli metinlerde uzmanlaşmış kişiler tarafından yapılmaktadır. Yang Bojun, hayatı boyunca Ruizm ve Konfüçyüs metinleri üzerinde çalışmış, bu alanın en önemli uzmanı sayılmaktadır. Bu nedenle *Konuşmalar* eserinin çevirisinde Yang Bojun’ün arkaik Çince ana metinden modern Çinceye yaptığı çeviri esas alınmıştır. Çeviri sürecinde modern metinler arkaik metinle de karşılaştırılmıştır. Yang Bojun’ün *Konuşmalar* çevirisi, açıklamaları ve notlandırmaları alandaki en önemli çalışma olarak kabul görmektedir.

Giray Fidan, Ocak 2021

Konfüçyüs Üzerine¹

Konfüçyüs'ün soyadı Qiu ismi ise Zhong Ni'dir. *Gongyang Zhuan* ve *Guliang Zhuan*'a² göre MÖ 551, *Shiji*'ye³ göreyse Lu Beyi Xiang'ın saltanatının 22. yılında dünyaya gelmiştir ve bu iki kaynak arasında doğum tarihine dair sadece bir yıllık fark bulunmaktadır. Konfüçyüs'ün hayatını araştıranlar, bu konuda çok tartışmışlardır ama bunun gerçekten gereksiz olduğu görülmektedir. Lu Beyi Ai'in 16. saltanat yılında, MÖ 479'da, 72 yaşında ölmüştür.

Konfüçyüs kendisinden bahsederken “Ben Qiu, Yin'liyim,” diyor. Yin ve Shang hanedanının soyundan geldiğini söylüyor. Zhou Hükümdarı Wu, Shang Hanedanı'nı ortadan kaldırdıktan sonra Konfüçyüs'ün atalarının yaşadığı bölgeyi Song Beyliği'ne vermiştir. Konfüçyüs'ün atalarından Kong Fujia, Song Beyliği'nin soylularındandır. Ailenin Song Beyliği'ni kuranlar ile kan bağı beş nesilden fazla kopuk olduğu için de

-
- 1 Yang Bojun'ün “Konfüçyüs Üzerine” adlı makalesinden alınmıştır. Bkz. “试论孔子” 《东岳论丛》1980, 2.
 - 2 *Gongyang Zhuan* Lu Beyliği'nin kroniklerinden oluşan Ruizmin klasik eserlerinden İlkbahar–Sonbahar Yıllıkları (*Chun Qiu Zhuan*) üzerine yazılmış yorumları içermektedir. Zi Xia'nın öğrencilerinden Gong Yang tarafından yazılmıştır. Han Hanedanı döneminde Ruist klasikler arasına girmiştir. *Guliang Zhuan* da İlkbahar–Sonbahar Yıllıkları üzerine yazılmış yorumlardan oluşan, Guliang Chi tarafından yazılmış eserdir. (ç.n.)
 - 3 *Tarihçinin Kayıtları*. MÖ 94 yılında yazımı tamamlanan büyük Çinli tarihçi Si Maqian'e aittir. *Tarihçinin Kayıtları*, Çin tarihinin en eski zamanlardan Han Hanedanı dönemine kadar olan dönemini anlatmaktadır. Çin tarih yazımının en önemli eseri olarak kabul edilmektedir. (ç.n.)

Kong soyadını almışlardır. Kong Fujia suuşsuz yere Hua Fudu⁴ tarafından öldürölmüştür. Kong Fujia'nın soyundan gelenler, bu tehdit karşısında Lu Beyliği'ne göu eymiş ve böylece Konfüuü de Lu Beyliği'nde dünyaya gelmiştir.

Shang Hanedanı, köleci toplum düzenine sahipti. Konfüuü'ün yaşadığı dönemde ise köleci düzen artık geriliyordu ve toplum düzeni feodal yapıya doğru evrilmekteydi. Konfüuü, bu değişimin işaretlerini görmüştü. Örneğin 18. Bölüm'de çiftuilerin sadece Konfüuü'ten haberdar olması değil aynı zamanda onu hicvetmeleri ve ayrıca Zilu'nun, Konfüuü'ün öğrencisi olduğunu bilmeleri ilginuıtır. Bir çiftuinin kültürlü ve özgün fikirlere sahip olması, onun kesinlikle tarımda ualışan bir köle olmadığını göstermektedir. Konfüuü daha doğmadan önce Lu Beyi Xuan'in 15. saltanat yılında yani MÖ 594'te Lu Beyliği, topraktan büyüklüğüne göre alınan bir vergi sistemi getirmişti. Herkesin sahip olduğu toprağa göre belli miktarda vergi alınıyordu ve bu, toprağın hukuken de özel mülkiyet olarak kabul edilmesi anlamına geliyordu. Göğün Altı'ndaki bütün topraklar Göğün Oğlu olan imparatora aitti. Göğün Oğlu bu toprakları kendi ailesine, akrabalara ve üst düzey memurlara tımar (Cai Yi) olarak verirdi. Toprağın gelirinin büyük bölümü toprak sahibine kalır ve bir kısmı da imparator veya hükümdara aktarılırdı. Ancak yine de toprakla ilgili bütün haklar imparatora aitti. İstedici zaman toprağı geri alıp başkasına verebilirdi. Bu durum her ne kadar feodal topluma benzese de örneğin sonradan gelecek olan Han Hanedanı'nın ilk dönemleri ile bazı farklılıklar bulunmaktadır. Han Hanedanı döneminden sonra tarımda kölelik neredeyse tamamen ortadan kalkmış ve toprak özgürce alınıp satılır hale gelmişti. Ancak köleci toplumda tarım, büyük oranda köleler tarafından yapılıyordu ve toprak da hükümdara aitti ki bu nedenle toprağın özgürce alınıp satıl-

4 Song Beyliği'nden bir yönetici. (u.n.)

ması mümkün değildi elbette. Lu Beyliği'nin çıkardığı toprak vergisi ile en azından bütün toprakların hükümdara ait olmasında değişiklik yapılmış, toprağın bir aileye ve hatta kişiye ait olabilmesinin önü açılmıştı. *Zuo Zhuan*⁵ içinde, Lu Beyliği'nde göçebe bir nüfustan da bahsedilmektedir. Bu göçebe nüfus kuvvetle muhtemel köyler dâhil her yerden gelmektedir. Göçebe nüfus, mutlaka özgür insan niteliğine sahip kişiler olmalıdır, böylece büyük ailelerin yanında yer bulmaya çalışmaktadırlar. İlkbahar–Sonbahar Dönemi ticaret açısından son derece parlak bir dönemdi ve tüccarlar da politikayla uğraşabiliyorlardı. İlkbahar–Sonbahar Döneminin sonuna doğru Konfüçyüs'ün öğrencilerinden Zi Gong hem memurluk yapıyor hem de ticaretle uğraşıyordu. Yue Beyliği'nin büyük üst düzey memuru Fan Li, Yue Hükümdarı Gou Jian'e Wu Beyliği'ni ortadan kaldırması için yardım etmiş, sonra memuriyetten ayrılıp tüccar olmuş, büyük bir servet elde etmişti. Bunlar iki şeyi göstermektedir: Toplumun alım gücünde bu dönemde önemli bir atılım yaşandığı ve buna bağlı olarak da üretimde ve özellikle de tarım ürünlerinin üretiminde gelişme kaydedildiği. Toprak mülkiyetinde bu reform yapılmamış olsaydı, tarım ürünlerinin üretiminde böyle bir artış ve gelişme de ortaya çıkmayacaktı. Bütün bunlar sadece toprağın serbestçe alınıp satılmasını ve göçebe nüfusun ortaya çıkmasını mümkün kılmamış, aynı zamanda tüccarların deri, yeşim taşı gibi ürünlerin ve bunun yanında da tarım ve tarım ürünlerinin ticaretini de yapabildikleri yeni bir ortam oluşturmuştur.

Zhou İmparatoru doğuya taşındıktan sonra yerel beyler ve hatta soylular da güçlerini artırmaya başlamıştı. Konfüçyüs büyük çalkantı ve değişimlerin meydana geldiği bir dönemde yaşamıştı. MÖ 546'da, Konfüçyüs'ün doğu-

5 Zuo Qiuming (MÖ 502-MÖ 422) tarafından yazılmış İlkbahar–Sonbahar Yıllıkları üzerine yapılmış yorumlardan oluşan bir eserdir. *Gongyang* ve *Guliang* yorumlarından farklı olarak İlkbahar–Sonbahar Dönemi (MÖ 771-MÖ 476) ile ilgili birçok ayrıntılı bilgiye yer vermektedir. (ç.n.)

mundan beş altı yıl sonra, iki büyük beylik olan Jin ve Chu, Song Beyliği'nde savaşı durdurmak için bir görüşme yapmışlardı. Görüşmenin ardından beyler arasındaki savaşlar azalmış ancak her beyliğin, özellikle de büyük beyliklerin üst düzey memurları ve büyük aileler arasındaki mücadeleler alevlenmişti. Lu Beyliği'nde üç büyük aile Ji, Meng ve Zhong, birbirleriyle görece uyumlu ancak beylik otoritesiyle uyumsuz bir noktadaydı. Hatta bu durum Lu Beyi Zhao'un, Qi ve Jin beyliklerine gitmesine ve daha sonra da Lu Beyi Ai'in Yue Beyliği'nde ölmesine kadar varacaktı.

Tüm bu karışıklık bana göre köleci toplumun çöküşünden ve yavaş yavaş feodal toplum düzenine geçişten kaynaklanıyordu. İşte Konfüçyüs, bu büyük toplumsal değişim zamanında yaşamıştı. Doğal olarak bu değişim ve dönüşüm döneminde birçok farklı fikirler de ortaya çıkmıştı. Konfüçyüs de bir tür kurtarıcı olarak kendi fikirlerini yayıyordu. Kendi fikirlerine uymayan düşünceleri de "sapkınlık" olarak görüyor ve şöyle diyordu:

"Uygun olmayan düşünceler eleştirilirse, felaketlerden sakınılır." (2.16).

Konfüçyüs'ün ideali yüksekti:

"Benim isteğim yaşlıları rahat ettirmek, dostlarımla bana güvenmesi, gençlerin beni hatırlaması." (5.26).

Lu Beyliği'nde başarısız olunca Qi Beyliği'ne, orada da reddedilince daha küçük beyliklere gitti. Wei Beyliği'nde Bey Ling'in desteğini alınca orada uzun zaman kaldı ve ancak son yıllarında Lu Beyliği'ne geri döndü. Ömrünün önemli bölümünü öğrenci yetiştirerek ve klasik metinleri düzenleyerek geçirdi. Sonraki nesillere en büyük katkısı da budur.

Yang Bojun

Bazı Temel Kavramlar¹

Gök [Tian, 天]: Antik dönem Çin felsefesinin temel kavramlarından biridir. Üç farklı anlamı ifade edebilir; birincisi fiziksel olarak Gök ve insanlar dışında doğanın tamamı. İkincisi evrendeki her şeyi kontrol eden ruhani varlık. Üçüncüsü her şey ve bütün varlıklar tarafından gözlemlenebilen ve insan doğası, ahlak, sosyal ve siyasi düzenin temeli olan evrensel kuralları.

Göğün Oğlu [Tian Zi, 天子]: İmparator veya hükümdar anlamına gelir. Antik çağlarda hükümdarın dünyayı Gök'ten aldığı yetkiyle yönettiğine inanılırdı. Bu kavram hükümdarın yönetiminin meşruiyet ve kutsallığının kaynağıdır.

Göğün Altı [Tian Xia, 天下]: Dünya; göğün altında bulunan her şey. İmparatorun [Göğün Oğlu] yönettiği toprakları ifade eder. Kavramın bu ilk anlamı daha sonra bütün ülke ve dünyanın tamamı olarak genişlemiştir.

Göğün Emri [Tian Ming, 天命]: Göğün Emri'nin üç anlamı vardır. Birincisi Gök'ün insanlar üzerindeki düzenleyiciliğidir. Bu düzen öncelikle yöneticinin değiştirilmesidir. Gök erdemli ve ahlâklı olanları, erdem

1 Temel kavramlar bölümü için Çin felsefe sözlüklerinden yararlanılmıştır. Bkz: 方克立. 中国哲学大辞典. 中国社会科学出版社, 1991.; 郭尚兴. 汉英中国哲学辞典: 修订版. 上海外语教育出版社, 2010; 《中华思想文化术语》编委会. 中华思想文化术语系列, 外语教学与研究出版社, 2016.

ve ahlâkını kaybetmiş olanlarla değiştirir. İkinci anlamı alın yazısı veya kaderdir; insanın gücünü sınırlayan ve aşan şeyleri ifade eder. Üçüncü anlamı da insanın karakteridir.

Dao [Tao 道]: İlk anlamı insanların takip ettiği “Yol”dur. Diğer üç anlamının ilki şeylerin takip ettikleri doğal rota ve istikametleridir. Gök cisimlerinin takip ettiği yol anlamında da kullanılır. İkinci anlamı şeylerin evrensel kalıplarıdır. Üçüncü anlamı şeylerin ontolojik varlıkları ve insan davranışlarıdır. Çin felsefesindeki farklı gelenekler bu kavrama farklı anlamlar yüklemiştir. Yang Bojun metnin farklı yerlerinde “Dao” için “hakikat” kavramını da kullanmaktadır.

İyilik (İnsanlık) [Ren, 仁]: Ruizm’in en temel kavramlarındanr. Başkalarını sevmek anlamına gelir. Konfüçyüs Ren’in en üstün ahlâki değer olduğunu düşünmüş ve ahlâk sisteminin en temel kavramı olarak kabul etmiştir. Ayrıca şefkat ve vicdan; erdem ve saygı; Göğün Altı’ndaki her şeyin birliğini de temsil eder.

İyi Evlat [Xiao, 孝]: Ruizm’in en temel değerlerindendir. Kişinin anne babasına fiziksel olarak bakması ve ilgi-lenmesi anlamına gelmektedir. İkinci anlamı ebeveynlere ve büyüklere karşı gelmemektir. Ruizm’e göre en temel değerlerden olan iyi evlat olma hem ebeveynler ve çocukları arasında, hem de yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkiyi koruma ve güçlendirme anlamında kullanılmaktadır.

Tören [Li, 礼]: Görgü kuralları; tören adabı; yerinde ve uygun davranmak anlamlarına da gelir. Çin felsefesindeki en önemli kavramlardandır; sosyal ve etik normlara işaret eder. En eski ve ilk anlamı tanrılar ve atalar için yapılan törenlerdir. Zhou Hanedanı döneminde sistematik hale getirilmiş ve farklı sınıftan insanlar için farklı törenler yapılmaya başlanmıştır. Konfüçyüs, Zhou dönemi

törenlerini ideal olarak gördüğü için sık sık bu törenleri övmektedir. Ruizm'e göre tören ve adap, insanlık ve erdeme ulaştıran en önemli yollardır. Daoist ve Moist'ler ise tören konusunda Ruizm'den oldukça farklı bakış açılarına sahiptir.

Sadakat [Zhong, 忠]: Kişinin görevini yerine getirirken elinden gelenin en iyisini yapması; kişisel çıkar ve hırslarından etkilenmemesi anlamına gelir. Hükümdar yönettiklerine, yönettikleri de hükümdara sadık olmalıdır.

Üst İnsan [Jun Zi, 君子]: Kelimenin en eski ve ilk anlamı kişinin sosyal statüsünü açıklamaktadır. Genellikle hükümdar, yönetici veya aristokratlar için kullanılmıştır. Konfüçyüs bu kelimeye ahlâki bir boyut katarak ahlâklı ve erdemli kişi anlamında kullanmıştır. Bu kavramın karşıtı Küçük İnsan'dır.

Küçük İnsan [Xiao Ren, 小人]: İlk anlamıyla yönetilenleri kasteder ve kişinin sosyal statüsünü açıklamak için kullanılır. Zaman içinde kelime ahlâki bir boyut da kazanarak Jun Zi – Üst İnsan'ın karşıtı anlamında kullanılmıştır.

Doğruluk [Yi, 义]: Kişinin düşünce ve davranışlarının ahlâki değerlere uygun olması anlamına gelir.

Bilgi [Zhi, 知]: Bilgi ve idrak etmeye işaret eder. Konfüçyüs'e göre doğuştan gelen ve sonradan öğrenilip kazanılan iki tür bilgi vardır. Ruistler bilgiyi önemser ve hem bireyin, hem de toplumun ahlâki gelişiminin bilgiye dayalı olduğunu düşünürler.

Orta Yol [Zhong Yong, 中庸]: Denge ve normallik. Ruizm'in ahlâki prensiplerinden biridir ve Üst İnsan'ın sahip olması gereken en önemli özelliklerdendir. Kavram ilk kez *Konuşmalar* eserinde kullanılmıştır. Makul olmak. Konfüçyüs ve ardından gelenler için bu en üst erdemlerdendir. “Zhong” orta anlamına gelir ki bunun anlamı kişinin sözleri ve davranışlarında orta yoldan gitmesi, makul olmasıdır. “Yong”un ise iki anlamı vardır;

biri sıradan diğeri ise değışmez. Orta Yol'a ulaşmak için kişinin çok uzun süre bunu günlük hayatında uygulama-sı gerekir.

Ahlâk (Erdem) [De, 德]: İlk anlamı kişinin davranışlarında ahlâklı olmasıdır. Daha sonraları anlamı, sadece davranışlarında değıl düşünce ve duygularında da ahlâklı olması şeklinde genişlemiştir. Diğeri anlamı ise Dao ile bağılantılıdır ve "Dao De" [道德] şeklinde de ifade edilir. "Dao ve Erdem", "Hakikat ve G" olarak da çevrilebilir. Bu kavram Ruizm ve Daoizm'de farklı anlamlarda kullanılmıştır. Ruizm'e göre "Dao" ideal veya mkem-mel karakter veya hakikat anlamına gelir; ahlâk ise davranışlarda ahlâklı olmaya işaret eder.

Güvenilirlik [Xin, 信]: Güvenilir olmak. Kişinin sözüne sadık olması, ancak verdiğı sözün de ahlâki değeriyle çelişmemesi gerekir. Ruizm'e göre hem yöneticiler hem de sıradan halk güvenilir olmalıdır.

Cesaret [Yong, 勇]: Cesur kişi ahlâki değeri çiğnendiğinde korkusuzca ve kendi çıkarlarını düşünmeden bunu durdurmaya çalışmalıdır. Cesaret toplumsal normlarla uyumlu olmalıdır. Aksi takdirde bu tür davranışlar acımasızlığa yol açabilir ve toplumda krgaşaya neden olabilir.

Merhamet [Shu, 恕]: Duygudaşlık (Empati) anlamına da gelir. En temel anlamı kendini başkasının yerine koymak ve aynı durumda ne yapacağını düşünmektir. İnsanlar kendi sevdikleri ve sevmedikleri şeylerden yola çıkarak başkalarının ne düşündüğünü ve hissettiğini anlayabilirler. Böylece kendilerinin hoşlanmadığı şeyleri başkalarına zorla kabul ettirmeye çalışmazlar. Kelimenin bu ilk anlamı sonradan genişleyerek merhamet, bağışlamak veya bağışlayıcılık anlamı da kazanmıştır.

Ata Tapınağı [Zong Miao, 宗庙]: Ata Tapınakları len ataların ruhları için inşa edilir. Bu tapınaklarda ataların

isimleri tabletler üzerine yazılır ve kurban törenleri yapılır. Antik Çin'in tapınak sisteminde Ata Tapınakları özel olarak hükümdar ve beylerin kendi ataları için törenler düzenleyip atalarına saygılarını sundukları yerlerdir. Zhou Hanedanı döneminde belirlenen kurallara göre hükümdarın yedi; bir şehzade (prens) veya beyin beş; yönetici durumdaki üst düzey memurun üç ve bilgili kişilerin ise sadece bir Ata Tapınağı'na sahip olmalarına izin verilirdi. Sıradan insanların tapınak sahibi olmalarına izin verilmezdi. Eğer bir hanedan veya beylik yenilip ortadan kaldırılmışsa onlara ait Ata Tapınakları da genellikle yıkılırdı. Ata Tapınakları aile ve devletin devamlılığının ve aynı yapıya sahip olmalarının sembolüydü.

Telaffuz Üzerine

Kitabın çevirisinde hem Çin’de hem de bütün dünyada standart kabul edilen Çin yazısının Latin harfleriyle transliterasyonu için kullanılan Pinyin sistemi esas alınmıştır. Pinyin sistemi fonetik olarak Türkçe harflerin okunmasına oldukça yakın bir temele dayanmaktadır. Çincenin kendine has sesleri ise bunun istisnası sayılabilir. Aşağıda okurların kitapta geçen Çince isimleri daha kolay telaffuz edebilmesi için bazı örnekler ve en yakın Türkçe karşılıkları verilmiştir.

Pinyin	Türkçe Okunuş
Q	Ç
J	C
X	Ş
C	Ts
W	V
Chang	Çang
Cao	Tsao
Chi	Çır
Zhi	Cır
Zh	C
Zhong	Cung
Shi	Şır
Si	Sı

Zi	Zı
Ci	Tsı
Ri	Rı

Bazı Örnekler

Pinyin	Türkçe Okunuş
Kong Zi	Kung Zı
Yang Bojun	Yang Bocün
Dao [Tao]	Dao
Tian	Tien
Xiao	şiao
Jun Zi	Cün Zı
Xiao Ren	şiao Ren
Zhong Yong	Cung Yung
Shu	şu
Zi Qin	Zı Çin
Meng Yi Zi	Mıng Yi Zı
Zi Zhang	Zı Cang

I Öğrenmek

1.1. Konfüçyüs der ki: “Öğrenmek ve zamanı geldiğinde¹ öğrendiğini uygulamak,² mutluluk değil midir? Uzaklardan gelen dostlar mutluluk vermez mi? İnsanlar beni anlamasalar da onlara kin gütmem. İşte bu Üst İnsan olmak değil midir?”

1.2. You Zi³ der ki: “İyi evlat olan ve büyüklerine saygı duyanın başkaldırdığı görülmemiştir. Üst İnsan bu köklere dayanır, kök sağlamsa Dao da buradan ortaya çıkar, büyüklere saygı duymak iyiliğin temeli değil midir?”

1.3. Konfüçyüs der ki: “Süslü sözler samimiyetsizliğin göstergesidir. Böylelerinin insanlığı azdır!”

1.4. Zeng Zi⁴ der ki: “Her gün kendime defalarca sorarım: Başkaları için yaptığım şeylerde özenli davrandım mı?”

1 Zaman (*Shi*) ifadesi Arkaik Çince'de zarf olarak kullanılmıştır. “Belli bir zamanda veya uygun zamanda” anlamlarına gelmektedir.

2 Uygulamak (*Xi*) fiilinin çoğunlukla “tekrarlamak” (*Wen Xi*) olduğu düşünülür ancak klasik metinlerde (*Shi Xi*) veya (*Yan Xi*) yani “uygulamak, denemek ve pratik yapmak” anlamlarına gelmektedir.

3 You Zi Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir. Soyadı You, adı Ruo’dur, Konfüçyüs’ten 43 yaş küçüktür. *Konuşmalar* eseri içerisinde Konfüçyüs’ün öğrencilerinden genellikle “Zi” şeklinde bahsedilir.

4 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir. Konfüçyüs’ten 46 yaş küçüktür. MÖ 505-MÖ 435 yılları arasında yaşamıştır.

Dostlarımla ilişkilerimde samimi miyim? Bana öğretilenleri gerçekleştirebiliyor muyum?”

1.5. Konfüçyüs der ki: “Bin savaş arabasına sahip bir beyliği yönetirken ciddi, sözüne güvenilir, tutumlu olunmalı; memur ve çalışanlar gözetilmeli; halk zamanı geldiğinde çalıştırılmalıdır.”⁵

1.6. Konfüçyüs der ki: “Gençler ana babasının yanındayken onlara, dışardayken de büyüklerine saygı duymalıdır. Az konuşmalı, konuştukları güvenilir olmalıdır; herkese sevgiyle yaklaşmalı, etrafında ahlâklı ve iyiliksever kişiler bulunmalıdır. Bütün bunları yaptıktan sonra eğer gücü varsa öğretileri çalışmalıdır.”

1.7. Zi Xia⁶ der ki:

“Dış görünüşe değil ahlâka önem veren,
Ana babasına ve yöneticilerine var gücüyle
Ve saygıyla hizmet eden,
Dostlarıyla bir arada ve sözlerine güvenilir.
Böyleleri hiç öğrencilik yapmamış olsa da
Öğrenmiştir.”

1.8. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan, ağırbaşlı değilse ona saygı duyulmaz; öğrendikleri sağlam değildir. Sadakat ve güvenilirlik; bu iki ahlâk kuralı temeldir. Kendine uygun olmayan kişilerle dostluk kurma. Hata yaptığında düzeltmekten korkma.”

5 (Shi Min Yi Shi) kadim Çin’de tarım, en temel geçim kaynağıdır. Tarımsal üretimi ilgilendiren zamanlar çok önemlidir. Bu ifade halkı zamanı geldiğinde tarım işlerinde çalıştırmak anlamına gelmektedir.

6 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir. Konfüçyüs’ten 44 yaş küçüktür. Doğumu MÖ 507’dir.

1.9. Zeng Zi der ki: “Ana babanın cenaze merasimleri geleneklere göre yapılır, atalar gerektiği gibi anılırsa, halk da sadık ve dürüst olacaktır.”

1.10. Zi Qin,⁷ Zi Gong’a⁸ sordu: “stat⁹ bir beyliği ziyaret ettiğinde, o beyliğin siyasi durumunu ayrıntılarıyla öğrenmektedir; bu bilgileri kendi mi araştırır yoksa ona birileri mi anlatır?” Zi Gong şöyle dedi: “stat nezaketi, iyi huyluluğu, saygısı, ölçülü olması ve hoşgörüsüyle bu bilgilere ulaşmaktadır. Onun bilgiye ulaşma yöntemiyle başkalarınıninki ne kadar farklı değil mi?”

1.11. Konfücyüs der ki: “Kişinin babası hayattayken isteklerine bak, babası öldükten sonra da onun davranışlarını gözlemle; babasının ölümünün üzerinden uzun zaman geçtikten sonra da babasının yolundan gidiyorsa o kişiye iyi evlat denebilir.”

1.12. You Zi der ki: “Törenlerde en değerli olan şey uyumdur. Geçmişte hükümdarlar bu yoldan yürümüş; küçük veya büyük işlerde bu yolu takip etmişlerdir. Ancak bu işe yaramıyorsa uygun olan aranmalıdır; eğer kurallara uyulmazsa yapılan yine işe yaramayacaktır.”

1.13. You Zi der ki: “Verdiğin sözlerde doğruluktan şaşma; böylece sözlerinin bir karşılığı olur. Törenlerde uygun davranırsan utançtan uzak durmuş olursun. İlişkilerinin derin olduğu insanları dayanağın yap; onlar güvenilir olanlardır.”

⁷ Zi Zhang Pian adlı eserde Konfücyüs’n ğrencilerinin arasında bu isim yoktur. *Shi Ji* [*Tarihçinin Kayıtları*] eserinde de bu kişiden bahsedilmemektedir.

⁸ Konfücyüs’n öğrencilerindendir. Konfücyüs’ten 31 yaş küçüktür. Doğu-mu M 520’dir.

⁹ Fu Zi, Antik Çin’de saygılı bir hitap biçimidir. Genellikle st düzey yöneticilik yani Dai Fu’luk yapmış kişiler için kullanılırdı.

1.14. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan yemek yerken midelerini tıka basa doldurmaz; yaşadığı yerde rahatlık aramaz; iş yaparken süratli, konuşurken dikkatlidir. Dao’ya erişenlerin yanında kendini düzeltir; böylece ona iyi öğrenen denebilir.”

1.15. Zi Gong der ki: “Fakirin dalkavuk ve zenginin mağrur olmaması durumuna ne dersiniz?”

Konfüçyüs der ki: “İyidir; fakat fakir olup Dao’dan ayrılmayan ve zengin olup mağrur olmayan yeğdir.”

Zi Gong der ki: “*Şiirler Kitabı*’nda¹⁰ şöyle yazar: ‘Tıpkı kemiği, boynuzu, fildişini ve yeşim taşı işler gibi önce şekil verilmeli, kaba işçiliği yapılmalı, yontulmalı ve en son parlatılmalı.’ Bunu mu kastediyorsunuz?”

Konfüçyüs der ki: “Ci,¹¹ artık seninle *Şiirler Kitabı*’nı tartışabiliriz zira sana bir şey anlattığımda farklı çıkarımlar yapabiliyorsun.”

1.16. Konfüçyüs der ki: “Beni anlamazlarsa endişe etmem; endişem, benim onları anlayamamamdır.”

¹⁰ *Shi Jing*. (ç.n.)

¹¹ Zi Gong’un ismi.

II Yönetim

2.1. Konfüçyüs der ki: “Ahlâkla ülkeyi yöneten kişi, tıpkı kutup yıldızı¹ gibi, bulunduğu yerde sabittir ve diğerleri yıldızlar gibi onun etrafında döner.”

2.2. Konfüçyüs der ki: “*Şiirler Kitabı*’nda üç yüz² şiir bulunur. Hepsinin anlamını biri içerir: ‘Düşüncelerinden kötülüğü çıkar.’”³”

2.3. Konfüçyüs der ki: “Halkı sadece kanunla yönetirsen, cezalandırarak yola getirirsen, bir süre kanunlara uyacak ancak utanma duygusu olmayacaktır. Halka ahlâklı yolu gösterir; törenlerle de doğru yola yönlendirirsen hem utanç duyacak, hem de iyi olmayı kendiliğinden isteyecektir.”

1 Dünyanın dönüş yönü, gökkürenin kuzeyinde bulunan kuzey yıldızının sabit görülmesine ve diğer yıldızların ise hareket ediyor gibi algılanmasına yol açar. Sarı Nehir yaklaşık kuzey enlemi 36 derecede bulunmaktadır. Dünyanın kuzey kutup noktası sabittir ve Konfüçyüs’ün burada kastettiği kutup noktası değil Kutup Yıldızı’dır (Polaris). Diğer yıldızlar onun etrafında dönmektedir. Aslında Kutup Yıldızı da hareket etmektedir fakat dünyadan 782 ışık yılı uzaklıkta olduğu için bu dönüş çıplak gözle fark edilememektedir.

2 Bu kitap aslında tam olarak 305 şiirden oluşmaktadır. Konfüçyüs tam bir sayı vermek için üç yüz demiştir.

3 *Şiirler Kitabı*’ndan (*Shi Jing*) alıntıdır.

2.4. Konfüçyüs der ki: “On beşimde kendimi öğrenmeye verdim, otuzumda ayaklarımın üzerinde durdum, kırkımda her türden bilgiyi kavradım ve şüphelerden kurtuldum, ellimde Göğün Emri’ni⁴ öğrendim, altmışımda başkalarının ettiği sözleri duyar duymaz gerçeğe yalanı ayırt etmeyi, yetmişimde kaideleri çığnemenen istediklerimi yapmayı öğrendim.”

2.5. Meng Yi Zi,⁵ “İyi evlat olmak nedir?” diye sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Onlara karşı gelmemektir.”

Çok geçmeden Fan Chi⁶ at arabasını sürerken Konfüçyüs ona şöyle dedi:

“Meng Sun bana iyi evlat olmak nedir diye sordu ve ben de ona ‘onlara karşı gelmemektir’ diye cevap verdim.”

Fan Chi, “Bunun anlamı nedir?” dedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Hayattayken onlara karşı âdetlere uygun davran, öldüklerinde âdetlere göre cenaze törenlerini yap ve arkalarından kurbanlar sun.”

2.6. Meng Wu Bo⁷ “iyi evlat olma”yı sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Ana ve baba, evlatlarının hastalanmasından endişe eder.”

2.7. Zi You⁸ “iyi evlat olma”yı sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Şimdilerde iyi evlat olmak, ana babanın karnını doyurmaktır diye düşünülüyor. Ancak bunu atlar ve köpekler için bile yapıyoruz; eğer büyüklere karşı saygı olmazsa arada ne fark kalır?”

4 Göğün Emri: Türkçede alın yazısı kavramını hatırlatmaktadır. Budizm’deki karma kavramı ile benzeşmektedir (ç.n.). Konfüçyüs’ün ardılları bu kavramdan çok bahsetmiş olsalar da bunun Konfüçyüs’ün temel düşüncelerine uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Bu kavramın net bir karşılığı bulunmuyor.

5 Lu Beyliği’nin ileri gelenlerindendir.

6 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir. Konfüçyüs’ten 46 yaş küçüktür.

7 Meng Yi’nin oğludur.

8 Konfüçyüs’ün kendisinden 45 yaş küçük bir öğrencisidir.

2.8. Zi Xia, “iyi evlat olma”yı sordu. Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Evladın, ana baba karşıısında her zaman mutlu bir çehre ile durması zordur. Eğer ailede sorun yaşanırsa ve evlatlar sorunu çözerlerse; içki ve yiyecekleri büyüklere sunarlarsa onlara iyi evlatlar denmez mi?”

2.9. Konfüçyüs der ki: “Ben Hui ile bütün gün konuşabilirim ve o bana hiç karşı çıkmaz, söylediklerimi sorgulamaz, tıpkı bir aptal gibi. Fakat ne zaman ki kendi çalışmalarına döner, işte o zaman ortaya yararlı şeyler çıkarır ve benim öğrettiklerimi uygular, Hui aslında hiç de aptal değildir.”

2.10. Konfüçyüs der ki: “Kişinin arkadaşlarına, amacına ulaşmak için kullandığı yöntemlere bakarak onun ruh halı; neyle huzur bulup, neden rahatsız olduğu anlaşılabilir; kendisini nasıl gizleyebilir ki?”

2.11. Konfüçyüs der ki: “Eski bilgilerini tekrar ederken yeni şeyler öğrenen ve eski bilgilerde yenilik keşfeden kişi, öğretmen olmaya uygundur.”

2.12. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan bir araç değildir.”⁹

2.13. Zi Gong, “Üst İnsan nasıl olunur?” diye sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Üst İnsan sana söylediği şeyi önce uygular, sonra sana söyler. İşte bu Üst İnsan’dır.”

2.14. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan diğerleriyle birlik olur; Küçük İnsan dolap çevirir.”

9 9.2.’de Konfüçyüs’ün isminin yeterince bilinmediği sözüne karşılık bu cevabı vermektedir.

2.15. Konfüçyüs der ki: “Sadece öğrenmek ve [öğrendikleri üzerinde] düşünmemek boş bir iştir; öğrenmeden boş boş düşünmek ise güvensizlik getirir.”¹⁰

2.16. Konfüçyüs der ki: “Uygun olmayan düşünceler eleştirilirse, felaketlerden sakınılır.”

2.17. Konfüçyüs der ki: “You!¹¹ Sana bilmenin ne olduğunu öğreteyim! Bildiğini biliyorsan, biliyorsun demektir; bilmediğini de biliyorsan, işte budur bilmek.”

2.18. Zi Zhang,¹² Konfüçyüs’e üst düzey memurların elde ettikleri mükâfatlara ulaşmanın yolunu sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Çokça dinle, şüpheye düştüğün şeylerde sessiz kal; emin olduklarını ise ihtiyatlı şekilde dile getir ki hata yapmaktan kaçınabilesin. Çokça bak ve şüpheye düştüğün şeylerde sessiz kal, emin olduklarını ise ihtiyatla hayata geçir ki sonra pişman olmayasın. Söylediklerinde ve yaptıklarında hatan az olursa mükâfatın fazla olur.”

2.19. Lu Beyi Ai¹³ şöyle sordu: “Halkın desteğini kazanmak için ne yapmak gerekir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Doğru insanlar hilekârların üstünde tutulursa halkın desteği kazanılır. Hilekârlar doğru insanların üzerinde olursa, halk destek olmaz.”

2.20. Jikang¹⁴ şöyle sordu: “Halkı saygılı, sadık ve çalışkan kılmanın bir yolu var mıdır?”

10 Dai. *Konuşmalar* eserinde iki anlama gelir; şüphe ve tehlike. Ancak buradaki anlamının “güvensizlik” olduğu anlaşılmaktadır.

11 Konfüçyüs’ten dokuz yaş küçük olan öğrencilerinden.

12 Konfüçyüs’ten 48 yaş küçük öğrencilerinden.

13 Lu Beyliği’nin yöneticisi. 27 yıl Lu Beyliği’ni yönetmiştir.

14 Lu Beyliği’nin önemli yöneticilerindendir, dönemin siyasetindeki en etkili kişi sayılır.

Konfüçyüs cevap verdi: “Halkın meselelerine ciddiyetle yaklaşrsan onlar da senin emirlerine ciddiyetle yaklaşır. Eğer sen, ana ve babana saygılı, iyi bir evlat olursan, senden küçükleri sever ve korursan, onlar da kendilerini sana adar. İyi insanları terfi ettirir ve zayıfları da eğitir-sen, halk çok çalışır.”

2.21. Biri Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Neden beylik [devlet] hizmetinde görev almıyorsunuz?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Kitapta¹⁵ şöyle yazar, ‘İyi bir evlat ol, böylece kardeşlerini de sevmiş olursun ve beylik hizmetine de olumlu katkı olur.’ İşte böylece beyliğe hizmet etmiş olursun, beyliğe hizmet için mutlaka bir memuriyete girmek neden gerekli olsun ki?”

2.22. Konfüçyüs der ki: “Sözlerine güvenilmez olanlar tıpkı boyunduruğı olmayan büyük arabalar ve koşumu olmayan küçük arabalar gibidir,¹⁶ onlarla nasıl yol alınabilir ki?”

2.23. Zi Zhang şöyle sordu: “On nesil sonrasının törenlerini tahmin edebilir miyiz?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Yin Hanedanı, Shang Hanedanı’nın¹⁷ tören düzenini takip etti ve bazı tören pratiklerini devam ettirip bazılarından vazgeçti. Ayrıca bazı eklemeler de yapıldı. Bunu tahmin etmek mümkündür; Zhou Hanedanı¹⁸ da Yin Hanedanı’nın tören düzenini takip etti ve bazı tören pratiklerini devam ettirip ba-

15 *Shang Shu* veya *Belgeler Kitabı* (Shu Jing). En eski zamanlardan Batı Zhou Hanedanının ortasına kadar önemli hükümdarlar ve yöneticilerin sözleri bulunan Çin’de siyaset felsefesinin kaynak metinlerindendir. Çin’in en önemli beş klasiğı arasında yer almaktadır. (ç.n.)

16 Antik çağda büyük arabalara öküz, küçük arabalara da at koşulurdu.

17 Yin/Shang Hanedanı MÖ 1600-MÖ 1040. (ç.n.)

18 Zhou Hanedanı MÖ 1046-MÖ 256. (ç.n.)

zılarından vazgeçti ve bazı eklemeler de yapıldı. Öyleyse Zhou Hanedanı'nın pratikleri devam ettirilirse, yüz nesil sonrasını da tahmin etmek mümkün olur.”

2.24. Konfüçyüs der ki: “Başkalarının atalarının ölülerinin ardından kurban sunmak dalkavukluktur. Doğruyu görüp yapmamaksa korkaklıktır.”

III

Sekiz Sıra Dansçılar

3.1. Konfüçyüs, Ji¹ ailesinden bahsederek: “O, sekiz sıra dansçıyı çağırarak evinin avlusunda eğlence düzenledi, buna sabredilebilirse neye sabredilemez ki?”

3.2. Üç aile,² atalara kurban töreninin ardından kullanılan kapları toplarken Yong³ şarkısını söylerlerdi. Konfüçyüs [şarkıdan alıntılararak]:

“Kurban törenine yardım edenler beylerdi, Göğün Oğlu (İmparator) ise orada ciddiyetle töreni yönetiyordu. Bu üç ailenin tapınakta bunları söylemesinden ne anlayabiliriz?”

3.3. Konfüçyüs der ki: “İnsanlığı [İyiliği] olmayan törenden ne anlar? İnsanlığı olmayan müzikten ne anlar?”

3.4. Lin Fang,⁴ “Törenlerin esası nedir?” diye sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Bu çok büyük bir soru! Törenlerde israftan çok tutumluluk yeğdir, matem törenlerindeyse sükûnetten çok keder yeğdir.”

1 Han Shu’daki kayıtlara göre Ji, Ji Pingzi isimli kişiye işaret ediyor olmalıdır. Ji ailesinin önde gelenlerindendir.

2 Zhong Sun, Shu Sun, Ji Sun aileleri.

3 *Shi Jing*’de geçen bir bölüm.

4 Lu Beyliği’ndendir.

3.5. Konfüçyüs der ki: “Yi ve Di’lerin⁵ hükümdarları vardır ama Çin’in hükümdarsız hali bile onlardan iyidir.”⁶

3.6. Ji [ailesi], Tai Dağı’na kurban sunmaya gidecekti.⁷

Konfüçyüs, Ranyou’ya⁸ şöyle söyledi: “Bunu engelleyemez misin?”

Ranyou cevap verdi: “Engelleyemem.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ah! Öyleyse Tai Dağı’nın tanrısı, görgü kurallarını Lin Fang kadar bilmiyor mu?”

3.7. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan rekabet etmez, eğer bir rekabetten bahsedilecekse bu ancak ok atmada olabilir! O, müsabakada bile rakibini selamlar ve ona yol verir, müsabaka bittikten sonra rakibinin şerefine kadeh kaldırır. Rekabet ederken de Üst İnsan gibi davranır.”

3.8. Zixia şöyle sordu:

“‘Gamzeli yüzün gülüşü ne hoştur,
Karası akı belli göz süzüşü ne alımlıdır,
Beyaz zemine rengârenk çiçekler çizmek ne güzeldir ah!’
Bu şiirin manası nedir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Önce beyaz zemin vardır ve üzerine çiçekler çizilir.”

Zixia şöyle sordu: “Öyleyse tören ve müzik, iyilik ve doğruluktan sonra mı gelir?”

5 Kuzey ve doğudaki yabancı halklar ve onların devlet veya yönetimleri. (ç.n.)

6 Yang Yufu, *Lun Yü* kitabında Konfüçyüs’ün yaşadığı dönemde Yi ve Di’lerin tek bir hükümdarlarının olduğunu ancak Çin’de tek bir hükümdarın olmadığını dile getirmektedir.

7 Konfüçyüs’ün yaşadığı dönemde sadece İmparator ve beyliklerin yöneticileri [beyleri] önemli dağ ve ırmaklara kurban sunma hakkına sahipti. Ji, Lu Beyliği’nin soylularındandı ama yine de dağa kurban sunmaya gitmişti ki bu Konfüçyüs için haddini aşmak anlamına geliyordu.

8 Konfüçyüs’ten 29 yaş küçük öğrencilerindendir. Lu Beyi Ji’nin himayesinde çalıştığı için Konfüçyüs, ona sitem etmektedir.

Konfüçyüs cevap verdi: “Evet, Shang!⁹ Artık seninle *Şi-irler Kitabı*’nı konuşabiliriz.”

3.9. Konfüçyüs der ki: “Xia Hanedanı’nın törenlerinden bahsedebilirim. Onun devamı olan Ji Beyliğı’nin¹⁰ törenleriyle ilgili ise yeterince kayıt yoktur; Yin Hanedanı törenleri ile ilgili de konuşabilirim. Song Beyliğı¹¹ ile ilgili ise yeterince kayıt yoktur. Bu, onların kayıtlarının azlığından ve arkalarında bilen kimse kalmamasındandır. Eğer böyle olmasaydı onlardan da bahsedebilirdim.”

3.10. Konfüçyüs der ki: “Hükümdarın Atalara Kurban töreninde¹² ilk içkinin içilmesinden sonrasını seyretmek istemem.”

3.11. Birisi, Hükümdarın Atalara Kurban törenini sordu. Konfüçyüs cevap verdi: “Bilmiyorum; bunu bilen, Göğün Altı’nı yönetmeyi, elimdekini buraya koymak kadar kolayca başarabilir!”
Bir yandan konuşuyor, bir yandan da avuç içini işaret ediyordu.

3.12. Konfüçyüs, atalara kurban sunarken sanki ataları oradaymış gibi; ruhlara kurban sunarken de sanki ruhlar oradaymış gibi davranır.

9 Zixia için kullanılan bir başka isim.

10 Henan bölgesinde hüküm sürmüş bir hanedan.

11 Savaşan Beylikler Dönemi’nde Ji, Wei ve Chu beylikleri tarafından ortadan kaldırılmıştır.

12 “Di” (禘) Antik dönemde hükümdarın katıldığı Ata Tapınağında yapılan büyük tören (ç.n.). Antik dönemde “Ti Li” denen törenler son derece önemliydi ve sadece imparator tarafından düzenlenebilirdi. Ancak Zhou Chengwang ve daha sonra Lu Beyi de bu törenleri düzenlemiştir. Bu, Konfüçyüs’e göre haddini aşmaktır; bu nedenle Konfüçyüs töreni seyretmek istememektedir.

Konfüçyüs şöyle der: “Eğer atalara kurban törenine katılmazsam, tören benim için hiç yapılmamış gibidir.”

3.13. Wang Sunjia¹³ şöyle sordu: “Evdeki sunağa saygılarını sunmaktansa¹⁴ ocağa saygılarını sunmak daha iyidir, sözünün anlamı nedir?”¹⁵

Konfüçyüs cevap verdi: “Bu söz doğru değil; kişi eğer Göğü gücendirdiyse, sunuların faydası olmaz.”

3.14. Konfüçyüs der ki: “Zhou Hanedanı’nın törenleri, önceki iki hanedanın geleneklerine dayanır. Bunlar çok zengin ve renklidir. Ben de Zhou geleneklerini takip etmekteyim.”

3.15. Konfüçyüs Büyük Tapınağa¹⁶ gitti. Orada her şeyi ayrıntılarıyla sordu.

Birisi ona şöyle dedi: “Bana, Zou’dan¹⁷ birinin oğlunun, tören kurallarını bildiğini söyleme! Öyle olsa her şeyi sorar mıydı?”

Konfüçyüs bunu duyunca şöyle dedi: “Törenin kuralı zaten budur.”

13 Wei Beyliği’nin önemli yöneticilerinden.

14 Antik dönemde evlerde güneybatı yönünde bir sunak bulunurdu.

15 Wang Sunjia’nın Konfüçyüs’e sorduğu soru metaforlar içermektedir. Sunak, hükümdar veya beyi, ocak da Wang Sunjia’nın kendisini ifade etmektedir. Bazılarına göre, Wang Sunjia burada Konfüçyüs’e, “Beye veya hükümdara hizmet edeceğine bana tabi ol” demektedir. Konfüçyüs de buna cevaben, “Eğer kötü bir iş yaparsam sana tabi olmamın faydası yoktur ve eğer kötü bir şey yapmazsam kimseye de tabi olmam” yanıtını vermiştir. Bazıları da bunun, Wang Sunjia’nın gerçekten öğrenmek için sorduğu bir soru olduğunu, altında art niyet aramamak gerektiğini söylemektedir. Buna göre, “Bey veya hükümdara yakın olmaktansa etrafındaki güçlü kişilere yakın olmak yeğdir derler. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?” diye sormaktadır. İkinci olasılık daha akla yatkındır.

16 Antik dönemde kurucu hükümdar veya imparatora “Tai Zu” ve hükümdar veya imparatorun kullandığı tapınağa da “Tai Miao”, Büyük Tapınak adı verilirdi.

17 Burada kastedilen Konfüçyüs’ün babası Shu Lianghe’dır. Shu Lianghe, bugünkü Qufu yakınlarında yöneticilik yapmıştır.

- 3.16. Konfüçyüs der ki: “Ok atma müsabakasında mesele hedefi¹⁸ vurabilmek değildir çünkü herkesin gücü aynı değildir. Bu, eskilerin yoludur.”
- 3.17. Zi Gong her ayın ilk günü tapınağa gidip canlı bir koyun kurban etmeyi sonlandırmak istiyordu. Konfüçyüs şöyle dedi: “Ci! Sen koyunu esirgemek istiyorsun; bense töreni.”¹⁹
- 3.18. Konfüçyüs der ki: “Biri yönetici için tören düzenlerse, başkaları o kişinin dalkavukluk yaptığını düşünür.”
- 3.19. Ding Gong [Bey Ding]²⁰ şöyle sordu: “Hükümdar ona hizmet edenlere ve hizmet edenler de hükümdara karşı nasıl davranmalıdır?” Konfüçyüs cevap verdi: “Hükümdar, hizmetindekileri geleneklere göre çalıştırmalı ve hizmetindekiler de ona sadakatle hizmet etmelidir.”
- 3.20. Konfüçyüs der ki: “Guan Sui²¹ şiiri aşırıya kaçmayan mutluluk ve acı vermeyen keder içerir.”

18 Hedef, deri veya kumaştan yapıldı. Konfüçyüs burada bir müsabaka, tören ya da eğlence sırasında ok atmaktan bahsetmektedir. Askeri bir anlamdan söz etmiyor.

19 Antik dönemde bir gelenek olarak sonbahar ve kış arasında bir zamanda Zhou Hükümdarı, sonraki yılın takvimini yerel beylere verirdi. Bu takvim, o yıl içerisinde hangi günün ayın ilk günü olduğunu da gösterirdi. Yerel beyler bu takvimi ata tapınağında muhafaza ederlerdi. Her ayın başlangıcında canlı bir koyunu ata tapınağında kurban eder ve sonra emirlerini dinlemek ve talimatlarını almak için hükümdara giderlerdi. Zi Gong’un zamanında ise beyler artık hükümdarın emir ve talimatlarını almaya gitmiyor ve tapınaktaki törenlere de katılmıyorlardı; sadece bir koyun kurban ediliyordu. Zi Gong, bu göstermelik törenin de kalkmasını istiyordu. Konfüçyüs bu nedenle ona bu cevabı vermişti.

20 Lu Beyi, MÖ 509-MÖ 495 yılları arasında yönetimde kalmıştır.

21 *Şiirler Kitabı*’ndaki ilk şiir.

3.21. Lu Beyi Ai, Zai Wo'ya²² She'yi²³ [hangi ağaçtan yapıldığını] sordu. Zai Wo cevap verdi: "Xia Hanedanı çam ağacı, Yin Hanedanı sedir, Zhou Hanedanı kestane ağacı kullandı. Bu, savaşta halk korkudan titreyecek demektir." Konfüçyüs bunları duyunca şöyle dedi: "Geçmişte kalan bir şeyi söylemek, olup bitmiş şeyi değiştirmeye çalışmak, geçmişte olan şeyin peşine düşmek gereksizdir."

3.22. Konfüçyüs der ki: "Guan Zhong²⁴ yeteneksizdir!"

Birisi şöyle sordu: "O tutumlu mudur?"

Konfüçyüs cevap verdi: "Halktan yüksek vergiler toplar.²⁵ Emrindeki memurların da her biri sadece tek iş yapar. Bunun neresi tutumlu olmaktır?"

Aynı kişi tekrar şöyle sordu: "Tören kurallarını bilir değil mi?"

Konfüçyüs cevap verdi: "Sadece hükümdar sarayının kapısını paravanla perdeler; Guan da bunu yaptı. Sadece hükümdar başka beyliklerden gelenlerle içki içmek için bardak ve kap kacak sahibidir. Guan'ın da böyle bardak ve kap kacağı vardır. Eğer o tören kurallarından anlıyorsa kim anlamıyor denebilir ki?"

3.23. Konfüçyüs, Lu Beyliği'nin büyük maestrosuna, müzik icrasının esası hakkında konuşurken şöyle dedi: "Müzikte şunları bilmek mümkündür: Müzik başlayınca sıcak bir uyum olur, sonra saf ahenk, parlak bir açıklıkla devam eder ve biter."

22 Konfüçyüs'ün öğrencilerindendir.

23 Toprak Tanrısı. Lu Beyi Ai'nin buradaki sorusundan aslında Toprak Tanrısına yapılan sunuların üzerinde bulunduğu ahşaptan sunağı kastettiği anlaşılmaktadır. Ahşap sunak, beylik savaşa girdiğinde ordu ile birlikte taşınırdı.

24 Savaşan Beylikler Dönemi despotluğu ile ünlü Qi Beyi Qi Henggong'un başbakanlığını yapmıştır ve o da despotluğu ile bilinir.

25 "San Gui" birçokları tarafından üç karısı var şeklinde çevrilmiş ve yorumlanmıştır. Ancak antik kaynaklarda bu vergi toplamak anlamında kullanılmaktadır.

3.24. Yi'deki²⁶ muhafız, Konfüçyüs'ü görmek istediğini söyledi ve şöyle dedi: "Buraya gelen bütün ahlâklı, bilgili kişilerden, benim bugüne kadar tanışmadığım tek kişi bile olmadı."

Konfüçyüs'ün beraberindeki öğrencileri, onu Konfüçyüs'ü görmeye götürdü. Onunla konuştuktan sonra Konfüçyüs'ün öğrencilerine şöyle dedi: "Sizler, onun yöneticilik görevi alamamasına neden üzölüyorsunuz ki? Göğün Altı'ndaki karanlık günler uzun zamandır devam ediyor [böyle büyük insanların değerinin anlaşılacağı zaman da gelecektir]. Gök, yaşlı adamı bir çan²⁷ gibi kullanacak ve o, insanlara yol gösterecektir."

3.25. Konfüçyüs, Shao'dan²⁸ bahsederek, "Çok güzel ve çok iyidir," dedi. Wu'dan²⁹ bahsederek, "Çok güzel ama yeterli kadar iyi değildir," dedi.

3.26. Konfüçyüs der ki: "Yöneticiler bağışlayıcı olmaz, törende kurallara ciddiyetle uyulmaz ve cenazede keder olmazsa; ben bunları görmeye nasıl katlanayım?"

26 Antik döneme ait yer ismi. Bazıları buranın Kaifeng şehrinde olduğunu düşünmektedir.

27 Antik dönemde bronzdan yapılan ve içindeki dili ahşaptan bir çan türü. Bu çan türü, halka bir şeyler ilan edileceği zaman kullanılırdı.

28 Efsanevi İmparator Shun'a ithaf edilmiş şarkı ve dans.

29 Zhou Hükümdarı Wu zamanından bir şarkı ismi.

IV *Muhit ve İyilik [İnsanlık]*

- 4.1. Konfüçyüs der ki: “Ancak yaşanan yerde iyilik ve ahlâk varsa orası iyidir. İyilik ve ahlâkın olmadığı bir yeri yaşamak için seçen kişi bilgili olabilir mi?”
- 4.2. Konfüçyüs der ki: “İyiliği [İnsanlığı] olmayan kişi, uzun süre mahrumiyete dayanamaz; huzur ve mutluluğu bulamaz. Ahlâklı kişi huzuru iyilikte bulur. Bilgili insan iyiliği kullanır. [O, iyilik ve ahlâkın uzun vadede kendisine fayda getireceğini anlamış kişidir, bu nedenle iyi ve ahlâklıdır.]”
- 4.3. Konfüçyüs der ki: “Ancak iyiliği bilen kişiler bazılarını sevmeyi ve bazılarından da nefret etmeyi bilir.”
- 4.4. Konfüçyüs der ki: “İyi ve ahlâklı olmanın hiçbir zararı yoktur.”
- 4.5. Konfüçyüs der ki: “Zenginlik ve itibar sahibi olmak herkesin istediği şeylerdir; doğru yoldan elde edilmemişse Üst İnsan bunları kabul etmez. Fakirlik ve itibarsızlık herkesin nefret ettiği şeylerdir. Üst İnsan doğru olmayan

yollarla bunlardan kurtulmaya çalışmaz. Üst İnsan iyilikten ayrılırsa nasıl itibarı olabilir? Üst İnsan bir öğün yemeğin yenebileceği kadar kısa süre için bile iyilik ve ahlâktan ayrılmaz; telaş ve zorluklar içinde olduğunda da iyilik ve ahlâkı bırakmaz.”

4.6. Konfüçyüs der ki: “Ben iyi ve ahlâklılıların, iyi ve ahlâklı olmayanlardan nefret edenini görmedim. İyilik ve ahlâkı seven insandan daha iyisi bulunmaz. İyi ve ahlâklı olmayan insandan nefret eden kişi aslında sadece iyilik ve ahlâktan ayrı işler yapan kişilerden nefret etmektedir. Kim herhangi bir gün bütün gücünü iyilik ve ahlâk için harcayabilir? Buna gücü olmayan birini hiç görmedim. Muhtemelen böyleleri vardır ama ben henüz onlarla karşılaşmadım.”

4.7. Konfüçyüs der ki: “[İnsanlar ve onların hataları farklı farklıdır.] Hangi türde hataları hangi insanlar yapar? Yaptığı hataya bakarak onun nasıl biri olduğu anlaşılabilir.”

4.8. Konfüçyüs der ki: “Sabah hakikati anlasam, aynı günün akşamı ölsem bile gam yemem.”

4.9. Konfüçyüs der ki: “Bilgili kişi hakikati öğrenmeyi amaç edinmiştir; fakat eğer kalitesiz elbiseler giymek ve kötü yiyecekler yemekten utanç duyuyorsa, böyleleriyle konuşmaya değmez.”

4.10. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan’ın dünya [işleri] ile ilgili kuralları yoktur; makul ve uygun olan ne ise onu yapar.”

4.11. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan ahlâkı, Küçük İnsan toprağı; Üst İnsan kanunları, Küçük İnsan ise faydayı düşünür.”

- 4.12. Konfüçyüs der ki: “Sadece kendi faydasının peşinden gidenlere karşı duyulan kin hiç tükenmez.”
- 4.13. Konfüçyüs der ki: “Törenlerle beyliği yönetmek mümkün müdür? Bunda herhangi bir zorluk var mıdır? Eğer törenle beylik yönetilemez ise törenin ne anlamı kalır?”
- 4.14. Konfüçyüs der ki: “Bir makama sahip olmamaktan dolayı endişelenme, sadece o makama layık olmaya çağlış; başkalarının seni tanımamasından endişelenme, seni tanımları için gerekenleri yap.”
- 4.15. Konfüçyüs der ki: “Shen! Benim öğretilerimin bir temeli vardır.”
Zeng Zi şöyle dedi: “Evet.”
Konfüçyüs dışarı çıktıktan sonra diğer öğrencileri Zeng’a sordu: “Bu ne demektir?”
Zeng Zi cevap verdi: “Üstadın öğretisi, sadık ve bağışlayıcı olmaktır.”
- 4.16. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan sadece doğruluğu, Küçük İnsan sadece çıkarını düşünür.”
- 4.17. Konfüçyüs der ki: “Ahlâklı birini gördüğünde onun gibi olmaya özen; ahlâklı olmayan birini gördüğünde kendini gözden geçir.”
- 4.18. Konfüçyüs der ki: “Ana babanıza destek olun ve hizmet edin, eğer doğru olmadığını düşündüğünüz yönleri varsa onlara hafifçe ve dolaylı yoldan tavsiyelerde bulunun. Sizin fikirlerinizi kabul etmezlerse bile onların karşısına geçmeyin. Üzülseniz de onlara kin beslemeyin.”
- 4.19. Konfüçyüs der ki: “Ana baba hayattayken uzak yerlere gitme; gitmek zorundaysan mutlaka yerin belli olsun.”

- 4.20. Konfüçyüs der ki: “Babasının ölümünün üzerinden uzun zaman geçtikten sonra da babasının yolundan gidiyorsa o kişiye iyi evlat denebilir.”¹
- 4.21. Konfüçyüs der ki: “Ana babanın yaşlarını bilmek gereklidir: [Yaşları bilinirse] onların ömrünün uzunluğu mutluluk verir; yaşlılıkları da insanı korkutur.”
- 4.22. Konfüçyüs der ki: “Eskiden insanlar kolay kolay konuşmazlardı çünkü söylediklerini yapamayacaklarından korkarlardı.”
- 4.23. Konfüçyüs der ki: “Sınırlarını bilen bir kişinin hataya düştüğü neredeyse hiç görülmemiştir.”
- 4.24. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan konuşurken yavaş ve dikkatli, iş yaparken hızlı ve çalışkandır.”
- 4.25. Konfüçyüs der ki: “Ahlâklı olan yalnız kalmaz, mutlaka yanında bir yoldaşı olur.”
- 4.26. Zi You der ki: “Hükümdarın hizmetinde onu önemsiz ayrıntılarla meşgul eden kişi gözden düşer; dostları ile birlikteyken onları önemsiz ayrıntılarla meşgul eden kişi yalnız kalır.”

1 Bkz. 1.11.

V Gong Yezhang

5.1. Konfüçyüs, Gong Yezhang'dan¹ bahsederek, “Kızımı onunla evlendirebilirim. Her ne kadar hapis yatmış olsa da, suçlu olduğu için değildir” dedi. Sonra kızını onunla evlendirdi.

5.2. Konfüçyüs, Nan Rong'dan² bahsederek, “Ülkede yönetim düzgün ise zaten her zaman bir memuriyet bulabilir ve kenara itilmez; ülkenin yönetimi karanlıkta ise de o [yönetimin] dışında kalacağından herhangi bir ceza almayacaktır” dedi. Böylece kardeşinin kızını³ onunla evlendirdi.

5.3. Konfüçyüs Zi Jian'den⁴ bahsederek, “Bu adam gerçek bir Üst İnsan'dır! Eğer Lu Beyliği'nde Üst İnsanlar olmasaydı, o ahlâkını nereden alabilirdi ki?” dedi.

5.4. Zi Gong şöyle sordu: “Ben nasıl bir insanım?”
Konfüçyüs cevap verdi: “Sen bir tas gibisin.”

1 Konfüçyüs'ün öğrencilerinden, Qi Beyliği'ndendir.

2 Konfüçyüs'ün öğrencilerindendir.

3 Konfüçyüs'ün kardeşinin adı Meng Pi. *Shi Ji*'ye göre Konfüçyüs bunları söylediğinde kardeşi daha önceden ölmüştür ve kardeşinin kızını bu nedenle Konfüçyüs evlendirmektedir.

4 Konfüçyüs'ten 30 yaş küçük olan bir öğrencisi.

Zi Gong tekrar sordu: “Ne çeşit bir tas?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Ata Tapınağı’nda içine darı konan sunu tası⁵ gibi.”

5.5. Birisi Konfüçyüs’e şöyle dedi: “Ran Yong⁶ ahlâklıdır fakat güzel konuşma yeteneği yoktur.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Güzel konuşmak ne işe yarar ki? Keskin dille ancak insanlarla tartışır ve onların nefretini üstüne çekersin. Onun ahlâklı olup olmadığını bilmiyorum⁷ ama güzel konuşma yeteneğine sahip olmasının ona ne faydası olur?”

5.6. Konfüçyüs, Qi Diaokai’in üst düzey bir göreve gelmesini istiyordu.

Qi Diaokai bu isteğe şöyle yanıt verdi: “Kendimi yeterli görmüyorum.”

Konfüçyüs bunu duyunca çok memnun oldu.

5.7. Konfüçyüs der ki: “Öğretilerim uygulanmazsa bir sala binip buralardan gideceğim; korkarım ki bu durumda benimle sadece Zhong You gelir!”

Zhong You [Zilu] bunu duyunca çok mutlu oldu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Zhong You çok cesurdur; onun cesareti benden üstündür ama bundan öğrenilecek bir şey yoktur.”

5.8. Meng Wubo, Zilu’nun erdemli olup olmadığını sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Bilmiyorum.”

Tekrar sordu.

5 Ata Tapınağı’nda sunu töreni sırasında kullanılan kare veya yuvarlak formlarda çok değerli bir tür tas.

6 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

7 Konfüçyüs “bilmiyorum” dediğinde aslında gerçekten bilmediği anlamına gelmez. Bu sadece onun olumsuz konuşmasının başka bir yoludur. Aslında Ran Yong’un, “ahlâklı” olma seviyesine gelmediğini anlatmaktadır. Aynı durum bu bölümün 8. konuşması için de geçerlidir.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bin ailelik bir şehri,⁸ yüz savaş arabasına sahip bir bölgeyi⁹ yönetebilir. Ancak onun erdemli olup olmadığını bilmiyorum.”

“Gong Xichi nasıl biridir?” diye sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Chi, tören elbiselerini giyip, sarayda misafirleri karşılayabilir ve dış ilişkileri yürütebilir. Onun erdemli olup olmadığını bilmiyorum.”

5.9. Konfüçyüs Zi Gong’a şöyle sordu: “Sen ve Hui, hanginiz daha üstündür?”

Zi Gong şöyle cevap verdi: “Ben kendimi onunla karşılaştırmaya nasıl cesaret edeyim? O bir şeyi duyup on şeyi anlar; ben ise bir şeyi duyup ancak iki şeyi anlayabiliyim.” Konfüçyüs şöyle dedi: “Ona yetişemezsin; söylediğine katılıyorum; ona yetişemezsin.”

5.10. Zai Yu gündüzleri uyurdu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Çürümüş ağaç işlenemez; gübre-den yapılmış duvar boyanamaz; Yu’yu azarlamanın ne manası var?”

Sonra devam etti: “Başta söylediklerini dinler ve yapacaklarına inanırdım; şimdi ise söylediklerini dinliyorum ve ne yapacağına bakıyorum. Zai Yu’den sonra tutumum değişti.”

5.11. Konfüçyüs der ki: “Mutlak metanet içinde olan hiç kimseyi görmedim bugüne kadar.”

Birisi şöyle dedi: “Ya Shen Cheng?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Shen Cheng hırslıdır; nasıl mutlak metanet içinde olabilir?”

⁸ Yi, antik dönemde ilçelere [Xian] verilen isim. Bu ilçe veya kasabaların etrafında tarım alanları da bulunurdu.

⁹ Antik dönemde hükümdar tarafından bir bölge bir kişiye tahsis edilirdi. [Selçuklu ve Osmanlı dönemindeki ikta ve tımar sistemleri benzeridir. Modern Çince’de, Feng Di olarak adlandırılır. (ç.n.)] Bunların görevlendirdiği kişiler de bu bölgeden vergileri toplamak ile sorumluydu.

5.12. Zi Gong şöyle dedi: “Başkalarının beni hor görmesini istemem, ben de başkalarını hor görmek istemem.”

Konfüçyüs [buna karşılık] şöyle dedi: “Ci, bu senin yapabileceğin bir şey değil.”

5.13. Zi Gong şöyle dedi: “Üstadımızın eski kaynaklar¹⁰ hakkındaki öğretilerini duyduk [öğrendik]; üstadımızın insanın doğası ve Göğün Dao’su¹¹ hakkındaki öğretilerini duymadık.”

5.14. Zilu, bir talimatı duyduğunda diğer talimat gelmeden önce ilkinin yerine getirememiş olmaktan korkar.

5.15. Zi Gong şöyle sordu: “Kong Wenzî’ya¹² neden ‘Wen’ [kültürlü] unvanı verildi?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “O akıllı ve atiktir; öğrenmeyi sever; bilmediklerini kendinden aşağıdakilere bile sorar ve öğrenir, bundan da utanmaz; bu nedenle ona ‘Wen’ [kültürlü] unvanı verilmiştir.”

5.16. Konfüçyüs, Zi Chan’dan¹³ bahsederek: “Onun davranışlarındaki dört özellik Üst İnsan’ın da özellikleridir: Hayatında oldukça mütevazı, hükümdarına hizmet ederken saygılı, halka karşı merhametli ve adaletlidir.”

5.17. Konfüçyüs der ki: “Yan Pingzhong¹⁴ dostluk kurmayı bilir. Onu tanıyanların saygısı zaman geçtikçe daha da artar.”

10 Konfüçyüs eski kültüre ait öğeleri toplayan ve bunlardaki öğretileri yayan biriydi. Burada kaynaklardan kasıt, yazılı eserlerdir.

11 Antik dönemde doğa ve insan toplulukları arasındaki negatif veya pozitif ilişkiyi işaret etmektedir.

12 Wei Beyliği’nin üst düzey memurlarından.

13 Çin’in antik döneminin en önemli politikacı ve diplomatlarından.

14 Qi Beyliği’nin önemli yöneticilerinden.

5.18. Konfüçyüs der ki: “Zang Wenzhong¹⁵ evinde büyük bir kaplumbağa bulunduruyor,¹⁶ üzerinde bitkisel işlemler olan bir sütunu da var.¹⁷ Böyle biri bilgili olabilir mi?”

5.19. Zi Zhang şöyle sordu: “Chu Beyliğı’nden Lingyi Zi Wen¹⁸ üç kez yönetici olmuştur ve önemli bir göreve yükselmesinden duyduğu mutluluğı belli etmemiştir. Üç kez de görevinden alınmış ve memnuniyetsizliğini belli etmemiştir. Her görev devir tesliminde kendine verilen talimatları yerine geçen kişiye anlatmıştır. O nasıl biridir?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Beyliğine çok sadıktır.”

Zi Zhang şöyle sordu: “Peki bu kişi iyiliksever midir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Bilmiyorum; bu nasıl iyilikseverlik sayılabilir ki?”

Zi Zhang tekrar sordu: “Cui Zi¹⁹ sebepsiz yere Qi hükümdarını öldürünce, Chen Wenzı²⁰ 40 atını arkasında bırakarak Qi Beyliğı’ni terk etti. Başka bir beyliğe gitti ve orada da şöyle dedi: ‘Buranın yöneticisi de Cui Zi’den farksızdır.’ Oradan da ayrıldı ve başka bir beyliğe gitti ve yine ‘Buranın yöneticisi de Cui Zi’den farksızdır’ dedi. Orayı da terk etti. O nasıl biridir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Temiz bir insandır.”

Zi Zhang şöyle sordu: “Peki, iyiliksever sayılabilir mi?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Bilmiyorum; bu nasıl iyilikseverlik sayılabilir ki?”

15 Lu Beyliğı’nin önemli yöneticilerindendir.

16 *Cai* antik dönemde Çin’de büyük kaplumbağalara verilen isim.

17 Bunlar imparatorun sahip olduğu şeylerdir. Konfüçyüs bunu uygun bulmamaktadır. (ç.n.)

18 Chu Beyliğı’nin en üst düzey yöneticisine verilen isimdir.

19 Qi Beyliğı’nden bir soyludur. Beyliğin hükümdarını öldürmüştür.

20 O da Qi Beyliğı’nden bir soyludur. *Zuo Zhuan*’da onun Qi Beyliğı’nden ayrılması konusundan bahsedilmemektedir. Tam tersine Qi Beyliğı’nde yaptıkları anlatılmaktadır, muhtemelen bir süre için ayrılmış ve beyliğine geri dönmüş olmalıdır.

5.20. Li Wenzî²¹ bir işe başlamadan önce defalarca düşünür ve sonra yapardı.

Konfüçyüs bunu öğrenince şöyle söyledi: “İki kez düşünmek de yeterlidir.”

5.21. Konfüçyüs der ki: “Ning Wu,²² beyliğin iyi zamanlarında akıllıdır; beyliğin zor zamanlarında ise aptalı oynar. Onun akıllılığına insanlar yetişebilir ama aptalı oynamasına kimse yetişemez.”

5.22. Konfüçyüs, Chen Beyliği’ndeyken²³ şöyle dedi: “Geri dönelim! Geri dönelim! Bizim oradaki öğrencilerin idealeri yüksektir, sahip oldukları kültür etkileyicidir, onlara nasıl rehberlik edeceğimi bilmiyorum.”

5.23. Konfüçyüs der ki: “Bo Yi ve Shu Qi,²⁴ bu iki kardeş kin tutmaz; onlara kin güden de çok azdır.”

5.24. Konfüçyüs der ki: “Kim, Weisheng Gao’nun samimi bir insan olduğunu söyleyebilir ki? Birisi ondan sirke istedi, kendisinde olmadığı halde gidip komşusundan isteyip o kişiye sirkeyi sanki kendisininmiş gibi verdi.”

5.25. Konfüçyüs der ki: “Tatlı sözler, ikiyeüzü bir çehre, tamamen itaatkâr bir tutumdan Zuo Qiuming²⁵ utanç duymuştur. Bu bence de utanç vericidir. Zuo Qiuming kin tutup yüzünde karşı tarafın iyiliğini istiyor gibi sahte bir ifade olmasının utanç verici olduğunu düşünmüştür. Ben de öyle düşünüyorum.”

21 Lu Beyliği’nin soylularındandır. Konfüçyüs bunu söylediğinde uzun zaman önce ölmüştü.

22 Wei Beyliği’nden bir soylu.

23 İlkbahar–Sonbahar Dönemi Henan bölgesi yakınlarındaki bir beylik.

24 Hükümdarın iki oğlu, babaları ölünce taht kavgasına tutuşmamışlardır.

25 *Zuo Zhuan* adlı Çin klasiğinin yazarı olduğu düşünülmektedir.

5.26. Konfüçyüs otururken yanında Yan Yuan ve Zilu ayakta duruyorlardı.

Konfüçyüs onlara şöyle dedi: “Bana isteklerinizin neler olduğunu neden söylemiyorsunuz?”

Zilu şöyle cevap verdi: “Sahip olduğum at arabalarını ve giysilerimi arkadaşlarımla paylaşmak ve bundan memnuniyetsiz duymamak istiyorum.”

Yan Yuan şöyle cevap verdi: “İyi taraflarımı abartmayıp, katkılarımı ön plana çıkartmamayı istiyorum.”

Zilu Konfüçyüs’e şöyle dedi: “Sizin de isteğinizi duymayı ümit ederim.”

Konfüçyüs şöyle yanıt verdi: “Benim isteğim yaşlıları rahat ettirmek, dostlarımla bana güvenmesi ve gençlerin beni hatırlaması.”

5.27. Konfüçyüs der ki: “Unutun gitsin! Kendi hatasını gören ve sorumluluğunu alan birini henüz görmedim.”

5.28. Konfüçyüs der ki: “On haneli bir yerde mutlaka benim gibi sadık ve dürüst biri bulunabilir ama benim kadar öğrenmeyi seveni bulmak kolay değildir.”

VI Yong

6.1. Konfüçyüs der ki: “Ran Yong her yerde iyi bir yönetici olur.”¹

6.2. Zhong Gong [Ran Yong], Zi Sang Bo Zi’nın² nasıl olduğunu sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Çok sade bir adamdır.”

Zhong Gong şöyle söyledi: “Ciddiyetle bir hedefe doğru disiplinle hareket etse ve sade davranmayı sürdürse, [genele bakıp, gereksiz ayrıntılarla oyalanmasa], halkı yönetemez mi? Niyetleri sade, yaptıkları sade olursa da çok sade olmaz mı?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Bu söylediklerin doğrudur.”

6.3. Lu Beyi Ai şöyle sordu: “Öğrencilerin arasında öğrenmeye en istekli olan hangisidir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Yan Hui adlı öğrencim öğrenmeye en istekli olanıdır; başkalarına öfke duymaz, hatalarını tekrarlamaz. Yazık ki ömrü kısa³ oldu ve şimdi onun gibisi yok; ondan daha iyi bir öğrenci görmedim.”

1 Güney kastediliyor. Antik dönemde de kuzey-güney istikametinin en iyi yer olduğu biliniyordu. Bu sebeple güney en önemli yöndü. İmparator, hükümdar, bey veya soylular hep güney yönünde otururlardı.

2 Bu kişinin kim olduğu hakkında kaynaklarda bilgi mevcut değildir.

3 Konfüçyüs’ten 30 yaş küçüktür ve Konfüçyüs 71 yaşındayken o, 41 yaşında ölmüştür.

6.4. Zi Hua,⁴ Qi Beyliği'ne elçi olarak gönderilmişti. Ran You, onun annesi için Konfüçyüs'ten tahlıl⁵ istedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ona, altı *dou*⁶ dört *sheng*⁷ ver.”

Ran You biraz daha istedi.

Konfüçyüs: “Ona, altı *dou* dört *sheng* ver,” dedi.

Ran You ona seksen *dan*⁸ verdi.

Konfüçyüs bunun üzerine şöyle dedi: “Zi Hua, Qi Beyliği'ne besili atların⁹ çektiği bir araba ile gitti; üzerinde hafif ve sıcak tutan kürklü giysiler vardı. Duyduğuma göre: Üst İnsan ihtiyacı olanlara yardım eder, zenginlerin servetini artırmaz.”

6.5. Yuan Si,¹⁰ Konfüçyüs'ün evinin kâhyası olmuştu. Konfüçyüs ona dokuz yüz pirinç¹¹ verdi ama o almak istemedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Almalısın! Çok var; bulunduğun yerdeki fakirlere ver.”

4 Konfüçyüs'ten 42 yaş küçük öğrencilerinden.

5 “Su”. *Xin JianShe* dergisinde 1954 yılında yayımlanan “Çin'in Antik Döneminde Tarım ile ilgili birkaç mesele” adlı makalede bu konuya açıklık getirilmiştir. Su, kabuğu alınmamış pirinç tanesine verilen isimdir. Kabuğu alınmış olanına ise “Mi” yani pirinç adı verilir.

6 Bir *dou* yaklaşık 7 kg'dır. (ç.n.)

7 Bir *sheng* yaklaşık 700 gramdır. (ç.n.)

8 *Dan* antik dönemde Çin'de kullanılan bir ölçü birimi. Bir dan, on *dou*'ya eşittir.

9 Ata binmek olarak açıklanamaz. Konfüçyüs zamanında henüz uzun, geniş ve at binmeye elverişli olmayan elbiseler giyiliyordu. Savaşan Beylikler Dönemi'nde (MÖ 475-MÖ 221) Hükümdar Zhao Wuling (MÖ 340-MÖ 295) zamanından itibaren Çin'de göçebelerin giysileri giyilmeye başlanmıştır. Savaşlarda at binmek ve ok atmak için bu göçebelerin giyim alışkanlıkları Çinlilerce benimsenmiştir. Bu sebeple “Jing Shu” genel adı verilen Çin klasiklerinin hiçbirinde at binmek, “Qi Ma” ifadesi geçmemektedir. Bir istisna *Qu Li* içerisinde geçmektedir ancak bu kitap da Savaşan Beylikler Dönemi'nden sonra derlenmiştir ve bu ifade daha sonradan eklenmiş olmalıdır.

10 Konfüçyüs'ün öğrencisi Yuan Xian.

11 Herhangi bir ölçü verilmemiştir. Bu nedenle ne kadar pirinç olduğu anlaşılamamaktadır.

6.6. Konfücyüs, Ran Yong'dan bahsederek: "Tarla süren öküzün yavrusunun tüyleri kızıl olur ve boynuzları da düzgün, kurban edilmesi istenmese de dağlar ve nehirlerin ruhları ondan vazgeçerler mi?"

6.7. Konfücyüs der ki: "Yan Hui iyilik ve ahlâktan hiç ayrılmaz, diğerk öğrencilerimin ise bunlar aklına arada sırada gelir."

6.8. Ji Kang Zi şöyle sordu: "Zhong You'ya yönetimde yer verilebilir mi?"

Konfücyüs cevap verdi: "Zhong You cesur ve kararlıdır. Ona yönetimde yer verilmesinin ne sakıncası olabilir?"

Tekrar sordu: "Duan Muci'ya yönetimde yer verilebilir mi?"

Konfücyüs cevap verdi: "Duan Muci anlayışlı ve makuldür. Ona yönetimde yer verilmesinin ne sakıncası olabilir?"

Tekrar sordu: "Ran Qiu'ya yönetimde yer verilebilir mi?"

Konfücyüs cevap verdi: "Ran Qiu, çok yönlü ve yetenekli biridir. Ona yönetimde yer verilmesinin ne sakıncası olabilir?"

6.9. Ji ailesi Min Ziqian'i,¹² Fei¹³ bölgesine yönetici olarak göndermek istedi.

Min Ziqian bu haberi getiren kişiye şöyle dedi: "Benim yerime bu görevi reddedin! Eğer tekrar benden görevi kabul etmemi isterlerse, kesinlikle Wen Suyu'nun¹⁴ kuzeyine kaçacağım."

6.10. Bo Niu¹⁵ hastalanmıştı; Konfücyüs onu ziyarete gitti ve pencereden onun elini tuttu. Sonra şöyle dedi: "Yaşamak

12 Konfücyüs'ten 15 yaş küçük öğrencilerinden.

13 Shang Dong bölgesinde eski bir yerleşim.

14 Shang Dong bölgesinde bulunan bir nehir.

15 Konfücyüs'ün öğrencilerinden. [Diğerk ismi Ran Geng'dir. (ç.n.)]

zor, işte bu kader! Böyle bir insan, böyle bir hastalığa yakalanmış! Böyle bir insan, böyle bir hastalığa yakalanmış!”

6.11. Konfüçyüs der ki: “Yan Hui kendisini ne kadar iyi yetiştirmiş! Bir kap yemeği ve suyu vardır; küçük bir sokakta yaşar; başkalarının katlanamayacağı sıkıntılar çeker ama neşesini kaybetmez. Yan Hui, kendini ne kadar iyi yetiştirmiş bir adamdır!”

6.12. Ran Qiu der ki: “Sizin öğretinizi beğenmiyor değilim, benim gücüm yetmiyor.”

Konfüçyüs şöyle söyledi: “Eğer gerçekten gücün yetmiyorsa yarı yolda bırakırsın. Ancak sen henüz yola çıkmış değilsin.”

6.13. Konfüçyüs, Zi Xia’ya şöyle dedi: “Sen Üst İnsan gibi Ruist [Konfüçyüsçü] ol! Küçük İnsan’lar gibi değil!”

6.14. Zi You, Wu Cheng¹⁶ kasabasının yöneticisi olmuştu. Konfüçyüs şöyle dedi: “Burada hiç yetenekli birine rastladın mı?”

O da şöyle cevap verdi: “Tantai Mieming¹⁷ adında biri var, kısa yoldan bir şeyler elde etmeye çalışmayan, kamuyu ilgilendiren bir iş olmazsa yanıma gelmeyen, beni meşgul etmeyen biridir.”

6.15. Konfüçyüs der ki: “Meng Zhifan¹⁸ kendini övmez, [Qi Beyliği’nin saldırısı sırasında, ordunun sağ kanadı geri çekilirken] o en arkada orduya kalkan olmuştur an-

16 Lu Beyliği’nde bir şehir.

17 Shi Ji’ye, göre Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir. Ancak burada Zi You’nun ondan bahsediş şekli henüz Konfüçyüs tarafından öğrenciliğe kabul edilmiş olmadığını, Konfüçyüs’ün bu kişiden ilk kez haberdar olduğunu anlayabiliyoruz.

18 Lu Beyliği yöneticilerinden.

cak şehrin kapısına dayandıklarında, atlarını kırbaçlayarak şöyle demiştir: ‘Benim geride kalmama neden olan cesaretim değil, atlarımın yavaşlığıdır.’”

6.16. Konfüçyüs der ki: “Eğer Zhu Tuo’nun¹⁹ güzel söz söyleme yeteneği olmasa ve sadece Song Chao’nun²⁰ güzelliği olsa bugün korkarım ki toplumda yaşanan belaları engellemek mümkün olmazdı.”

6.17. Konfüçyüs der ki: “Kim evden çıkmak için kapıdan geçmek zorunda değildir ki? Neden benim yolumdan yürüyen kimse yok?”

6.18. Konfüçyüs der ki: “Sadelik edebi yetenekten fazla olursa kabalıktan kaçınılamaz; edebi yetenek sadelikten fazla olursa kibirden kaçınılamaz. Edebi yetenek ve sadelik; bu ikisinin uyumlu bileşimi olan kişi ancak bir Üst İnsan olabilir.”

6.19. Konfüçyüs der ki: “İnsanın varoluğu dürüstlükten gelir, ancak dürüst olmayan insanlar da hayatlarını devam ettirebilir. Bu, onların beladan şans eseri kurtulmalarıyla mümkün olur.”

6.20. Konfüçyüs der ki: “Bütün öğretilerde öğretiyi seven kişi, öğretiyi anlayan kişiden üstündür ve öğretiden mutlu olan kişi de öğretiyi seven kişiden üstündür.”

6.21. Konfüçyüs der ki: “Orta düzeyin üstünde bilgi sahibi olanlar ile öğretiler konuşulabilir; ancak orta düzeyin altında bilgi sahibi olanlar ile öğretiler konuşulamaz.”

19 Wei Beyliği’nden bir soylu.

20 Song Beyliği’nin prensesi.

6.22. Fan Chi, bilgeyi sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Halkını bütün kalbiyle doğruluğa yönlendiren, ruhlara saygı duyan ama onlardan uzak duran kişiye bilgili denebilir.”

Fan Chi, iyiliği sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “İyi insan emek verir ve sonra da bunun meyvesini alır. Böyle insanlara iyi denebilir.”

6.23. Konfüçyüs der ki: “Bilgili kişi Su’dan, iyiliksever insan Dağ’dan mutluluk duyar. Bilgili hareket eder, iyiliksever ise sessiz ve hareketsizdir. Bilgili neşeli, iyiliksever uzun ömürlü olur.”

6.24. Konfüçyüs der ki: “Qi Beyliği [siyaset ve eğitimde] yenilenirse Lu Beyliği gibi olacaktır. Lu Beyliği yenilenirse beylik Dao’ya ulaşacaktır.”

6.25. Konfüçyüs der ki: Bu kap²¹ bir kaba benzemiyor, bu, bir kap mı? Bu, bir kap mı?”

6.26. Zai Wo şöyle sordu: “İyiliksever bir insan bana şöyle dedi: ‘Kuyuya iyi bir insan düştü.’ O da onun arkasından kuyuya iner mi?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Neden böyle yapasın ki? Üst İnsan o kişiye, uzak durmasını ve bir daha gelmemesini söyler; ona zarar vermez veya kandırmaz ve onu aptal yerine koymaz.”

21 [Gu] antik dönemde içki içmek için kullanılan bir tür kap. Konfüçyüs’ün bu sözü neden söylediği konusunda sonradan gelenlerin iki açıklaması bulunmaktadır. Birincisi, bu tür kap dört köşelidir ve ancak dört köşeli olursa [Gu] olarak adlandırılmaktadır, daire şeklinde değildir. Fakat Konfüçyüs’ün ilk gördüğü yuvarlak formda bir içki kabı olmalıdır; üst kısmı yuvarlak altı kare şeklinde değildir. Bu tür kaplara verilen isim de (Gu)’dur. İkinci açıklama ise o dönemde bu kaplara yaklaşık iki veya üç litre içki konabilmektedir. İnsanlara sarhoş olmamalarını [dolaylı yoldan] söylemeye çalışmaktadır. Söz konusu dönemde içki yapma teknikleri henüz çok gelişmediği için içkilerdeki alkol oranı da oldukça düşüktür.

6.27. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan kendini öğrenmeye verir, sınırlarını aşmaz ve böylece Dao’dan ayrılmaz!”

6.28. Konfüçyüs, Nan Zi’yi²² görmeye gitmişti. Zilu bundan memnun olmadı.

Konfüçyüs şöyle yemin etti: “Eğer bir yanlış yaptıysam Gök beni reddetsin! Gök beni reddetsin!”

6.29. Konfüçyüs der ki: “Orta Yol’da²³ olmak en yüksek değerdir, bu da uzun zamandır herkesin eksiğidir.”

6.30. Zi Gong der ki: “Halka her alanda faydası olan kişiyi düşünelim ve bu kişi herkesin hayatını da çok daha iyi hale getirmiş olsun; bu kişi nasıldır? Bu kişiye iyi ve ahlâklı denebilir mi?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “O kişi için artık sadece iyi ve ahlâklı demek yeterli olmaz! O kişi artık kutsal sayılır. O kişi, Yao ve Shun’un bile yapamadığını yapmış demektir! İyilik nedir? Kendi başına ayakta durabilmek ve başkalarının da ayakta durabilmesini sağlamaktır; kendi işlerini yaparken başkalarının da işlerini yapabilmesini sağlamaktır. Şu andaki işini örnek alarak [tek tek] işlerini de yapmaktır. Buna iyilik ve ahlâkı hayata geçirmenin yöntemi denebilir.”

22 Wei Ling Gong’un [Bey Wei Ling] eşi. Dönemin Wei Beyliği’nde siyaseti kontrolü altında tutuyordu ve kötü bir şöreti vardı.

23 *Zhong Yong*, Konfüçyüs’e göre en üst ahlâk değerlerinden biridir. “Uzlaşmak, haddini aşmamak, makul olmak” anlamlarına gelir. Bkz. Temel Kavramlar.

VII *Aktarmak*

- 7.1. Konfüçyüs der ki: “Ben aktaranım, yaratan değil; kadim kültüre inancım ve sevgim tamdır, bu açıdan kendimi, Yaşlı Peng¹ ile karşılaştırıyorum.”
- 7.2. Konfüçyüs der ki: “Bütün duyduklarımı ve gördüklerimi sessizce aklımda tutar, reddetmeden gayret ile öğrenir, başkalarına öğretmekten de usanmam; bunların hangilerini hakkıyla yapabildim?”
- 7.3. Konfüçyüs der ki: “Ahlâk olmadan öğrenme, çalışma olmadan aktarılan öğreti, doğruyu duyup da yanında olmamak, hatası olup da düzeltmemek; işte bunlardır benim endişelerim!”
- 7.4. Konfüçyüs evinde dinlenirken de düzenli, mutlu ve sakinidir.
- 7.5. Konfüçyüs der ki: “Ne kadar da yaşlanmışım ah! Çok uzun zamandır rüyamda Zhou Gong’u² görmedim!”

1 Kimilerine göre Lao Zi [Lao Tzu] ve Peng aynı kişidir. Kimilerine göre Shang Hanedanı döneminde yaşamış biridir. Kimileri de Konfüçyüs’ün onun hakkında söylediklerinden aynı dönemde yaşadıklarını ve aralarında iyi bir ilişki olduğunu düşünmektedir.

2 Hükümdar Zhou Wen’in oğludur. Lu Beyliği’nin kurucusudur. Konfüçyüs’ün hayran olduğu bir şahsiyettir.

7.6. Konfüçyüs der ki: “Dao’dan ayrılma, Ahlâk’ı kendine temel edin, İyiliğe yaslan; tören, müzik, okçuluk, araba sürme, yazı ve rakamlar [matematik] ile rahatla.”

7.7. Konfüçyüs der ki: “Bana kendi isteğiyle küçücük bir hediye³ getirmiş olanlara bile hep ders vermişimdir.”

7.8. Konfüçyüs der ki: “Öğrenmeye istekli olmayan öğren-ciye ders vermem; düşüncelerini anlatamıyorsa onu aydınlatmaya çalışmam. Eğer ona doğuyu öğretmişsem ve o kendiliğinden batı, güney ve kuzeyi anlamamışsa ona ders vermeye devam etmem.”

7.9. Konfüçyüs, yakınlarından biri ölmüş kişinin yanında yemek yerken asla karnını tamamen doyurmaz.

7.10. Konfüçyüs gözyaşı döktüğü günde asla şarkı söylemez.

7.11. Konfüçyüs, Yan Hui’ye şöyle dedi: “Eğer sana ihtiyaç duyulursa git, ihtiyaç duyulmazsa saklan. Sadece sen ve ben böyle yapabiliriz değil mi?”

Zilu şöyle söyledi: “Eğer orduyu yönetecek olsaydınız, yanınıza kimi alırdınız?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Çıplak elleriyle bir kaplanla mücadele edecek, tekneler olmadan nehirleri geçecek, ölmekten pişman olmayacak kimseleri yanıma almazdım. Yanımda götüreceğim kişi sorumlulukları karşısında dikkatli olmalı, bir plan dâhilinde işlerini bitirmelidir!”

3 *Shu Xiu*. *Xiu* kurutulmuş et anlamına gelir ve *Pu* adı da verilir. On parça kurutulmuş et, *Shu Xiu*, antik dönemde Çin’de ilk kez tanışılan kişiye hediye olarak verilirdi. Ancak bu hediye oldukça mütevazı kabul edilirdi.

7.12. Konfüçyüs der ki: “Eğer zenginlik elde edilebilecek olsa, pazar yerinin kapısında bile durulur⁴ ama eğer elde edilemeyecekse, ben yaptığım işleri yapmaya devam ederim.”

7.13. Konfüçyüs’ün ihtiyatla yaklaştığı üç şey vardır: perhiz,⁵ savaş ve hastalık.

7.14. Konfüçyüs, Qi Beyliği’nde Shun’un müziğini dinledi, ardından uzun süre et yerken tadını alamadı ve sonra şöyle dedi: “Müzikten bu kadar etkileneceğim aklıma gelmezdi.”

7.15. Ran You şöyle dedi: “Üstadımız, Wei Beyi’ni⁶ destekliyor mu?”

Zi Gong, “Gidip ona sorayım” dedi.

Zi Gong, Konfüçyüs’ün yanına gitti ve şöyle dedi: “Bo Yi ve Shu Qi nasıl insanlardır?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Onlar antik dönemin kutsal kişileridir.”

4 (Zhi bian zhi shi), Zhou Li’ye göre, elinde deri kırbaç tutan iki çeşit insan vardır. Birincisi antik dönemde imparator veya beylerin geliş ve gidişlerinde ellerindeki kırbaçlarla yolları açanlar, diğeri ise pazar yerlerinin kapısında duran ve düzeni sağlayan kişilerdir. Burada zenginliği istemekten söz edilmektedir. Pazar, zenginliğin toplandığı mekândır.

5 Antik dönemde tapınaklarda kurban töreni öncesinde arınmak için perhiz yapılırdı.

6 Wei Beyi Gong Zhe’yı kastetmektedir. Gong Zhe Wei Beyi Ling’in torunudur ve veliaht Kuai Kui’nin oğludur. Kuai Kui, Bey’in hanımı Nan Zi yüzünden Jin Beyliği’ne kaçmak zorunda kalmıştır. Wei Beyi Ling ölünce onun yerine tahta geçmiştir. Jin Beyi onu, beyliğine geri göndermiş ve bunu da bir fırsat olarak görerek Wei Beyliği’ni işgal etmiştir. Wei Beyliği de elbette onların ordusuna karşı direnmiş ve Kuai Kui’nin dönmesini istememiştir. Kuai Kui ve Zhe’nın durumundan ikisinin de beyliğin tahtına oturabilmek için mücadele içinde oldukları anlaşılmaktadır. Fakat Bo Yi ve Shu Qi, bu iki kardeş de birbirleri için tahttan feragat etmişlerdir. Bu sebeple iki olay birbirinin tam zıddıdır. Konfüçyüs bu örnek üzerinden Wei Beyi’ni desteklemediğini dolaylı yoldan anlatmaktadır.

Zi Gong şöyle dedi: “[İkisi de tahtı bırakmak istemiş ancak sonunda beylikten kaçmak zorunda kalmışlardır] sonradan birbirlerine kin gütmüş olabilirler mi?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onlar erdemli olmayı istemişlerdir, erdemli olduktan sonra neden kin gütsünler ki?”

Zi Gong oradan ayrıldı ve Ran You’ya şöyle dedi: “Üstat, Wei Beyi’ni desteklemiyor.”

7.16. Konfüçyüs der ki: “Yiyecek yemeğim,⁷ içecek suyum, kolumu yaslayacak yastığım ve neşem var. Doğru olmayan işlerle gelen zenginlik ve makam bana göre rüzgârda sürüklenen bulutlar gibi.”

7.17. Konfüçyüs der ki: “Eğer birkaç yıl daha uzun yaşayacak olsaydım, elli yaşımda Yi’yi⁸ çalışmaya başlar ve hiç büyük hata yapmazdım.”

7.18. Konfüçyüs şiiir, kitap okurken ve törenlerde her zaman ortak dili⁹ kullanırdı.

7.19. She Beyi, Zilu’ya, Konfüçyüs’ün nasıl bir insan olduğunu sordu. Zilu, buna cevap vermedi. Konfüçyüs, Zilu’ya şöyle dedi: “Neden ona, ‘çalışırken yemek yemeyi unutan, neşe ile üzüntüden kurtulan, yaşlılığın geleceğini bilmeyen, işte böyle biridir’ demedin?”

7.20. Konfüçyüs der ki: “Ben doğuştan bilgili değilim, eski kültürü seven ve bilgiyi orada arayan biriyim.”

7.21. Konfüçyüs, tabiatüstü varlıklardan, güçten, isyanlar ve ruhlardan bahsetmez.

7 *Shu Shi*, antik dönemde pirinç için Dao yani ince yemek [Xi Liang] ve darı gibi tahıllar için de kalın yemek [Cu Liang] adı kullanılırdı.

8 [Yi] *Yi Jing (I Ching)* Değişimler Kitabı. (ç.n.)

9 [Ya Yan], o dönem Çin’de kullanılan ortak dil. İlkbahar–Sonbahar Döneminde henüz herkesin anlaşılabildiği ortak bir dil bulunmuyordu ve Ya Yan tek ortak dildi.

- 7.22. Konfüçyüs der ki: “Yolda üç kişi yürüyorsa birinden mutlaka bir şey öğrenirim: Onların güçlü yanlarından öğrenir; zayıf yanlarımı düzeltirim.”
- 7.23. Konfüçyüs der ki: “Gök, beni erdemli olmayı bahşetmiş; Heng Tui¹⁰ bana ne yapabilir ki?”
- 7.24. Konfüçyüs der ki: “Siz öğrencilerim, benim sizden gizlediğim bir şey olduğunu mu sanıyorsunuz? Sizden gizlediğim hiçbir şey yok. Size açık olmayan hiçbir şeyim yok. Ben Konfüçyüs, işte böyle biriyim.”
- 7.25. Konfüçyüs öğrencilerine dört şey öğretirdi: kültür, toplumda yaşamanın pratikleri, sadakat ve dürüstlük.
- 7.26. Konfüçyüs der ki: “Kutsal insanlarla karşılaşmam mümkün değil; Üst İnsanlarla karşılaşsam bu bana yeter.” Ardından ekledi: “İyi insanlarla karşılaşmam mümkün değil; dürüst insanlarla karşılaşsam yeter. Aslında yokken varmış gibi yapan, boşken doluymuş gibi davranan, fakirlik içinde olup da gösteriş seven insanların dürüst olmaları zordur.”
- 7.27. Konfüçyüs balık avlarken aç kullanmaz, yuvasına dönen kuşları vurmaz.
- 7.28. Konfüçyüs der ki: “Hiçbir şey bilmeden hayatını devam ettirebilen insanlar vardır; ben onlardan değilim. Çokça dinler, duyduklarım arasında iyi olanları seçer, çokça gözlemler, hepsini aklımda tutarım. Bu bilgiler öğrenmeden elde edilenlerdir.”

10 [Heng Tui] Song Beyliği’ndendir, Konfüçyüs bir öğrencisi ile birlikte büyük bir ağacın altında iken onu öldürmeye çalışmış ve Konfüçyüs bunun üzerine bu sözü söylemiştir.

7.29. Hu köyünde¹¹ insanlarla konuşmak zordur.

Bir çocuk Konfüçyüs'ü görmeye gelmişti, Konfüçyüs'ün öğrencileri kararsız kalmışlardı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onun ilerlemesini takdir edelim, gerilemesini ise takdir etmeyelim; neden böyle bir aşırılık olsun ki? Diğerleri bize tertemiz gelmektedir; onların temizliğini takdir etmeliyiz, Bu insan bize tertemiz gelmiştir, onun bu temizliğini takdir etmeliyiz, onun geçmişini hatırlamayalım.”

7.30. Konfüçyüs der ki: “İyilik bizden uzakta mıdır? Onu istersek hemen gelir.”

7.31. Chen Sibai¹² Konfüçyüs'e, Lu Beyi Zhao'nun tören adabından anlayıp anlamadığını sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Anlar.”

Konfüçyüs dışarı çıktıktan sonra Chen Sibai, Wu Maqi'yi¹³ selamlayarak kendisine yaklaşmasını istedi ve ona şöyle söyledi: “Ben, Üst İnsan'ın kimsenin tarafında olmayacağını duydum ama Konfüçyüs taraf tutmuyor mu? Lu Beyi, Wu beyliğinden bir eş aldı; Wu ve Lu beylikleri böylece aynı soyada sahip oldu ve hanımının ismini de Wu Mengzi olarak değiştirdi. Lu Beyi, tören adabından anlıyor ise kim anlamıyor denebilir ki?”

Wu Maqi, bu sözleri Konfüçyüs'e aktardı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Gerçekten çok şanslıyım, eğer bir hatam olursa insanlar mutlaka bana hatamı gösteriyor.”

7.32. Konfüçyüs, birisi iyi şarkı söylüyorsa mutlaka ondan bir şarkı daha söylemesini ister ve ona eşlik eder.

11 [Hu Xiang] tam olarak nerede olduğu bilinmemektedir.

12 Kimileri Si Bai'in bir unvan olduğunu söylemektedir [Adalet bakanı] ancak bunun gerçek bir kişi ismi olması ihtimali vardır ve aslında günümüzde hangisi olduğunu bilmek şimdilik mümkün değildir.

13 Konfüçyüs'ten 30 yaş küçük bir öğrencisi.

- 7.33. Konfüçyüs der ki: “Kitaplardaki öğretileri öğrenme konusunda diğerkleriyle muhtemelen aynı seviyedeyim. Ancak hayatta ve pratikte Üst İnsan olmayı henüz başaramadım.”
- 7.34. Konfüçyüs der ki: “Hem kutsal¹⁴ hem iyi olmak; buna nasıl cesaret edebilirim? Ancak öğrenmek ve çalışmaktan yorulmam, başkalarına öğretmekten de sakınmam; işte böyle olmak yeterlidir.”
Gong Xihua şöyle söyledi: “İşte bu gerçekten bizim öğrenemeyeceğimiz bir şey.”
- 7.35. Konfüçyüs çok hastalanmıştı, Zilu ondan dua etmesini rica etti.
Konfüçyüs şöyle dedi: “Böyle bir şey var mı?”
Zilu cevap verdi: “Var; *Lei Wen*’da¹⁵ ölülerin ardından okunanlar arasında: ‘Benim için gök ve yerdeki ruhlara dua et’ deniyor.”
Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben duamı çok önceden ettim.”
- 7.36. Konfüçyüs der ki: “Müsriflik ve şatafat gurur gibi görünür; cimrilik ise sefildir. Gururlu olmak, sefil olmaktan iyidir.”
- 7.37. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan rahat ve sakin; Küçük İnsan huzursuz ve endişelidir.”
- 7.38. Konfüçyüs güler yüzlü ve ağırbaşlıdır; etkileyicidir fakat korkutucu değildir; saygılı ve sakinidir.

14 Konfüçyüs’ün bu sözünden o sırada öğrencilerinin onu kutsal biri olarak gördükleri açık şekilde anlaşılmaktadır.

15 Antik dönemde cenazelerde okunan bir kitap. (ç.n.)

VIII

Tai Bo

8.1. Konfüçyüs der ki: “Tai Bo için karakteri en yüksek kişilerden denebilir. Defalarca tahta geçmeyi, Göğün Altı’ndaki¹ her şeye sahip olmayı reddetti; halk onu övmeye söz bulamamıştır.”

8.2. Konfüçyüs der ki: “Kişinin dış görünüşü saygılıysa fakat görgü kurallarını bilmiyorsa o kişi sıkıcı olur. Açık-göz olsa da görgü kurallarını bilmiyorsa korkak olur. Cesur olsa da görgü kurallarını bilmiyorsa gözü kara bir şekilde felaket getirir. Açık sözlü olsa da görgü kurallarını bilmiyorsa başkalarını rencide eder. Yöneticiler kendi akrabalarına iyi davranırsa, halk da iyilik ve ahlâk yoluna girer. Yöneticiler arkadaşlarını geride bırakmazsa halk da başkalarına karşı acımasız olmaz.”

8.3. Zeng Zi hastalanmıştı, öğrencilerini etrafına bir araya toplayıp onlara şöyle dedi: “Ayaklarıma bakın! Ellerime Bakın!

Shi Jing’de şöyle denir:

‘Dikkat edin! İhtiyatlı olun!’

1 Tai Bo’nun zamanında Zhou’lar ancak bir kabileydi ve “Göğün Altı”nı yani Çin’i kontrol etmiyorlardı. Kimilerine göre bu kabilenin sonradan Çin düzlüklerini kontrolleri altına almış olmalarına bir atıftır.

Tıpkı uçurumun kenarındaymış gibi,
Tıpkı ince buzun üzerinde yürür gibi.’
Nihayet anladım ki felaketten ve ölümden kurtulabili-
rim! Öğrencilerim!”

8.4. Zeng Zi hastalanmıştı, Meng Jingzi² onu ziyarete gitti. Zeng Zi şöyle dedi: “Bir kuş öleceği zaman sesi hü-
zünlüdür; bir insan öleceği zaman da söylediği sözler
güzeldir. Yöneticilerin insanlarla ilişkilerinde şu üç şeye
dikkat etmesi gerekir: ciddi görünüşe sahip olmak,
böylece başkalarının kabalığı ve gevşekliğinden kur-
tulmak; sıradan bir yüz ifadesine sahip olmak, böylece
insanları inandırabilmek; konuşurken kelimelerine ve
ses tonuna dikkat etmek, böylece kabalık ve sığıktan
kaçınmış olmak. Törenin ayrıntılarıyla ilgilenen birileri
zaten olur.”

8.5. Zeng Zi der ki: “Kabiliyeti olup da kabiliyeti olma-
yanlara danışmak; bilgisi çok olup da bilgisizlere soru
sormak; öğretileri bilip de hiçbir şey bilmiyormuş gibi
davranmak; bilgi dolu olup da bomboşmuş gibi olmak;
zorbalığa maruz kalmak ama bunu umursamamak... es-
kiden böyle bir arkadaşım³ vardı.”

8.6. Zeng Zi der ki: “Küçük⁴ yetimlerin ve beyliğin kade-
ri ona emanet ediliyorsa, tehlike anında ve ölüm kalım
mücadelesinde titremiyor ve boyun eğmiyorsa, böyle biri
Üst İnsan değil midir? Elbette Üst İnsan’dır!”

8.7. Zeng Zi der ki: “Bilgili insan, sağlam iradeli olmalıdır
çünkü yükü ağır, yolu uzundur; bu dünyada iyiliği ger-

2 Lu Beyliği’nden soylu Zhong Sunjie.

3 Birçok kaynakta bu kişinin Yan Hui olduğu söylenmektedir.

4 *Lü Chi* antik dönemde kullanılan uzunluk birimi, 6 chi yaklaşık 138 cm’dir
ve on beş yaşından küçük çocukları işaret eder.

ekleştirme sorumluluğu onundur; bu yük ağır değil midir? O ancak ölünce istirahat edebilir, bu da çok uzak değil midir?”

8.8. Konfücyüs der ki: “şiirler bana ilham verir. Tören toplum içinde ayakta kalmamı, müzik de öğrendiklerimi tamamlamamı sağlar.”

8.9. Konfücyüs der ki: “Halkı bizim yolumuza sevk edebiliriz ancak bunun sebebini anlamalarını sağlayamayız.”

8.10. Konfücyüs der ki: “Cesur insanların dara düşmesi bir çeşit felakettir. Kötü insanın nefreti de bir çeşit felakettir.”

8.11. Konfücyüs der ki: “Eğer biri, Zhou Beyi gibi iyi özelliklere sahip ancak mağrur ve cimri ise başka özelliklerine bakmaya hiç gerek yoktur.”

8.12. Konfücyüs der ki: “ yıl tahsil görüp de bir makama gelmek istemeyen kişi nadir görülür.”

8.13. Konfücyüs der ki: “Dao’ya inan ve gayretle onu öğren, hayatını onu korumaya ada. Tehlikeli beyliklere gitme; kargaşa içindeki beyliklerde kalma. Göğün Altı’nda düzen ve barış varsa dışarı ık ve alış; kargaşa varsa toplumdan uzaklaş. Yönetim düzgün ise ve mütevazı bir hayat yaşıyorsan bu utanç vericidir ancak yönetim bozuk ve sen zenginlik ve makam sahibiysen bu da utanç vericidir.”

8.14. Konfücyüs der ki: “Eğer o makamda değilsen [o makamda] ne yapılması gerektiğini de düşünme.”

- 8.15. Konfüçyüs der ki: “Maestro Zhi çalmaya başlayınca, sonlara doğru Guan Ju şarkısını çalar ve kulaklar bu müzikle dolar!”
- 8.16. Konfüçyüs der ki: “Kibirli ve riyakâr, olgunlaşmamış ve samimiyetsiz, yetersiz ve güvenilmez olanlar hakkında hiçbir şeyi anlayamam.”
- 8.17. Konfüçyüs der ki: “Öğretileri sanki bir şeyi kovalar gibi ve ömrün boyunca yetişemeyecekmişçesine çalış; yakaladığın zaman da onu kaybetmekten kork.”
- 8.18. Konfüçyüs der ki: “Shun⁵ ve Yao gerçekten yücedir! Göğün Oğlu kadar değerliydi ve her şeyin sahibiydi; buna rağmen hiç durmadan başkaları için çok çalıştı, kendileri için hiçbir şey istemediler.”
- 8.19. Konfüçyüs der ki: “Yao gerçekten de büyüktür! Çok yücedir! Gök en üsttedir ve Yao onu anlamaya çalışmıştır. Çok merhametlidir! Halk övecek söz bulamamıştır. Büyük işler başarmıştır; törenleri de çok iyidir!”
- 8.20. Shun’un emrinde beş yönetici vardı ve Göğün Altı’nda barış hüküm sürüyordu.
Hükümdar Wu şöyle demişti: “Benim Göğün Altı’nı yönetecek böyle on yöneticim var.”
Konfüçyüs bunun üzerine şöyle dedi: “Yetenek zor bulunur öyle değil mi? Tang Yao ve Yu Shun zamanında ve Zhou Hükümdarı Wu zamanında çok sayıda yetenekli insan vardı. Hükümdar Wu’nun bahsettiği on kişi arasında bir de kadın vardı. Zhou Hükümdarı Wen, Göğün Altı’nın üçte ikisini kontrol ediyordu ama yine de Yin

5 Xia Hanedanı kurucusu. Efsaneye göre [Yu Shun] tahtı ona vermiştir. Çin’de sellere karşı ilk nehir ıslahı çalışmalarını başlatan kişi olarak bilinir.

Hanedanı'nın hükümranlığını tanıyordu; denebilir ki Zhou Hanedanı en yüksek ahlâka sahipti.”

8.21. Konfüçyüs der ki: “Yu ile ilgili hiçbir eleştirim olamaz. O, kendisi kötü yemekler yerken tapınakta yapılan törenler için en iyi yiyecekleri sağlıyordu; kendisi çok kötü giysiler giyerken en iyi tören kıyafetlerini temin ediyordu; kötü bir yerde yaşıyordu ve bütün gücünü nehirleri ıslah etmeye harcıyordu. Yu ile ilgili hiçbir eleştirim olamaz.”

IX

Konfüçyüs Nadiren

9.1. Konfüçyüs nadiren [kendi isteğiyle] maddi kazanç, kader, iyilik ve ahlâktan bahseder.

9.2. Da Sokağı'ndan biri şöyle dedi: “Konfüçyüs gerçekten büyük bir insan! Bilgisi çok geniş ancak ne yazık ki ismi yeteri kadar bilinmiyor.”

Konfüçyüs bunu duyunca öğrencilerine şöyle dedi: “Ne yapayım? At arabası mı süreyim? Ok mu atayım? En iyi si at arabası süreyim.”

9.3. Konfüçyüs der ki: “Tören şapkası ketenden yapılır, bu geleneklere de uygundur; bugünlerde herkes ipek kumaşlar kullanıyor, bu biraz daha ekonomiktir ve ben de herkesin yaptığı gibi yapacağım. Üst düzey bir memur, hükümdarı görünce önce büyük salonda yere eğilir sonra doğrulup tekrar başını eğ; bu geleneklere uygundur. Bugün herkes artık büyük salonun basamaklarında eğilmeyi bırakmıştır ve sadece büyük salonda eğilmektedir; bu küstahça bir davranıştır. Bu herkesin yaptığıнын tersi olsa da büyük salonun basamaklarında eğilmek gerektiğini düşünüyorum.”

9.4. Konfüçyüs'te şu dört kusur bulunmaz: Boş tahminler yapmaz, sabit fikirli, inatçı ve bencil değildir.

9.5. Konfüçyüs, Kuang¹ bölgesinde kalabalık tarafından alıkondüğunda şöyle demişti: “Zhou Hükümdarı Wen öldükten sonra geriye kalan kültür bende değil mi? Eğer Gök, bu kültürün yok olmasını isteseydi ben de bu kültürü devam ettiremezdim. Gök, bu kültürün yok olmasını istemiyor; öyleyse Kuanglılar bana ne yapabilir?”

9.6. Üst düzey bir memur Zi Gong'a şöyle sordu: “Konfüçyüs kutsal biri midir? Neden her konuda yetenekli ve becerikli?”

Zi Gong şöyle cevap verdi: “Gök, onun kutsal bir insan olmasını istemiştir, bu nedenle her konuda yetenekli ve beceriklidir.”

Konfüçyüs bunu duyunca şöyle dedi: “O, beni biliyor! Çocukken fakirlik çektiğim için birçok basit zanaat öğrendim. Gerçek bir Üst İnsan bu kadar çok zanaattan anlar mı peki? Hayır.”

9.7. Lao² şöyle dedi: “Konfüçyüs şöyle demişti, ‘beylikte bir makamda olmayacaktım, bu nedenle bu zanaatları öğrendim.’”

9.8. Konfüçyüs der ki: “Benim bilgim var mı? Yok. Bir çiftçi bana soru sordu; o konuda hiç bilgim yoktu. Onun sorduğu sorudan yola çıkarak birçok başka sorular sordum ve böylece çok şey öğrendim; sonra da öğrendiklerimi ona anlattım.”

1 Shi Ji'ye göre Konfüçyüs, Wei Beyliği'nden Chen Beyliği'ne Kuang bölgesinden geçerek gitmeye hazırlanıyordu. Kuang bölgesi daha önce Lu Beyliği'nden Yang Huo tarafından yağmalanmış ve katliam yapılmıştı. Orada yaşayanlar Konfüçyüs'ü de o kişilerden sanarak hapse atmışlardı.

2 Konfüçyüs'ün öğrencilerindendir.

9.9. Konfüçyüs der ki: “Anka Kuşu artık gelmiyor; Sarı Nehir’de de artık resim gibi manzaralar oluşmuyor;³ korkarım artık ömrümün sonuna geldim!”

9.10. Konfüçyüs matem elbisesi giymişleri, tören kıyafetleri içinde olanları veya körleri gördüğünde, kendisinden genç de olsalar ayağa kalkardı. Yolda yanlarında yürüyorsa adımlarını hızlandırırđı.

9.11. Yan Hui iç geçirerek şöyle dedi: “Üstadın yolu, kafamızı kaldırıp baktıkça daha da yukarıda görünüyor; derinine indikçe daha da derinleşiyor. Bakınca onu önümde gibi görürüm ancak aniden arkama geçer [Her ne kadar yüksek, derin ve kolayca kavranamaz olsa da]. Üstat bize adım adım rehberlik etmekte, birçok kitap ile bilgimizi zenginleştirmektedir; davranışlarımızın adaba uygun olmasını, sınırlar içinde kalmamızı sağlamaktadır ve istesem de öğrenmeyi bırakmam mümkün değildir. Bütün gücümle, sanki tek başıma çalışacakmışım gibi devam ederim. İleriye doğru bir adım atmak istediğimde nasıl ilerleyeceğimi bilemem.”

9.12. Konfüçyüs çok hastalanmıştı, Zilu Konfüçyüs’ün öğrencilerine cenaze merasimi ve mezar yeri için hazırlık yapmalarını emretti.

Çok sonra Konfüçyüs yavaş yavaş iyileşti ve hiddetle şöyle dedi: “Zhong You böyle sahte işleri çok uzun zamandır yapıyor! Aslında benim için bir cenaze merasimi ve mezarın ayarlanmasına gerek yoktu ama yine de merasim ve mezar hazırlığı yaptı. Ben böyle yaparak kimi

3 *Feng Niao He Tu* antik dönem efsanelerinden, Anka Kuşu uğurlu bir semboldür. Ortaya çıkması huzur, bolluk ve barışın geldiğini müjdeler. Kutsal insanlar bazı işaretler aldığında Sarı Nehir’de bazı şekiller oluştuğuna inanılırdı. Konfüçyüs bunları söylerken o dönemde huzur ve barışın gelmesini istediğini anlatmak istemektedir.

kandırıyorum ki? Göğü mü kandırıyorum? O merasimi hazırlayanların elinde ölmektense siz öğrencilerin elinde ölsem daha iyi değil midir? Kalabalık bir cenaze merasimi hazırlığı yapılmasa yol kenarında mı ölecektim?”

9.13. Zi Gong şöyle dedi: “İşte burada güzel bir yeşim taşı var, onu bir dolaba mı saklamalıyım? Yoksa onu değerini anlayan bir tüccara mı satmalıyım?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Satmalısın! Satmalısın! Ben değerini anlayan o kişiyi bekliyorum.”

9.14. Konfüçyüs Dokuz Kabile⁴ arasına gidip yerleşecekti.

Birisi şöyle dedi: “Orası çok basit ve kabadır, orada nasıl yaşanır?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bir Üst İnsan gidip yerleşirse o yer artık basit ve kaba değildir.”

9.15. Konfüçyüs der ki: “Wei Beyliği’nden Lu Beyliği’ne döndüğümde ancak müziği [müziğin yazılı kayıtlarını] toparlayabildim ve bütün şarkılar doğru yerlerini buldu.”

9.16. Konfüçyüs der ki: “Dışarıda üstlere, evin kapısından içeri girince evde bulunan büyüklere⁵ hizmet etmek, cenaze merasimlerinde tören adabına uymak, içki ile kafası karışmamak. Bunların hangisini yapabildim?”

9.17. Konfüçyüs nehir kenarında iç geçirerek şöyle dedi: “Kaybolup giden zaman tıpkı nehrin suyu gibi! Gün ve gece durmadan akıp gidiyor.”

4 Jiu Yi, Huai Yi olarak da bilinir. “Hanfeizi” eserine göre Dokuz Kabile, Lu Beyliği sınırları içinde yerleşmişlerdi. Zhou Beyi Gong onları zorla bulundukları yerden çıkardı.

5 (Fu Xiong), Konfüçyüs’ün babası erken ölmüştür. Bu sözü söylediğinde ağabeyi Meng Pi hâlâ hayatta olmalıdır.

9.18. Konfüçyüs der ki: “Güzel bir yüzü sevdiği kadar ahlâkı seveni hiç görmedim.”

9.19. Konfüçyüs der ki: “Bu tıpkı toprak yığarak dağ oluşturmak gibi; sürekli bir kova toprak ekleyerek sonunda bir dağ ortaya çıkabilir; tembellik edip devam etmezsem bu benim durduğum anlamına gelir. Tıpkı düzlükte dağ oluşturmak gibi; bir kova toprak dökülmüşse ve eğer kararlılık ve azimle ilerleniyorsa ben de devam ederim!”

9.20. Konfüçyüs der ki: “Anlattıklarımı başından sonuna dinleyenler arasında galiba sadece Yan Hui tembel değildir!”

9.21. Konfüçyüs, Yan Hui’den bahsederek şöyle dedi: “Yazık ki öldü! Bir tek onun hep ilerlediğini ve hiç durmadığını gördüm.”

9.22. Konfüçyüs der ki: “Büyüyen ama filiz vermeyenler ve filiz verse de çiçek açmayanlar vardır!”

9.23. Konfüçyüs der ki: “Gençlere saygı duyulmalıdır; onların da ileride bize yetişip yetişemeyeceklerini nasıl şimdiden bilebiliriz? Kırk, elli yaşlarına gelmiş ama itibarsız olana saygı duyulmaz.”

9.24. Konfüçyüs der ki: “Ciddiyet ve kaidelere uymak kabul edilemez midir? Hatalarını düzeltmek değerlidir. İdeale göre davranılırsa mutlu olunamaz mı? Çözümleme yapmak değerlidir. Körü körüne mutlu olmak ve çözümleme yapmamak; görünüşte kabul etmek ama gerçekte hatasını düzeltmemek. İşte böyleleri için yapabileceğim bir şey yoktur.”

9.25. Konfüçyüs der ki: “Kendine uygun olmayan kişilerle dostluk kurma. Hata yaptığında, kendini düzeltmekten korkma.”⁶

9.26. Konfüçyüs der ki: “Bir ordunun komutanını ele geçirebilirsiniz ama bir kişinin düşüncelerini zorla değiştiremezsiniz.”

9.27. Konfüçyüs der ki: “Eski püskü keten elbisesiyle, tilki ve porsuk kürklerinden elbiseler giymiş kimselerin yanında duran ve bundan utanmayan, korkarım sadece Zhong You vardır!

Shi Jing’de şöyle yazar: ‘Kıskanmamak ve imrenmemek, bunlar neden iyi olmasın ki?’”

Zilu bunu duyduktan sonra bu mısraları sürekli tekrar etmeye başladı. Konfüçyüs bunun üzerine şöyle dedi: “Durmadan bu mısraları tekrar etmek iyi olmak için yeterli mi?”

9.28. Konfüçyüs der ki: “Havalar soğuyunca çam ve selvi ağaçlarının en son yaprak döken ağaçlar oldukları anlaşılır.”

9.29. Konfüçyüs der ki: “Bilgili insan şüphe duymaz; iyi ve ahlâklı olanlar iyimserdir; cesurlar da hiçbir şeyden korkmaz.”

9.30. Konfüçyüs der ki: “Bir şeyler öğrenilecek ama birlikte başarı elde edilemeyecek insanlar vardır; birlikte başarı elde edilebilecek ancak birlikte kaidelere göre yürünemeyecek insanlar vardır; birlikte kaidelere göre yürünebilecek ancak ortaya çıkan durumlara göre birlikte hareket edilemeyecek insanlar vardır.”

6 1.8.’in bir bölümü ile aynıdır.

9.31. [Kadim bir şiirden]

“Kiraz ağacının iekleri

Hafifçe sallanıyor

Ben, seni zlemiyor muyum?

zlüyorum çünkü sen çok uzaktasın.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onu gerçekten zlemiyor; zleseydi uzaklık onu durdurabilir miydi?”

X

[Onun] Memleketi

- 10.1. Konfüçyüs kendi memleketindeyken sıcak ve saygılıdır, sanki konuşamaz gibidir. Ata Tapınağı'nda ve hükümdarın huzurunda konuşurken ifadeleri açıktır ancak oldukça az konuşur.
- 10.2. Hükümdarın huzuruna gideceği zaman [hükümdar henüz gelmeden önce] astları durumundaki soylular ile konuşur. Konuşurken kibar ve neşelidir; üstleri konumundaki soylularla konuşurken açık sözlü ve saygılıdır. Hükümdar gelince saygılı ve tedirgindir, hareketleri sakinidir.
- 10.3. Lu Beyi, Konfüçyüs'ü başka beylikten önemli misafirleri ağırlamaya gönderir; yüz ifadesi bir anda ciddileşir, adımlarını hızlandırır. Ellerini kavuşturarak iki yanında bulunanlara doğru eğilir; sağındaki ve solundakilere selam verir. Bu sırada kılık kıyafeti düzgündür ve hızlı adımlarla öne doğru hamle yapar; tıpkı bir kuşun kanatlarını açması gibi. Önemli misafirler vedalaşıp ayrıldıktan sonra mutlaka beyin yanına gider: "Misafirler ayrıldı," der.

10.4. Konfüçyüs hükümdarın huzuruna kapıdan geçerek girerken, korkulu ve tedbirli bir hali olur; sanki oraya vücudu sığmayacakmış gibi. Eğer ayakta durursa kapının ortasında durmaz, yürürken kapının eşiğine basmaz. Hükümdarın tahtının yanından geçerken yüzünde ölçülü ve ciddi bir ifade olur, adımlarını hızlı atar, konuşurken sanki nefesi konuşmaya yetmeyecekmiş gibi olur. Kabul salonunda yürürken saygılı ve ihtiyatlıdır ve nefesini tutar. Merdivenlerden aşağı inip dışarı çıkarken rahatlamış, mutlu ve neşeli olur. Kendi makamına vardığında saygılı ve tedirgin bir hali olur.

10.5. [Konfüçyüs başka beyliklere elçi olarak gönderilip, gittiği yerde seremoni düzenlediğinde], Hükümdarlık alametini¹ elinde tutar, yüzünde saygılı ve dikkatli bir ifade olur; sanki elindekini taşıyamaz gibidir. Alameti yukarı kaldırdığında âdeta selam verir gibi, aşağıya indirdiğindeyse sanki onu birine verecekmiş gibi bir tavır takınır. Yüz ifadesi savaştaymış gibi gergin ve ciddi bir hal alır. Adımları sık ve kısa, bir çizgi üzerinde yürürmüş gibidir. Hediye verirken yüzünde nazik bir ifade olur; tek başına hükümdar ve üst düzey memurlar ile görüştüğünde rahat ve neşeli görünür.

10.6. Üst İnsan [giyim kuşamında] [siyah renge yakın] koyu kırmızı veya koyu gri renkte süslemeler kullanmaz. Ayrıca [kızıl renge yakın] açık kırmızı renk ve mor renkteki elbiseleri de normal zamanlarda [ve evdeyken] giymez. Sıcak yaz günlerinde kalın veya ince kıyafetler giyer ancak gömleğini mutlaka içinde tutar ve dışarı taşmasına izin vermez. Siyah kıyafet mor deriyle; beyaz renk kıyafetler kürkle; sarı renk kıyafetler de tilki kürküyle uyumludur.

1) *Gui*, yeşim taşından yapılmış üst kısmı yuvarlak veya bir kılıç başı şeklinde olurdu, hükümdar ve üst düzey memurların taşıması için yapıldı.

Normal zamanda evinde giydiği kürklü ceket biraz uzundur ancak kıyafetin sağ kolu biraz kısa² olmalıdır. Uyurken mutlaka kendi vücudunun yarısı kadar bir bataniye kullanmalıdır. Kalın derilerin kürklerini minder olarak kullanabilir.

Matem kıyafetleri giymeyi bıraktıktan sonra [kıyafetler ile kullanacağı her aksesuar] uyumludur.

Hükümdarın huzurunda ve kurban törenlerinde giyilenler hariç diğer kıyafetlerin kumaşları farklı uzunluklarda kesilir.

Başsağlığına gidilirken mor kıyafet ve siyah şapka giyilmez. Yılın ilk günü mutlaka tören kıyafetlerini giyip huzura [kutlama için] gider.

10.7. Perhiz yaptığı sırada yıkanacaksa, [kurulanmak için] yanında mutlaka temiz, kumař³ bir kıyafet⁴ olmalıdır.

Perhiz zamanında normalde yediklerinden farklı şeyler yemeli ve mutlaka normal zamanda yaşadığı yerde olmamalıdır.

10.8. Ne pirincinin iyi kalite olmasını ne de balık ve etin ince dilimlenmesini önemser.

Pirinci bozulmuş ve kötü kokuyorsa, balık ve et bozulmuşsa bunları yemez. Yiyeceklerin rengi kötüyse, düzgün pişirilmemişlerse yemez. Kötü kokuyorsa yemez. İyi pişmemişse yemez. Yemek saati gelmemişse yemez. Belli bir şekilde kesilip hazırlanmamış etleri yemez. Yemek için hazırlanan belli soslar yoksa yine yemez.

Masada et fazla da olsa katıktan daha fazla et yemez.

2 Kıyafetin sağ kolunun kısa olması iş yaparken rahatlık içindir. Kimileri kıyafetin bir kolunun uzun bir kolunun kısa olmasının çok iyi görünmediğini düşünürdü ancak Konf c y s böyle düşünmüyordu.

3 Antik dönemde günümüzde olduğu gibi pamuklu kumaşlar yoktu.

4 *Ming Yi*. Antik dönemde perhiz yapılan dönemlerde yıkandıktan sonra giyilen, temiz olması gereken bornoz benzeri bir tür elbise ya da i lik. ( .n.)

Masada sınırsız içki de olsa sarhoş olacak kadar içmez. Dışarıdan alınan içki ve kurutulmuş eti yemez. Yemeğini bitirdikten sonra zencefili de bir kenara atmaz ama fazla da yemez.

10.9. Beyliğin kurban törenine katıldığında, kurban töreninden kalan eti ikinci güne bırakmaz.⁵ Başka kurban törenlerinden kalan etleri de üç günden fazla bekletmez. Eğer üç günü geçmişse yemez.

10.10. Yemek yerken sohbet etmez; uyuyacağı zaman konuşmaz.

10.11. En basit yemekler olan lapa ve sebze çorbası bile önce sunulmalıdır ve bu sunu yapılırken de saygılı olunmalıdır.

10.12. Oturacağı yerin⁶ yönü tören adabına uygun değilse oraya oturmaz.

10.13. Memleketinde içki seremonisi bittikten sonra önce yaşlıların dışarı çıkmasını bekler ve ancak ondan sonra dışarı çıkar.

10.14. Oranın yerlileri kötü ruhları kovarken,⁷ tören elbiselerini giymiş halde merdivenlerin doğu tarafında ayakta durur.

5 *Bu Su Rou.* Antik dönemde soylular, beyliğin hükümdarına kurban törenlerinde yardımcı olurlardı. İmparator ve beylerin bu törenlerinde aynı sabah erken saatlerde kurban kesilir ve sonra da tören yapılırdı. Törenin üçüncü gününde bu tekrarlanırdı. Üçüncü günün sabahında kesilen hayvanların etleri alınabilirdi. Böylece kesilen kurban etleri en az bir iki gece beklemiş olurdu ve bu sebeple bir gece daha bekletilemez halde olurlardı.

6 *Xi.* Antik dönemde sandalye ve tabure henüz yoktur, üzerine oturulan şeylerin hepsi yere serilen bir tür minderdir. Bu gelenek Japonya'da halen devam etmektedir.

7 *Nuo.* Antik dönemin bir geleneğidir. İyi ruhları davet ve kötü ruhları kovmak için yapılan tören.

10.15. Başka beyliklerdeki dostlarına selam ve hediye gönderirken,⁸ selam ve hediyesini götüren kişinin önünde ellerini kavuşturup iki kez eğilir ve onu uğurlar.

10.16. Ji Kangzi, Konfücyüs’e ilaç göndermişti. Konfücyüs ellerini kavuşturup eğilerek gönderdiğini aldı ve şöyle dedi: “Bunun nasıl bir ilaç olduğunu bilmediğimden denemeye cesaret edemem.”

10.17. Konfücyüs’n ahır ı yanmıştı.

Konfücyüs, hükümdarın huzurundan dönüp durumu görünce şöyle dedi: “Yaralanan kimse var mı?”

Atları ise sormamıştı.

10.18. Bey pişirilmış bir yemek gönderdiğinde, Konfücyüs mutlaka oturur ve yemekten tadar. Hükümdar ona çiğ et gönderdiğinde, mutlaka onu pişirir ve önce ataları için sunu yapar. Hükümdar canlı bir hayvan gönderirse mutlaka onu besler.

Bey ile birlikte yemek yediğinde, hükümdar sunu yaptıktan sonra mutlaka önce pilavdan yer.

10.19. Konfücyüs hastalanmış, bey de onu ziyarete gelmişti. Konfücyüs’n yüzü doęuya⁹ dönüktü; tören kıyafetlerini üstüne örtmüş ve kemerini de üstüne koymuştu.

10.20. Bey ağırınca Konfücyüs arabasının hazırlanmasını beklemez, yürüyerek gider.

⁸ Antik dönemde iyi dilekleri iletmek için hediye gönderilirdi.

⁹ *Dong Shou*. Konfücyüs’n hastayken yattığı yatak. Antik dönemde yataklar güneydeki pencerenin batı tarafında olurdu. Bey gelince Konfücyüs doğudaki merdivenlerden tarafa doğru yatmış olmalıdır (Evin içinde doğudaki merdivenler ve doğudaki yer, ev sahibinin yerinin yönüdür, ancak bey bütün beyliğin sahibidir ve bu nedenle evdeki yatağın yanına geldiğinde de bu merdivenleri kullanır). Konfücyüs yüzü doğuya dönük şekilde beyi karşılamıştır.

10.21. Konfüçyüs, Büyük Tapınak'a gitti, orada her şeyi ayrıntılarıyla sordu.¹⁰

10.22. Bir arkadaşı ölmüştü ve cenaze işlerini yapacak kimse yoktu. Konfüçyüs şöyle dedi: "Cenaze işlerini ben yapacağım."

10.23. Bir arkadaşı hediye gönderdiğinde, bu hediye bir at veya at arabası ise ve tören için et değilse, Konfüçyüs hediyeyi kabul ederken herhangi bir tören yapmazdı.

10.24. Konfüçyüs ölü gibi derin uyumaz [sadece uzanır]; normal zamanlarda otururken misafir karşılayan veya misafirlğe gitmiş biri gibi davranmaz.

10.25. Konfüçyüs matem elbiseleri giyen insanlar gördüğünde onlara karşı çok samimi davranır ve mutlaka tavrını değiştirir [onların acısını paylaşır]. Tören şapkası takmış veya kör birini gördüğünde, bu sıklıkla da olsa, mutlaka kibar davranır.

Arabasındayken bir cenazeye rastlarsa mutlaka yavaşça olduğu yerde saygıyla öne eğilir. Beyliğe ait dokümanlar taşıyan birisini gördüğünde de aynısını yapar. Güzel yemekler geldiğinde hali değişir ve mutlaka ayağa kalkar. Gök gürültüsü, fırtınada da mutlaka tavrını değiştirir.

10.26. Konfüçyüs arabasına binerken, önce mutlaka ayakta durur ve arabanın kenarına tutunur. Arabadayken arabanın içine ve arkasına doğru bakmaz, hızlı konuşmaz ve el kol hareketleri yapmaz.

10.27. [Konfüçyüs bir vadide yürürken, birkaç yabani kuşla karşılaşınca] yüz ifadesi değişti. Yabani kuşlar hızla gök-

¹⁰ Bkz. 3.15.

yüzüne doğru uçmaya başladı. Önce daire çizdiler, sonra bir noktada durdular.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Şu tepenin dişi sülünleri, zamanıdır! Zamanıdır!”

Zilu onlara doğru ellerini çırpınca uçup gittiler.¹¹

11 Buradan bir anlam çıkarmak oldukça güçtür. Antik dönemden beri tatmin edici şekilde açıklaması yapılamamıştır. Birçokları burada bir hata olabileceğini söylemektedir. Bu sebeple burada, olabilecek en anlaşılabilir haliyle tercüme edilmiştir.

XI

Bilge

- 11.1. Konfüçyüs der ki: “Önce töreni ve müziği öğrenenler makam ve mevki sahibi olmayan sıradan insanlardır. Önce makam ve mevki sahibi olup sonra tören ve müziği öğrenenler üst rütbelilerin ve soyluların çocukları veya kardeşleridir. Eğer ben, bu kişilerin arasından birilerini seçecek ve bir makama getirecek olsaydım önce tören ve müziği öğrenmiş olanları seçmeyi savunurdum.”
- 11.2. Konfüçyüs der ki: “Benimle birlikte Chen ve Cai beyliklerinde açlığa sabredenlerden hiçbirisi burada değil.”
- 11.3. [Konfüçyüs’ün öğrencilerinin her birinin güçlü yanları vardır] Erdemli olmakta: Yan Hui [Yan Yuan], Min Ziqian, Ran Boniu, Zhong Gong. Güzel söz söylemede: Zai Wo, Zi Gong. Siyaset işlerinde: Ran You, Ji Lu. Eski metinlere aşinalıkta: Zi You, Zi Xia.
- 11.4. Konfüçyüs der ki: “Yan Hui’nin bana yardımı olmamıştır, ne söylersem onu kabul eder.”
- 11.5. Konfüçyüs der ki: “Min Ziqian gerçekten iyi bir evlattır! Başkalarının, onun ana babasına ve kardeşlerine karşı kullandığı dil için söyleyebilecekleri hiçbir şey yoktur.”

11.6. Nan Rong “Beyaz Hükümdar Alameti”¹ şiirini defalarca okumuştur:

“Beyaz hükümdar alameti kirlense de temizlenir,
Kötü söz ağızdan çıkınca temizlemek mümkün değildir.”
Konfüçyüs de onu ağabeyinin kızıyla evlendirmiştir.

11.7. Ji Kanzi şöyle sordu: “Öğrencileriniz arasında en çalışkanı kimdir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Yan Hui en çalışkanıdır, yazık ki erken öldü. Şimdi onun gibisi yoktur.”

11.8. Yan Hui ölünce babası Yan Lu;² Konfüçyüs’ten arabasını satıp Yan Hui için bir tabut almasını istedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Yetenekli olsun ya da olmasın bu senin oğlundur. Benim oğlum da öldü ve sadece basit bir tabutla gömüldü. Ben arabamı ona güzel bir tabut almak için satıp yürüyemem. Çünkü ben de eskiden yöneticilik yaptım ve arabaya binmeyip yürümem uygun olmaz.”

11.9. Yan Hui ölünce Konfüçyüs şöyle dedi: “Gök benim de canını almak istiyor! Gök benim de canımı almak istiyor!”

11.10. Yan Hui ölünce Konfüçyüs keder içinde ağladı. Konfüçyüs’ün yanındakiler şöyle dedi: “Çok kederlisiniz!”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Gerçekten çok mu kederliyim? Böyle bir insan için kederli olmayacağım da kimin için kederli olacağım ki?”

11.11. Yan Hui ölünce, Konfüçyüs’ün öğrencileri onun için büyük bir cenaze töreni düzenlemek istedi. Konfüçyüs

1 Anlamı şöyle açıklanabilir: Beyaz Hükümdar alameti kirlense de temizlenebilir; ama ettiğimiz sözlerdeki kirleri temizlemek mümkün değildir. Nan Rong muhtemelen detaylara çok dikkat eden titiz biriydi.

2 Yan Hui’nin babası. Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

bunun üzerine, “Olmaz” dedi. Öğrencileri yine de büyük bir cenaze töreni düzenledi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ah Yan Hui! Beni baban gibi bildin ama ben sana bir evlat gibi davranmadım. Bu, benim fikrim değildir, senin arkadaşlarının yaptığı bir iştir.”

11.12. Zilu ruhlara nasıl hizmet edileceğini sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Hayatta olanlara hizmet edemezken ölümlere nasıl hizmet edilecek?”

Zilu tekrar sordu: “Ölümün ne olduğunu size sormak isterim.”

Konfüçyüs cevap verdi: “Yaşamın ne olduğunu tam olarak anlayamadık; ölümü nasıl anlayalım?”

11.13. Min Ziqian, Konfüçyüs’ün yanında ayakta duruyordu; saygılı ve edepli bir hali vardı; Zilu’nun yüzünde sert bir ifade vardı, Ran You, Zi Gong ölçülü ve neşeli görünüyorlardı. Konfüçyüs de neşelenmişti. Çok geçmeden şöyle dedi: “Zhong You gibilerin korkarım ki iyi bir sonları olmaz.”

11.14. Lu Beyliği’nin hazine binası yeniden inşa edilecekti.

Min Ziqian şöyle dedi: “Eski halinde kalsa nasıl olur? Neden yenisi yapılsın ki?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bu adam nadiren konuşur ama ağzını açınca da mutlaka tam yerinde konuşur.”

11.15. Konfüçyüs der ki: “Zhong You enstrümanını³ neden burada çalışıyor?”

Bu sözden sonra Konfüçyüs’ün öğrencileri Zilu’yu küçümsemeye başladı.

3 Konfüçyüs burada Zi Lu’nun müzik enstrümanı çalmasından değil, onun hoşlandığı bir şarkıyı çalmamasından mutsuzdur.

Konfüçyüs şöyle dedi: “You, öğretilere hâkimdir ancak henüz derinleşmemiştir.”⁴

11.16. Zi Gong Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Zi Zhang mı yoksa Zi Xia mı daha iyidir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Zi Zhang ileri gider, Zi Xia ona yetişemez.”

Zi Gong şöyle dedi: “Öyleyse Zi Zhang daha mı üstündür?”

Konfüçyüs cevap verdi: “İleri gitmek de geri kalmak da iyi değildir.”

11.17. Ji ailesi, Zhou Hükümdarı’ndan daha zengindi. Ran Qiu onlar adına haraç toplayıp zenginliklerini artırıyordu. Konfüçyüs şöyle dedi: “Ran Qiu bizden değildir. Siz öğrencilerim, bütün gücünüzle ona saldırabilirsiniz.”

11.18. Chai⁵ ahmaktır, Shen yavaş, Shi aşırılığa kaçan, Zhong You da kaba ve aceleci.

11.19. Konfüçyüs der ki: “Yan Hui öğretileri ve ahlâkı öğrenmiştir, ancak çok fakirdir. Duan Muci sorumluluklarını bırakıp pazar yerinde vurgunculuk yapmaya başlamış, fiyatları genellikle doğru tahmin etmeyi başarmıştır.”

11.20. Zi Zhang iyi insan⁶ olmanın yolunu sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “İyi insan başkalarının ayak izlerini takip etmezse, öğretiler ve ahlâkta kolaylıkla derinleşemez.”

4 *Sheng tang ru shi*; bu bir metafordur. *Tang* avluyu, *shi* ise içerideki odayı ifade eder. Önce avluya girilir ardından da odaya, bu öğrenmenin aşamalarını ifade eder.

5 (Gao Chai). Konfüçyüs’ten 30 yaş küçük öğrencilerinden.

6 *Shan Ren*. Konfüçyüs bu kavramdan üç kez bahsetmiştir. Bkz. 7.26.ve 13.11.

11.21. Konfüçyüs der ki: “Her zaman fikirleri öven samimi insan gerçek bir Üst İnsan olabilir mi? Yoksa bu kişi sadece görünüşte ciddi midir?”

11.22. Zilu şöyle sordu: “Kişi duyduklarını hemen uygulamalı mıdır?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Babası ve ağabeyi hayattaysa nasıl duyduklarını hemen uygulayabilir ki?”

Ran You şöyle sordu: “Kişi duyduklarını hemen uygulamalı mıdır?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Evet, hemen uygulamalıdır.”

Gong Xihua şöyle dedi: “Zhong You ‘Kişi duyduklarını hemen uygulamalı mıdır?’ diye sorunca siz: ‘Babası ve ağabeyi hayattaysa, nasıl duyduklarını hemen uygulayabilir ki?’ dediniz. Ran Qiu, ‘Kişi duyduklarını hemen uygulamalı mıdır?’ diye sorunca siz: ‘Evet, hemen uygulamalıdır’ dediniz [ikisinin sorduğu soru da aynıydı, ancak sizin cevabınız birbirinin tam tersiydi] kafam karıştı. Size bunun nedenini sormak isterim.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ran Qiu iş yaparken yavaştır; o nedenle onu cesaretlendirdim; Zhong You’nun cesareti ise iki kişinin toplam cesaretinden fazladır, onu da dizginledim.”

11.23. Konfüçyüs Kuang’dayken alıkonduktan sonra Yan Hui çıkıp gelmişti.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Senin öldüğünü sandım.”

Yan Hui şöyle cevap verdi: “Siz hayattayken, ben nasıl ölmeye cesaret edebilirim ki?”

11.24. Ji Ziran şöyle sordu: “Zhong You ve Ran Qiu büyük devlet adamları sayılabilirler mi?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Ben başkalarını sorduğumu sandım ama You ve Qiu’yu sordun. Üst düzey memurlar ve

yöneticiler hükümdarlarına en doğru yolla hizmet ederler; eğer bunu yapamazlarsa işi bırakırlar. You ve Qiu, bu iki kişi çok yetenekli üst düzey memurlar olarak görülebilirler.”

Ji Ziran tekrar sordu: “Öyleyse onlar yukarıdan gelen bütün emirlere uyarlar mı?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Kendi babalarını veya hükümdarlarını öldürmeleri emredilirse elbette buna uymayacaklardır.”

11.25. Zilu, Zi Gao’yu Fei ilçesine yönetici yaptı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bu, bir başkasının çocuğuna zarar vermektir!”

Zilu şöyle dedi: “O bölgenin halkının tarlaları ve ekinleri var, neden sadece kitap okumaya öğreti densin ki?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “İşte bu nedenle meydan okurcasına ve hızlı konuşan kişilerden hoşlanmıyorum.”

11.26. Zilu, Zeng Xi,⁷ Ran You ve Gong Xihua, Konfüçyüs ile birlikte oturuyorlardı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben hepinizden yaşça büyüğüm ve beni istihdam eden kimse yok. Siz her gün şikâyet ederek, ‘İnsanlar beni anlamıyor’ diyorsunuz. Diyelim ki insanlar sizi anladı ve sizi istihdam etmek istedi, o zaman ne yapacaksınız?”

Zilu çok derin düşünmeden cevap verdi: “Bin savaş arabasına sahip bir beylik, diğer birkaç büyük beyliğin arasına sıkışmış halde; dışarıdan gelecek ordunun işgal tehdidi altında ve içeride de kuraklık ve kıtlık olsun. Ben orayı yönetirim. Üç yıl içinde herkesin cesur olmasını ve üstüne de Dao’yu anlamalarını sağlarım.”

Konfüçyüs gülümsedi ve tekrar sordu: “Ran Qiu! Peki sen?”

7 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

Ran Qiu şöyle cevap verdi: “Enine ve boyuna elli altmış veya altmış yetmiş li⁸ büyüklüğünde küçük bir beyliğı yönetebilirim; üç yıl içinde herkesi refaha kavuşturabilirim. Herkesin müzik ve törenden anlaması içinse ancak kutsal bir Üst İnsan’ın gelmesini beklerim.”

Konfüçyüs tekrar sordu: “Gong Xichi! Ya sen?”

Gong Xihua şöyle cevap verdi: “Çok yetenekli olduğumu söylemiyorum; ben şöyle yapardım: Kurban törenleri veya başka beylikler ile ittifaklar yapmak için tören kıyafetlerimi giyer, tören şapkamı takardım ve törenlerden sorumlu küçük bir memur olurđum.”

Konfüçyüs tekrar sordu: “Zeng Dian! Peki, sen?”

Zeng Dian enstrümanını bir köşeye bıraktı, ayağı kalktı ve cevap verdi: “Benim isteğim onların üçünden de farklı.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bunun ne zararı olabilir ki? Herkes kendi isteklerinden bahsediyor!”

Zeng Xi şöyle dedi: “İlkbaharın son aylarında baharlık elbiseler giyilir; beş altı yetişkin ve altı yedi küçük çocuk ile Yi Nehri’nde yıkanmaya gitmek, esen rüzgârda durmak, yol boyunca şarkı söylemek ve geri dönmek isterim.”

Konfüçyüs derin derin içini çekti: “Ben de Zeng Dian ile aynı fikirdeyim!”

Zilu, Ran You, Gong Xihua hepsi dışarı çıktı, Zeng Xi arkalarında kalmıştı. Zeng Xi şöyle sordu: “Peki, diğerk üç arkadaşımın söyledikleri nasıldı?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Herkes kendi isteğini söyledi.”

Zeng Xi tekrar: “Peki, neden Zhong You’nun söylediklerine güldünüz?”

Konfüçyüs: “Bir beyliğı yönetmek için törenler çok önemlidir ama konuşurken hiç tevazu göstermedi; onun için güldüm.”

8 Bir li yaklaşık 500 metredir. (ç.n.)

“Peki Ran Qiu’nun söyledikleri de bir beylik değil midir?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Enine ve boyuna elli altmış veya altmış yetmiş li büyüklüğünde küçük bir yer beylik sayılabilir mi? Peki Gong Xihua’nın söyledikleri de bir beylik değil midir?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ata Tapınağı olan, başka beylikler ile ittifak yapan bir yer beylik değildir de nedir? Eğer o sadece törenlerden sorumlu küçük bir memur olacaksa, büyük memur kim olacak?”

XII

Yan Yuan [Yan Hui]

12.1. Yan Hui erdemi sordu. Konfüçyüs şöyle dedi: “Kendini dizginlemek, konuşma ve davranışlarının adaba uygun olması, işte bu erdemdir. Bir kez böyle olmayı başarsa kişi, herkes onu erdemli insan olarak över. Erdemi hayata geçirmek için insan sadece kendine dayanır; bu bir başkasının yardımı ile olacak şey midir?”

Yan Hui şöyle dedi: “Bu davranışların prensiplerini sorabilir miyim?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Adaba uygun olmayan şeylere bakma, dinleme ve yapma!”

Yan Hui şöyle dedi: “Ben oldukça yavaşım ama sizin söylediklerinizi hayata geçireceğim.”

12.2. Zhong Gong erdemi sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Kapıdan çıkınca [çalışmaya gidine] tıpkı çok önemli bir misafiri karşılamaya gider gibi çık; halkına adeta büyük kurban törenindeymişsin gibi hizmet et; kendine yapılmasını istemediğin şeyleri başkalarına yapma. Böylece çalıştığın yerde sana karşı kin olmayacaktır.”

Zhong Gong şöyle cevap verdi: “Ben oldukça yavaşım ama sizin söylediklerinizi hayata geçireceğim.”

12.3. Si Maniu¹ erdemli olmayı sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Erdemli insan yavaş konuşur.”

Si Maniu şöyle sordu: “Yavaş konuşmak erdemli olmak mıdır?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Bunu yapmak kolay değildir.”

12.4. Si Maniu, nasıl Üst İnsan olunacağını sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Üst İnsan kaygı duymaz ve korkmaz.”

Si Maniu şöyle dedi: “Kaygı duymamak ve korkmamak; böylece Üst İnsan olunabilir mi?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Eğer hatası yoksa neden kaygı duysun ve korksun ki?”

12.5. Si Maniu kaygıyla şöyle dedi: “Herkesin iyi kardeşleri var bense tek başımayım.”²

Zi Xia şöyle dedi: “Duydum ki yaşam ve ölüm kaderdir; zenginlik ve makamı Gök verir. Üst İnsan eğer ciddiyetle çalışır ve hata yapmaz, insanlara karşı saygılı ve dikkatli olur ve adaba göre hareket ederse Göğün Altı’nda her yerde kardeşleri var demektir – Üst İnsan’ın kardeşlerim yok diye endişe etmesine gerek var mıdır?”

12.6. Zi Zhang idrak etmeyi sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Damla damla, yavaş yavaş, uzun sürede biriken kötü sözlerden kendini uzak tutabilen, idrak etmiş ve uzağı gören kişidir.”

1 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

2 *Ren jie you xiong di, wo du wang*. Daha önce açıklama yapanlara göre Si Maniu, Song Beyliği’nden Huan Ba’nın kardeşidir. Huan Ba çok kötü bir insandır. İsyan başlatmış ve başarısız olmuştur. Yanındaki kardeşleri de onunla birlikte başarısızlığa uğramıştır. Kardeşleri arasında sadece Si Maniu, ona karşı çıkmıştır. Ancak sonunda o da beyliğini terk etmek zorunda kalmıştır.

12.7. Zi Gong siyasi işlerin nasıl yönetilmesi gerektiğini sordu. Konfücyüs cevap verdi: “Yeterli yiyecek ve yeterli silah halkın güvenidir.”

Zi Gong şöyle dedi: “Eğer başka seçenek yoksa ve yiyecek, silah ve halkın güveninden vazgeçmek gerekirse hangisinden vazgeçilmelidir?”

Konfücyüs şöyle dedi: “Silahtan vazgeçilebilir.”

Zi Gong şöyle dedi: “Eğer başka seçenek yoksa ve yiyecek ve halkın güveni arasında tercih yapmak ve birinden vazgeçmek gerekirse, hangisinden vazgeçilmelidir?”

Konfücyüs şöyle dedi: “Yiyecekten vazgeçilebilir. Yiyecek olmadan ölümler başlar ancak en eski zamanlardan beri ölümden kaçmanın yolu yoktur. Eğer halk yöneticilere güvenini kaybederse beylik ayakta kalmaz.”

12.8. Ji Zicheng³ şöyle dedi: “ st İnsan’ın iyi karaktere sahip olması yeterlidir; kültüre ne gerek var?”

Zi Gong şöyle dedi: “Beyefendinin  st İnsan’ı böyle tartışması ne yazık ki yanlıştır. Ağızdan çıkan söz geri dönmez. Karakter ve kültür aynı derecede önemlidir. Kaplan ve panterin derisi ile köpek ve koyunun derisi y z l p çıkarılınca aralarında çok az fark varmış gibi görünür.”

12.9. Lu Beyi Ai, You Ruo’ya şöyle sordu: “Hasadın iyi olmadığı zamanlarda beyliğin harcamaları karşılanamamaktadır; bu konuda ne yapmak gerekir?”

You Ruo şöyle cevap verdi: “Neden onda bir vergi uygulamıyorsunuz?”

Lu Beyi Ai şöyle söyledi: “Onda iki alsam da yetmiyor, nasıl onda bir alayım?”

You Ruo şöyle dedi: “Eğer halkın harcamalarına yetiyorsa, sizin için nasıl yeterli olmaz? Eğer halkın harcamalarına yetmiyorsa da sizin için nasıl yeterli olur?”

3 Wei Beyliği’nin soylularındandır.

12.10. Zi Zhang ahlâkımızı nasıl güçlendiririz ve kafa karışıklığından kurtuluruz diye sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Sadakat ve dürüstlüğe önem vermeli, doğrudan yana taraf olmalı; işte bu ahlâkı güçlendirmektir. Eğer bir insanı seviyorsan, onun uzun ömürlü olmasını, nefret ediyorsan da bir an önce ölmesini dilersin. Hem uzun ömürlü olmasını hem de ölmesini diliyorsan işte bu kafa karışıklığıdır. Bunun sana hiçbir faydası yoktur; bu sadece tuhaftır.”

12.11. Qi Beyi Jing, Konfüçyüs’e siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Hükümdar, hükümdar gibi; memur, memur gibi; baba, baba gibi; oğul da oğul gibi olmalıdır.”

Qi Beyi Jing şöyle dedi: “Çok doğru! Eğer hükümdar, hükümdar gibi; memur, memur gibi; baba, baba gibi; oğul da oğul gibi olmazsa, hasat çok olsa bile ben onu yiyebilir miyim?”

12.12. Konfüçyüs der ki: “Birkaç söz için dava⁴ açabilecek herhalde sadece Zhong You vardır!”

Zilu bu sözü duyduktan sonra söz verdiği hiçbir şeyi geciktirmedi.⁵

12.13. Konfüçyüs der ki: “Davalar⁶ ile ilgili ben de başkalarından farklı değilim. Davaların tamamen ortadan kalkması en iyisidir.”

4 *Pian yan zhe yu*. Bir dava için iddia ve savunma tarafı olmalıdır. Buna *liang zao* denirdi. Antik dönemden günümüze kadar sadece bir söz için dava açılmamıştır. Konfüçyüs’ün Zilu için söylediği bu söz, onun dürüst ve samimi olduğunu, başkalarının da onu aldatmaya cesaret edemediğini anlatmak içindir.

5 *Zilu wu su nuo*. Bu sözün bir önceki ifadeyle herhangi bir mantık bağı yoktur. Ne anlama geldiğini açıklayabilen henüz olmamıştır.

6 Ting song kayıtlarına göre Konfüçyüs, Lu Beyi Ding zamanında, suç ve suçlulardan sorumlu memur olarak görev yapmıştır. Konfüçyüs bu sözü, görevi yerine getirdiği sırada söylemiş olmalı.

12.14. Zi Zhang siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Yorulmadan ve gevşemeden görevini yap; sadakatle emirleri yerine getir.”

12.15. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan kendini öğrenmeye verir, sınırlarını aşmaz ve böylece Dao’dan ayrılmaz!”⁷

12.16. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan başkalarının iyi olması için uğraır, kötü olması için değil. Küçük İnsan bunun tam tersini yapar.”

12.17. Ji Kangzi, Konfüçyüs’e siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Siyaset doğru olmaktır. Siz doğru olursanız kim doğru olmamaya cesaret edebilir ki?”

12.18. Ji Kangzi hırsızlık ve soygunlardan bunalmış ve Konfüçyüs’e danışmıştı.

Konfüçyüs ona şöyle cevap verdi: “Eğer siz zenginliği aramazsanız, onları cesaretlendirmezseniz, onlar da bunu yapamaz.”

12.19. Ji Kangzi, Konfüçyüs’e siyaseti sordu ve şöyle dedi: “Kötü insanları öldürüp iyi insanlara yakınlık gösterilse nasıl olur?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Yönetmek istiyorsanız neden katliam yapacaksınız ki? Beyliğı iyi bir yere getirmek istiyor, halkın yaşamını iyileştirmeyi düşünüyorsunuz. Lider rüzgâra, halk otlara benzer. Rüzgâr hangi yöne eserse otlar da o yöne doğru eğilir.”

12.20. Zi Zhang şöyle sordu: “Okuyan kişinin başarılı olduğunu nasıl söyleyebiliriz?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Başarılı olmaktan kastın nedir?”

7 Bkz. 6.27.

Zi Zhang cevap verdi: “Beylik ve soyluların hizmetinde itibar sahibi olmak.”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Buna itibar denir; başarılı olmak denmez. Peki, nasıl başarılı olunur? Karakteri düzgün; sorun çıktığında mantıklı hareket eden; başkalarının söylediklerini dinlemeye ve anlamaya çalışan; başkalarının halinden anlayan; fikri düzeyde başkalarına taviz vermeye de hazır olmalıdır. İşte böyle biri, beylikte yönetici olursa orada işler yürür. Sadece itibar sahibi olursa görünüşte erdemi sever gibidir ancak aslında öyle değildir ve kendinden hiç kuşku duymaz. Bu tür insanlar yöneticilikleri sırasında elde ettikleri itibarı hak etmemiştir.”

12.21. Fan Chi yağmur sunağından aşağı doğru Konfüçyüs ile birlikte yürürken şöyle dedi: “Ahlâkımı nasıl güçlendirebilir, başkalarının bana duyduğu gizli nefretlerinden nasıl sakınabilir ve yanılgılarımdan nasıl kurtulabilirim?” Konfüçyüs cevap verdi: “Güzel soru! Öncelikle gayret göstermelisin; gayretinin karşılığını mutlaka alırsın; böylece ahlâkını da güçlendirmiş olmaz mısın? Kendi kötü yanlarını eleştir; başkalarının kötü yanlarını eleştirme; böylece gizli nefretlerinden de kurtulmuş olmaz mısın? Bir anlık sinirle kendini hatta ana babanı bile unutmak yanılğı değil midir?”

12.22. Fan Chi iyiliği sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “İnsanları sevmektir.”

Sonra bilgeliği sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “İyi ve kötü insanları birbirinden ayırt edebilmektir.”

Fan Chi tam anlayamamıştı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Doğru ve dürüst insanları bul, ahlâksız insanlardan daha yüksek makamlara getir; böylece ahlâksızlar da doğru ve dürüst olmak zorunda kalır.”

Fan Chi, Konfüçyüs'ün yanından ayrılıp Zi Xia'nın yanına gitti ve ona şöyle dedi: "Az önce üstadımıza bilgeliği sordum, 'Doğru dürüst insanları bul, ahlâksız insanlardan daha yüksek makamlara getir; böylece ahlâksızlar da doğru dürüst olmak zorunda kalır,' dedi. Bunun anlamı nedir?"

Zi Xia şöyle dedi: "Ne kadar anlamlı sözler! Shun, Göğün Altı'na sahipti, insanlar arasından Gao Yao'yu⁸ seçti ve böylece kötü insanlar orada barınamadı. Tang⁹ Göğün Altı'na sahipti, insanlar arasından Yi Yin'i¹⁰ seçti ve böylece kötü insanlar orada barınamadı."

12.23. Zi Gong arkadaşlara nasıl davranılması gerektiğini sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: "Sadakat ile ona tavsiyelerde bulun; ona rehberlik et; eğer seni dinlemezse yapacak bir şey kalmaz; bunun için kendini suçlama."

12.24. Zeng Zi der ki: "Üst İnsan, kültür ve öğreti vasıtasıyla arkadaşları ile bir araya gelir; arkadaşları da onun iyi ve ahlâklı olmasına yardımcı olur."

8 İmparator Shun'un üst düzey yöneticilerinden.

9 Shang. Hanedanının kurucu hükümdarı.

10 Tang'ın yardımcısı.

XIII

Zilu

13.1. Zilu, siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Halka liderlik yapmalı, onları çok çalışmaya sevk etmelisin.”

Zilu biraz daha anlatmasını istedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Asla yorulmamalısın.”

13.2. Zhong Gong, Ji ailesinin kâhyalığını yapıyordu.

Konfüçyüs’e siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Çalışan kişilere liderlik et, küçük hataların üzerinde durma, yetenekli kişileri seç.”

Zhong Gong şöyle dedi: “Yetenekli kişileri nasıl bulup seçmeliyim?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Bildiklerini seç; senin bilmediklerini de saklayacak halleri yok ya?”

13.3. Zilu, Konfüçyüs’e şöyle dedi: “Wei Beyi, gidip beyliğini yönetmenizi bekliyor; orada ilk ne yapmayı düşünüyorsunuz?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Öncelikle unvanların kullanılmasını düzeltereğim.”

Zilu şöyle dedi: “Bu ne işe yarayacak ki?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Nasıl bu kadar kaba olabiliyorsun! Üst İnsan anlamadığı konuda konuşmaktan imtina eder; eğer kelimeler doğru kullanılmıyorsa, söylenenler de

mantıklı bir bütün oluşturamaz. Söylenenler mantıklı bir bütün oluşturamazsa, işler düzgün yapılamaz; beyliğin törenleri ve müzik yapılamaz. Törenler ve müzik olmazsa, cezaların da anlamı kalmaz. Cezaların anlamı kalmazsa halk arasında huzursuzluk baş gösterir; insan elini ayağını nereye koyacağını bile bilemez. Bu nedenle Üst İnsan bir kelime kullanıyorsa bunun mutlaka nedeni vardır; söylenenler mantıklı bir bütün oluşturur ve anlaşılır. Üst İnsan kelimelerin kullanımında muğlaklığa izin vermez.”

13.4. Fan Chi, ekin ekmeği sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Çiftçiler benden daha iyi bilir.” Sebze yetiştirmeyi sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Çiftçiler benden daha iyi bilir.” Fan Chi, Konfüçyüs’ün yanından ayrıldı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Fan Chi gerçek bir Küçük İnsan! Hükümdar törenleri önemserse, halk da buna saygı duymamaya cesaret edemez. Hükümdar doğruluktan şaşmazsa, halk buna itaat etmemeye cesaret edemez. Hükümdar dürüst ve samimi ise, halk yalan söylemeye cesaret edemez. Bu başarılabilirse dört bir taraftan halk, çocuklarını sırtlarına alıp çıkıp gelir; bu durumda neden kendisi ekin veya sebze yetiştirmeye ihtiyaç duysun ki?”

13.5. Konfüçyüs der ki: “*Şiirler Kitabı*’ndaki üç yüz şiiri bilenlere yönetimde sorumluluk verilirse, bu sorumluluğu yerine getiremezler; bir beyliğe elçi olarak gönderilirlerse kendi başlarına gidip müzakere edip kadeh kaldıramazlar,¹ çok okumuş olmalarının ne faydası var?”

1 *Bu neng zhuan dui.* antik dönemde diplomaside sadece elçiler karşılanırdı ve elçi gönderildiğinde ne yapılacağı gidilen yerdeki duruma göre değişirdi. Giden elçi kendi davranışlarına karar vermek zorundaydı. Elçi gitmeden önce herhangi bir hazırlık veya plan yapılmazdı. İlkbahar–Sonbahar Döneminde diplomasi genellikle ezbere bilinen şiirlerin sözler yerine kullanılması üzerinden yapıldı. Bu nedenle *Şiirler Kitabı* diplomatların okumak zorunda olduğu bir kitaptı.

13.6. Konfüçyüs der ki: “Hükümdarın doğruysa emir ver-mese de işler yürür. Hükümdarın karakteri doğru değil-se, emir bile verse halk onun emirlerine güvenip yerine getirmez.”

13.7. Konfüçyüs der ki: “Lu ve Wei beyliklerinin siyasetleri iki kardeş gibidir [birbirlerinden farkları yoktur].”

13.8. Konfüçyüs, Wei Beyi’nin oğlu Jing’den² bahsederek: “İkametgâhının işleriyle ilgilenerek günlerini geçirirdi: Elindekiler için, ‘Olduğu kadarı yeter’, elindekiler biraz artınca ‘Neredeyse mükemmel’; elindekiler ihtiyacından fazla olunca ‘Çok ihtişamlı’ derdi.”

13.9. Konfüçyüs, Wei Beyliğı’ne gidiyordu, at arabasını da Ran You sürüyordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ne yoğun bir nüfus!”

Ran You şöyle dedi: “Nüfus çok, ne yapmalı?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onları zenginleştirmeli.”

Ran You şöyle dedi: “Zaten refah içindeler, şimdi ne yapmalı?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “O zaman eğitilmeliler.”

13.10. Konfüçyüs der ki: “Bir beyliğin yönetimi bana verilse ilkin önceki yıllardan farklı olmaz ama üç yıl sonunda çok başarılar elde edilir.”

13.11. Konfüçyüs der ki: “İyi insanlar bir beyliğı kesintisiz olarak yüz yıl yönetseler, zalimliğin üstesinden gelinir, ci-nayetler önlenirdi’ sözü ne kadar da doğrudur!”

13.12. Konfüçyüs der ki: “Eğer gerçek bir hükümdar ortaya çıkarsa ancak otuz yılda iyi bir yönetimi hayata geçirebilir.”

2 Wei Beyi’nin oğlu (*Wei gong zi jing*).

13.13. Konfüçyüs der ki: “Eğer kendini düzelttiysen beylik yönetiminde ne sorun çıkabilir ki? Eğer kendini bile düzeltemediysen, başkalarını nasıl düzelteceksin?”

13.14. Ran You saraydan dönmüştü.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bugün neden bu kadar geç döndün?”

Ran You cevap verdi: “Yönetim ile ilgili işler vardı.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onlar rutin işlerdir. Eğer yönetim ile ilgili bir şey olsaydı [beni istihdam etmeseler de] bundan haberim olurdu.”³

13.15. Lu Beyi Ding şöyle sordu: “Bir söz ile beyliği refaha kavuşturmak mümkün müdür?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Hiçbir sözün böyle bir etkisi olamaz. Ancak derler ki: ‘Hükümdar olmak zordur, yönetici olmak kolay değildir [Eğer hükümdar olmanın zor olduğu bilinirse doğal olarak dikkatli ve ciddi olunur].’ Bu, beyliği refaha kavuşturmaya en yakın söz değil midir?”

Lu Beyi Ding şöyle sordu: “Bir söz ile beyliği kaybetmek mümkün müdür?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Hiçbir sözün böyle bir etkisi olamaz. Ancak derler ki: ‘Benim hükümdar olmaktan başka mutluluğum yoktur; söylediğim söze karşı çıkmaya kimse cesaret edemez.’ Eğer söylediğim söz doğru ise buna kimsenin karşı çıkmaması kötü müdür? Diyelim ki sözüm doğru değildir ve buna da kimse karşı çıkamaz. İşte bu söz de beyliği kaybetmeye en yakın söz değil midir?”

3 *Zuo Zhuan*’da Bey Ai’in 11. yılına ait Ji ailesinin toprak vergisi konularında Konfüçyüs’e danıştığı kaydı bulunmaktadır. Ran You, siyaset ve rutin işler arasındaki farkı bilmeden konuşmuş olmalı.

13.16. Bey She siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “İçinde olanları mutlu eder ve dışarıdakiler ona sığınmaya çalışır.”

13.17. Zi Xia, Chang Fu’nun⁴ yöneticisi olmuştu; siyaseti sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Aceleci olup hızlı sonuçlar bekleme ve küçük menfaatler peşine düşme. Aceleci olursan hedefine ulaşamazsın; küçük menfaatlerin peşine düşersen büyük işler yapamazsın.”

13.18. Bey She, Konfüçyüs’e şöyle dedi: “Bölgemde dürüst ve samimi biri var ancak babası bir koyun çaldı ve o da bunu şikâyet etti.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bizim bölgemizde dürüst ve samimi kişilerle ilgili anlayış ile sizin bölgenizdeki anlayış aynı değil: Baba, oğlunun kusurunu; oğul da babanın kusurunu gizler – samimiyet budur.”

13.19. Fan Chi, iyiliği sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Sıradan günlerde de yüz ifaden sade ve ciddi olsun; ciddiyetle çalış; başkalarına karşı sadık ve samimi ol. Bu kurallar nereye gidersen git geçerlidir.”

13.20. Zi Gong şöyle sordu: “Kime bilgili denir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Hareketlerinde utanç duygusunu yitirmemiş; yabancı bir beyliğe gidip kendi beyinin buyruklarını yerine getirebilmiş kişiye bilgili kişi denebilir.”

Zi Gong sonra şöyle dedi: “Bundan sonra en iyi kişiyi sorabilir miyim?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Kendi çevresinin iyi evlat dediği, memleketinde büyüklerine saygısından dolayı övülen kişidir.”

4 Lu Beyliği’nde bir şehir.

Zi Gong tekrar sordu: “Bundan sonraki en iyi kişi?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Sözlerine güvenilir, davranışlarında kararlı, doğruyu yanlışı, siyahı beyazı sormadan kendi sözleri ve davranışlarını devam ettirenler Küçük İnsanlardır. Buna rağmen bunlar da bir alt seviyedeki bilgili kişiler olarak düşünülebilir.”

Zi Gong şöyle sordu:” Şimdi yönetimde olan kişiler nasıldır?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Ah! Bu dar görüşlülere ne denebilir ki?”

13.21. Konfüçyüs der ki: “Başka çare kalmazsa söz ve davranışları ‘Orta Yol’a uygun olmayan kişilerle arkadaşlık kurulabilir; onların arasından mutlaka aceleci ve dürüst kişiler ile arkadaşlık kurulmalıdır! Aceleci, bir adım ileri gitmek ister ve dürüstler de kötülük yapmak istemez.”

13.22. Konfüçyüs der ki: “Güneylilerin bir sözü vardır, ‘Eğer bir insan azimli değilse ondan büyücü⁵ bile olmaz.’ Bu, çok güzel bir sözdür!

Değişimler Kitabı’nda⁶ şöyle yazar: Kararsızlık önünde sonunda utanç getirir.”

Konfüçyüs ekledi: “Kararsız olmak ve sürekli fikir değiştirmek insana mutlaka utanç getirir.”⁷

13.23. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan, diğerlerinden farklıdır ama onlarla barış içindedir. Küçük İnsan herkes gibidir ama onlarla barış içinde değildir.”

5 *Wu yi*, fal ve büyü ile hastalıklara bakmak, antik dönemde birbirinden ayrı değildi. Bu nedenle sadece “büyücü” olarak tercüme etmek daha doğrudur.

6 *Yi Jing (I Ching)*. (ç.n.)

7 *Yi Jing*’den alıntıdır. *Bu heng qi de*: İki anlamı vardır, birincisi “yaptığı işi devam ettirmemek.” İkincisi ise “doğruluğu, dürüstlüğü korumamak”tır.

13.24. Zi Gong şöyle sordu: “Köyde herkesin sevdiği kişi nasıldır?”

Konfüçyüs cevap verdi: “İyi değildir.”

Zi Gong tekrar sordu: “Köyde herkesin nefret ettiği kişi nasıldır?”

Konfüçyüs cevap verdi: “O da iyi değildir. En iyisi köydeki iyi insanların sevdiği ve kötü insanların da nefret ettiği kişidir.”

13.25. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan’ın emrinde çalışmak kolay, beğenisini kazanmak zordur. Doğru işler yapmazsanız onun beğenisini kazanamazsınız. O, çalıştırdıklarına yetenekleri ve ahlâklarına göre iş verir. Küçük İnsan’ın emrinde çalışmak zor, beğenisini kazanmak kolaydır. Doğru olmayan işler yapsanız bile onun beğenisini kazanırsınız. O, bir iş için birini seçtiğinde mümkün olan her yolla onun kusurunu arayacak, mükemmel olmasını isteyecektir.”

13.26. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan huzurlu ve terbiyelidir; Küçük İnsan huzursuz ve küstahtır.”

13.27. Konfüçyüs der ki: “Sakin, iradeli, sade ve az konuşanlar, iyilik ve ahlâka en yakın olanlardır.”

13.28. Zilu şöyle sordu: “Kime bilgili kişi denebilir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Birbirleriyle tartışır ve ortak noktada birleşirlerse, böylelerine bilgili denebilir. Arkadaşlarıyla birbirlerini eleştirir, kardeşleriyle ortak noktada birleşir, ahenk içinde yaşarlar.”

13.29. Konfüçyüs der ki: “Eğer iyiliksever bir insan halkı yedi yıl eğitirse onları savaşa bile gönderebilir.”

13.30. Konfüçyüs der ki: “Eğitilmemiş bir halkın savaşa girmesi, o halkın mahvolması demektir.”

XIV

[Yuan] Xian sordu...

14.1. Yuan Xian, utancın ne olduğunu sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Beyliğin yönetimi Dao’ya uygunken üst düzey yöneticinin [sadece] maaş almayı düşünmesi; beyliğin yönetimi Dao’ya uygun değilken memurun [sadece] maaş almayı düşünmesi; işte bunlar utançtır.”

Yuan Xian tekrar sordu: “Başkalarından üstün olma isteği, kendini övmek, kin ve aç gözlülük; bu dört kusuru göstermemiş birine iyi [insan] denebilir mi?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Bunlar başarılması zor şeylerdir denebilir; ancak bunun iyi insan olduğu fikrine katılmam.”

14.2. Konfüçyüs der ki: “Konfordan vazgeçmeyene bilgili denemez.”

14.3. Konfüçyüs der ki: “Beyliğin siyaseti Dao’ya uygunsa sözler davranışlar samimi olur; beyliğin siyaseti Dao’ya uygun değilse davranışlar samimi, sözler ihtiyatlı olur.”

14.4. Konfüçyüs der ki: “Erdemli kişilerin bilinen sözleri olur, ancak her bilinen sözü olan kişi mutlaka erdemli değildir. Erdemli kişi cesurdur ama her cesur kişi mutlaka erdemli değildir.”

14.5. Nan Gongkuo Konfüçyüs'e şöyle sordu: "Yi¹ ok at-mada ustaydı, Ao² ise iyi bir denizciydi, ikisi de eceliyle ölmedi. Yu ve Ji ise çiftçiydiler ve Göğün Altı'na sahip oldular [Bu tarihi olayları nasıl açıklamak gerekir?]"

Konfüçyüs buna cevap vermedi.

Nan Gongkuo dışarı çıkınca Konfüçyüs şöyle dedi: "Bu kişi, gerçek bir Üst İnsan'dır! Bu kişi gerçekten erdemlidir."

14.6. Konfüçyüs der ki: "Üst İnsanlar arasında iyiliksever olmayanlar olabilir, Küçük İnsanlar arasında ise iyilikse-ver kişi olamaz."³

14.7. Konfüçyüs der ki: "Onu seversen senin için canla başla çalışmaması mümkün mü? Ona sadık olursan, öğretme-men mümkün mü?"

14.8. Konfüçyüs der ki: "Zheng⁴ Beyliği'nin diplomatik belgelerini Bi Chen hazırladı; Shi Shu fikir verdi; diplo-mat⁵ Zi Yu düzeltti; Zi Chan⁶ ise kâğıda döktü."

14.9. Biri Konfüçyüs'e, Zi Chan'ın nasıl olduğunu sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: "O, cömerttir."

Zi Xi'yi⁷sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: "Ah o! Ah o!"

1 Efsanelerde geçen ok atmada usta bir karakter.

2 Efsanevi bir karakter.

3 Buradaki Üst İnsan ve Küçük İnsan ifadelerinin anlamı net değildir. Ahlâk sahibi ve ahlâk sahibi olmayan anlamı olarak düşünülebilir ancak bu durumda da sözün ikinci kısmına gerek kalmazdı. Burada ifade edilen bir makam sahibi ve sıradan kişiler olmalıdır.

4 Zheng Guo (MÖ 770-MÖ 256) Savaşan Beylikler ve Doğu Zhou dönemi beyliği.

5 *Xing ren*. Antik dönemde diplomatlara verilen isimdir.

6 (*Dong li zi chan*), Dong Li bölgesinden Zi Chan isimli kişi.

7 İlkbahar-Sonbahar Döneminde üç Zi Xi yaşamıştır. Bunlardan Konfüçyüs'ün çağdaşı olan Chu Beyliği'nden Bey Zi'dır. Burada kastedilen o olmalı.

Guan Zhong'u sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: "O bir yetenektir. Pianyi'de Bo⁸ ailesine ait üç yüz ailenin toprağına el koydular; Bo ailesinin reisi sadece pirinç yiyebiliyordu ama ölene kadar ağzından kin dolu tek bir söz çıkmadı."

14.10. Konfüçyüs der ki: "Fakir olup kin gütmemek zordur; varlık ve mevki sahibi olup mağrur olmamak kolaydır."

14.11. Konfüçyüs der ki: "Meng Gongchao,⁹ Jin Beyliği'nde Zhao ailesinin yöneticisi, Wei ailesinin kâhyası olarak çalışmıştır. Bu, onun gücüne ve yeteneğine uygundur; ancak Teng ve Xue¹⁰ gibi küçük beylikleri yönetecek yeteneği yoktur."

14.12. Zilu mükemmel insanı sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: "Zang Wuzhong¹¹ gibi bilgili; Meng Gongchao gibi hırslarından arınmış; Bian Zhuangzi gibi cesur; Ran Qiu gibi sanatlarda başarılı; tören ve müzik ile kültürünü artırmış kişiye mükemmel insan denebilir."

Bir süre sessiz kaldıktan sonra devam etti: "Günümüzde bunlara sahip mükemmel insan var mı? Çıkar gördüğünde elde etmenin doğru olup olmadığını düşünen; tehlike ile karşılaştığında hayatını ortaya koyan; uzun süren zor günlerinde ettiği yemini unutmayan kişilere de mükemmel insan denebilir."

14.13. Konfüçyüs, Gong Mingjia'ya Gong Shuwenzi'yı¹² sordu: "O yaşı adamın hiç konuşmadığı, hiç gülmediği, hiçbir şey almadığı doğru mu?"

8 (Bo shi) Qi Beyliğinin soylu ailelerinden.

9 Lu Beyliği'nin soylularından.

10 Lu Beyliği'nin yakınlarındaki küçük beylikler.

11 Lu Beyliği soylularındandır.

12 Wei Beyliği'nden soylular.

Gong Mingjia cevap verdi: “Bunlar dedikodu. Yaşlı adam gerektiğinde konuşur; kimse ona kin gütmemezse mutlu olur ve güler; alması gerekeni alır ve başkaları da ona kin gütmemez.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Böyle mi? Gerçekten böyle mi?”

14.14. Konfüçyüs der ki: “Zang Wuzhong, Qi Beyliği’ne kaçmadan önce yöneticisi olduğu şehri korumuş olmasına dayanarak soyundan gelenlerin Lu Beyliği’nde unvanlarının devam etmesini istedi.¹³ Her ne kadar bunu hükümdara söylemediğini dile getirse de ben buna inanmıyorum.”

14.15. Konfüçyüs der ki: “Jin Beyi Wen¹⁴ hile yapmakta us-taydı ve dürüst değildi; Qi Beyi Huan¹⁵ dürüsttü ve hile yapmaktan anlamazdı.”

14.16. Zilu şöyle dedi: “Qi Beyi Huan, ağabeyi Bey Jiu’yu öldürünce, [Jiu’nun hocası] Zhao Hu intihar etti; Guan Zhong ise yaşamına devam etti.”¹⁶

Sonra şöyle devam etti: “Guan Zhong erdemli sayılamaz değil mi?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Qi Beyi Huan birçok kez beyleri bir araya getirmiş ve savaşları durdurmuştur; bunlar hep Guan Zhong sayesinde olmuştur. İşte bu Guan Zhong’un erdemidir. İşte bu Guan Zhong’un erdemidir!”

13 Bu olay *Zuo Zhuan*’da Xiang Gong’un 23. hükümdarlık yılında geçmektedir. Zang Wuzhong Qi Beyliği sınırında bulunan bir bölgenin yöneticisidir o sırada.

14 İlkbahar–Sonbahar Döneminin beş büyük beyliğinden birinin en güçlü hükümdarlarından.

15 İlkbahar–Sonbahar Döneminin beş büyük beyliğinden birinin en güçlü hükümdarlarından.

16 Qi Beyi Huan ve Jiu, Qi Beyi Xiang’ın çocuklarıdır. Ağabeyi ile taht için mücadeleye girmiştir. Bu sırada hem Guan Zhong hem de Zhao, Hu Jiu’nun yardımcılarıdır. Zhao Hu onun öldürülmesi üzerine intihar etmiş ama Guan Zhong, Huan’ın yardımcısı ve üst düzey yöneticisi olmuştur.

14.17. Zi Gong şöyle dedi: “Guan Zhong erdemli değildir öyle değil mi? Bey Huan, Bey Jiu’yu öldürmüş, o ise hükümdarı için ölmemiş, bu yetmemiş gidip ona yardımcı olmuştur.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Guan Zhong, Bey Huan’ın yardımcısı oldu ve Bey de böylece feodal yöneticilerin hegemonu haline geldi. Böylece Göğün Altı’nda bir düzen oluştu. Halk şu ana kadar bu durumdan fayda görmüştür. Eğer Guan Zhong olmasaydı, hepimizin saçları önüne sarkacak ve ceketlerimiz de sola doğru açılacaktı [geri kalmış bir millet haline gelecektik]. O, sıradan insanlar gibi vefalı mı olmalıydı; öyle olsa bir vadide intihar ederdi ve bundan kimin haberi olurdu?”

14.18. Gongshu Wenzî’nin kâhyası onun tavsiyesiyle beylik yönetiminde bir makama geldi.

Konfüçyüs bunu duyunca şöyle dedi: “İşte buna Wen¹⁷ denir.”

14.19. Konfüçyüs, Wei Beyi Ling’in Dao’ya uymadığından bahsetti. Kang Zi şöyle dedi: “Eğer öyleyse neden tahtından düşmüyor?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Zhong Shuyu başka beyliklerden misafirleri karşılıyor; Zhu Tuo tapınak törenlerinden sorumlu; Wang Sunjia orduya komutanlık ediyor; böyleyken neden tahtından düşsün ki?”

14.20. Konfüçyüs der ki: “Kişi büyük sözler edip utanmıyorsa, o sözleri hayata geçirmesi zordur.”

14.21. Chen Chengzi, beyi Jian’i öldürmüştü. Konfüçyüs perhize başladı ve banyosunu yapıp Lu Beyi Ai’i görmeye gitti ve şöyle dedi: “Chen Chengzi hükümdarını öldürmüştür, ordunuzu onun peşinden gönderin.”

17 Hükümdara sonradan verilen bir unvandır ve yüksek ahlâklı anlamına gelir.

Bey Ai şöyle dedi: “Ji Sun, Zhong Sun ve Meng Sun’a bunu bildir!”

Konfüçyüs huzurdan ayrıldı ve şöyle dedi: “Ben de üst düzey yöneticilerden biriyim; o sebeple bunu bildirmemeye cesaret edemezdim fakat hükümdar bana o üç kişiye bildirmemi söyledi!”

Konfüçyüs gidip üç üst düzey yöneticiye durumu bildirdi; onlar da orduyu göndermeye yanaşmadı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben de üst düzey yöneticilerden biriyim; o sebeple bunu bildirmemeye cesaret edemezdim.”

14.22. Zilu, hükümdara nasıl hizmet edilmesi gerektiğini sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Asla onu kandırmaya çalışma, yüzüne karşı ona fikirlerini söyle.”

14.23. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan iyilik ve doğruluğa ulaşmaya çalışır, Küçük İnsan ise zenginlik ve menfaate.”

14.24. Konfüçyüs der ki: “Eskilerin amacı öğretileri, iyilik ve ahlâkı öğrenerek kendilerini geliştirmektir; şimdikilerin amacı ise kendini süsleyip başkalarına göstermek.”

14.25. Qu Boyu¹⁸ Konfüçyüs’e bir habercisini gönderdi.

Konfüçyüs onu buyur etti, sonra da şöyle sordu: “Yaşlı adam şimdi ne yapıyor?”

Haberci şöyle cevap verdi: “Yaşlı adam, kusurlarını azaltmaya çalışıyor ama henüz başarabilmiş değil.”

Haberci ayrılınca Konfüçyüs şöyle dedi: “Ne iyi bir haberci! Ne iyi bir haberci!”

18 Wei Beyliğinin soylularındandır. Konfüçyüs, Wei Beyliği’ndeiken onun evinde kalmıştır.

14.26. Konfüçyüs der ki: “Eğer o makamda değilsen [o makamda] ne yapılması gerektiğini de düşünme.”¹⁹

Zeng Zi der ki: “Üst İnsan kendi görevinin dışındaki şeyleri düşünmez.”

14.27. Konfüçyüs der ki: “Çok konuşup az iş yapmak; Üst İnsan bundan utanç duyar.”

14.28. Konfüçyüs der ki: “Şu üç şey Üst İnsan’ın özellikleridir ve ben bunlardan bir tanesini bile hayata geçirebilmiş değilim: Erdemli insan kaygılı olmaz, Bilgili insan şüphe duymaz, Cesur insan korkmaz.”

Zi Gong şöyle dedi: “Bu söyledikleri gerçekten yaşlı adamın ta kendisidir.”

14.29. Zi Gong birileriyle dalga geçiyordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Sen yeteri kadar iyi misin ki? Benim boşa geçirecek vaktim yok.”

14.30. Konfüçyüs der ki: “Başkalarının beni anlamamasından endişe etmem; sadece yeteneğim olmamasından endişe ederim.”

14.31. Konfüçyüs der ki: “Başkalarının aldatmacalarından önceden şüphe etmeyen; dayanağı olmaksızın başkalarının samimiyetsiz olduklarını düşünmeyen kişi; işte böyle biri gerçek bir bilgedir!”

14.32. Wei Shengmu Konfüçyüs’e şöyle dedi: “Neden her zaman böyle meşgulsün? Güzel konuştuğunu herkese göstermekten başka ne isteğin var ki?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben, güzel konuşmamı insanlara göstermeye cesaret edemem ve inatçı cahillerden de nefret ederim.”

¹⁹ Bkz. 8.14.

14.33. Konfüçyüs der ki: “İyi bir at gücünden dolayı değil, iyi huyundan dolayı övülür.”

14.34. Birisi Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Kötülüğe iyilikle karşılık vermek nasıldır?”²⁰

Konfüçyüs cevap verdi: “Peki, iyiliğe karşı ne yapılacak? Kötülüğe karşı adil ve samimi bir cevap verilmeli, iyiliğe de iyilikle yanıt verilmelidir.”

14.35. Konfüçyüs iç geçirdi: “Beni anlayan kimse yok!”

Zi Gong: “Sizi neden kimse anlamasın?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Gökten şikâyet etmiyorum; insanları da suçlamıyorum; sıradan bilgileri çalışarak Göğün Hakikati’ni anladım. Beni anlayan sadece Gök’tür!”

14.36. Gong Boliao, Ji ailesinin huzurunda Zilu’yu suçladı. Zifu Jingbo bu durumu Konfüçyüs’e anlatarak şöyle dedi: “Yaşlı adamın, Gong Boliao konusunda kafası karışık ancak gücüm onun cesedini sokakta sergilemeye yeter.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Benim savunduklarım gerçekleşecek mi, kaderin sesini dinleyeceğim; eğer savunduklarım sonsuza kadar gerçekleşmeyecekse, yine kaderin sesini dinleyeceğim. Gong Boliao benim kaderimi etkileyebilir mi?”

14.37. Konfüçyüs der ki: “Bazı bilgiler, toplumun kötülüklerinden sakınmak için inzivaya çekiliyor, bir yer buluyor, kötü bakışlardan ve sözlerden sakınmış oluyorlar.”

Konfüçyüs ekledi: “Şimdiden bunu yapan yedi kişi var.”

14.38. Zilu taş kapının²¹ önünde bir gece geçirdi ve ertesi gün sabah şehre gitti.

20 Lao Zi (*Lao Tzu*), “Büyük veya küçük, az veya çok, kötülüğe iyilikle cevap ver.” O dönemde sıklıkla kullanılan bir sözdür.

21 Lu şehrinin dışında bulunan kapı.

Kapıda duran adam şöyle dedi: “Nereden geliyorsun?”
Zilu cevap verdi: “Konfüçyüs’ün evinden geliyorum.”
Kapıda duran adam şöyle dedi: “Başarısız olacağını bilmesine rağmen çabalayan kişi mi?”

14.39. Konfüçyüs, Wei Beyliği’ndeyken taştan yapılmış bir müzik aleti çalıyordu; hasır küçük bir sepet taşıyan biri tam kapısının önünden geçerken şöyle dedi: “Bu seste derin bir anlam var!”

Biraz sonra tekrar: “Sanki beni kimse anlamıyor der gibi; kimse beni anlamıyor, aslında bırakmak en iyisi. Su derinse elbiselerine geçersin; su sığ ise elbiselerinin paçasını kaldırıp karşıya geçersin.”²²

Konfüçyüs şöyle dedi: “Çok kararlı! Onu ikna etmek mümkün değil.”

14.40. Zi Zhang şöyle dedi: “Kitapta²³ şöyle yazar: ‘Gao Zong babası için yas tutarken, üç yıl hiç konuşmadı.’ Bunun anlamı nedir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Sadece Gao Zong değil eski zamanlarda herkes böyleydi: Hükümdar ölünce, yerine geçen hükümdar üç sene siyaset işleriyle ilgilenmez, bütün memurlar üç yıl baş nazırdan emir alırdı.”

14.41. Konfüçyüs der ki: “Yöneticiler kaidelere göre hareket ederse halk da talimatlara uyar.”

14.42. Zilu nasıl Üst İnsan olunacağını sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Kendini geliştirmek ve işini ciddiyetle yapmak.”

Zilu şöyle dedi: “Bu yeterli midir?”

22 *Shi Jing* içinde geçen bir metafordur. Derin su, toplumun karanlık dönemini anlatır; suyun sığ olması toplumda karanlığın azalmasıdır ve böylece bu karanlıktan lekelenmeden kurtulmak mümkündür.

23 *Shang Shu*. Çin’in en önemli klasiklerindendir. (ç.n.)

Konfüçyüs cevap verdi: “Kendini geliştirmek ve üstlerini memnun etmek.”

Zilu şöyle dedi: “Bu yeterli midir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Kendini geliştirmek ve halkı memnun etmek; Yao Shun bile bunu tam olarak yapamamıştır.”

14.43. Yuan Rang²⁴ yerde bağdaş kurup²⁵ oturmuş, Konfüç-yüs’ü bekliyordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Gençken kaidelerden anlamıyordun; büyüdün kimseye faydan olmadı; yaşlandın ve boş yere yemek tüketiyorsun, gerçek bir musibetsin.” Sözünü bitirdikten sonra bastonuyla ayaklarına vurdu.

14.44. Que bölgesinden²⁶ bir çocuk Konfüçyüs’e haber getirmişti. Birisi, Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Bu çocuk ilerleme kaydedebilir mi?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Onu gördüm, oturuyor²⁷ ve büyükleriyle omuz omuza yürüyordu. O ilerleme kaydedebilecek biri değildir; sabırsızlıkla ve hızla sonuca ulaşmak istiyor.”

24 Konfüçyüs’ün eski bir arkadaşı. *Li Ji* (Törenler Kitabı) içerisinde hikâyesi anlatılmaktadır. Annesi öldükten sonra Konfüçyüs cenaze işlerinde ona yardım etmiş, o ise tabutun yanında durup şarkı söylemiştir. Konfüçyüs duymazlıktan gelmiş. Muhtemelen Konfüçyüs’ün fikirlerini benimsemeyen ve karşı gelen biri olmalıdır.

25 Yang Bojun, oturma şeklini çevirisinde Çince de sekiz anlamına gelen Ba’nın şeklen oturmasına benzemesi ile açıklamaktadır, bu oturuş şekline en yakını da bağdaş kurarak oturmaktır. (ç.n.)

26 Konfüçyüs’ün bir dönem yaşadığı yerlerden biri.

27 *Ju yu wei*. Dönemin geleneklerine göre büyüklerle bir arada oturması uygun değildi.

XV

Wei Beyi Ling

15.1. Wei Beyi Ling, Konfüçyüs’e, ordunun konumlanışını sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Törenlerle ilgili şeyleri duymuşluğum var; orduyla ilgili şeyleri ise daha önce hiç çalışmadım.”

Konfüçyüs ertesi gün Wei Beyliği’nden ayrıldı.

15.2. Konfüçyüs, Chen Beyliği’ndeyken yiyecek bitmiş, yandakiler açlıktan hastalanmış, yataktan kalkamaz hale gelmişlerdi.

Zilu çok mutsuz bir halde Konfüçyüs’ü görmeye geldi ve şöyle dedi: “Üst İnsanlar da fakirlikten çaresiz duruma düşerler mi?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Üst İnsan fakir de olsa dayanır; Küçük İnsan’ın ise fakirlikte yapmayacağı şey yoktur.”

15.3. Konfüçyüs der ki: “Ci! Sen, benim çok öğrenen ve hiç unutmayan birisi olduğumu mu sanıyorsun?”

Zi Gong şöyle cevap verdi: “Evet, zaten öyle değil misiniz?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Hayır öyle değil; temel bir fikir üzerinde¹ hareket ediyorum.”

1 Buradan anlaşılan Zi Gong ve diğer öğrenciler Konfüçyüs’ün çok bilgili olmasına önem verirken, Konfüçyüs’ün öğretinin bütünlüğüne önem vermesidir.

15.4. Konfüçyüs, Zilu'ya şöyle dedi: “You! Ahlâkı anlayan ne kadar az insan var.”

15.5. Konfüçyüs der ki: “Sakin ve sessizken barış ve huzuru getiren galiba sadece Shun'dur değil mi? O ne yapmıştı? Ciddiyet ve samimiyetle tahtında oturmuştu o kadar.”

15.6. Zi Zhang, nerede olursa olsun davranışlarının nasıl başarıya ulaşabileceğini sordu.

Konfüçyüs cevap verdi: “Sözlerin vefalı ve samimi, davranışların dürüst ve ciddi olursa nereye gidersen git davranışların başarılı olur. Sözlerin inanılır olmaz, davranışların zayıf ve hafif olursa, kendi toprağında bile başarıya ulaşabilir misin? Ayakta dururken bu söylediklerim gözünün önünde canlansın. Her zaman söylediklerimi hatırla, böylece gittiğin her yerde başarılı olursun.”

Zi Zhang, bu sözleri kuşağına yazdı.

15.7. Konfüçyüs der ki: “Shi Yu² ne kadar dürüsttür! Ülke yönetimi düzgünken bir ok gibi düz, ülke yönetimi karanlıktayken de yine bir ok gibi düzdür. Qu Boyu gerçek bir Üst İnsan'dır! Yönetim düzgünse beyliğin hizmetine girer, yönetim karanlıktayken yeteneklerini saklar ve görev almazdı.”

15.8. Konfüçyüs der ki: “Konuşulabileceklerle konuşmak, yeteneği kaçırmak demektir; konuşulmayacaklarla konuşmaya çalışmak, sözleri israf etmektir. Bilgili kişi yeteneklileri kaçırmaz ve sözlerini de israf etmez.”

15.9. Konfüçyüs der ki: “İyiliği amaç edinenler, hayatlarını kurtarmak için iyilik ve ahlâkın zarar görmesine izin vermezler; kendilerini bile feda edip iyilik ve ahlâkın tamamlanmasını sağlarlar.”

2 Wei Beyliği'nden bir soylu.

- 15.10. Zi Gong, nasıl erdemli olunacağını sordu. Konfüçyüs şöyle dedi: “Çalışan, işini iyi yapacak; bunun içinse önce araçlarını hazırlamalı. Bir beylikte yaşıyorsan önce üst düzey yöneticiler arasında erdemli kişileri bulmalı, o kişilerle birlikte olmalısın.”
- 15.11. Yan Hui beyliğin nasıl yönetilmesi gerektiğini sordu. Konfüçyüs cevap verdi: “Xia Hanedanı zamanından kalan takvimi kabul et; Shang Hanedanı’nın at arabalarını kullan; Zhou Hanedanı’nın şapkasını tak; müzikte Shao ve Wu’yu takip et. Zheng Beyliği’nin şarkılarından kurtul; Küçük İnsanları uzaklaştı. Zheng Beyliği’nin şarkıları uçarı, Küçük İnsanlar da tehlikelidir.”
- 15.12. Konfüçyüs der ki: “Kişi uzun vadeyi düşünmüyorsa, yakın zamanda mutlaka zorluk çekecektir.”
- 15.13. Konfüçyüs der ki: “Bitti! Güzel bir yüzü sevdiği kadar ahlâkı seven tek bir kişi bile görmedim.”³
- 15.14. Konfüçyüs der ki: “Zang Wenzhong makam sahibidir ama hiçbir şey yapmaz; Liu Xiahui’nin⁴ çok yetenekli ve ahlâklı biri olduğunu adı gibi bilmesine rağmen ona bir görev vermedi.”
- 15.15. Konfüçyüs der ki: “Ağır sorumlulukları kendi üstlenip küçük sorumlulukları başkalarına verenlere, doğal olarak hiç kimse kin gütmeyecektir.”
- 15.16. Konfüçyüs der ki: ““Ne yapacağım?” diye düşünmeyenlere ne yapılması gerektiğini ben de söyleyemem.”

3 Bkz. 9.18.

4 Lu Beyliği yöneticilerinden.

- 15.17. Konfüçyüs der ki: “Bütün gün oturup hakikate dair tek bir söz söylemeyen ve sadece kendini öven kişilere bir şeyler öğretmek zordur!”
- 15.18. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan yaptığı işlerde doğruluğu prensip edinir ve adaba göre devam eder; konuşması mütevazıdır ve samimi bir tavırla konuşmasını bitirir. İşte bu gerçek Üst İnsan’dır!”
- 15.19. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan kendi beceriksizliğinden utanır; kendisini tanımadıkları için hiç kimseye kin gütmmez.”
- 15.20. Konfüçyüs der ki: “Öldükten sonra adı insanlar tarafından anılmazsa Üst İnsan işte buna hayıflanır.”
- 15.21. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan kendini, Küçük İnsan başkalarını arar.”
- 15.22. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan ciddidir, ısrar etmeden sağlam durur, başkalarıyla iyi geçinir ama onlardan biri olmaz.”
- 15.23. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan güzel söz söyleyenleri övmez, kötü bir insanın söylediği iyi sözü de o kişi kötü olduğu için küçümsemez.”
- 15.24. Zi Gong şöyle sordu: “Hayat boyu takip edilecek bir söz var mıdır?”
Konfüçyüs cevap verdi: “Merhamet!⁵ Kendine yapılmasını istemediğini başkalarına yapma.”
- 15.25. Konfüçyüs der ki: “Başkalarına karşı davranışlarımda kimi küçük gördüm ve kimi övdüm? Eğer birini öv-

5 Bkz. Temel Kavramlar, “Merhamet” [Shu] maddesi. (ç.n.)

düysem mutlaka önceden o kişi hakkında düşünmüşüm-
dür. Xia, Shang, Zhou hanedanları zamanındaki insanlar
da böyledir; onlar doğru yoldan yürümüştür.”

15.26. Konfüçyüs der ki: “Tarih kitaplarındaki şüpheli yer-
leri görebiliyorum. At sahibi biri, kendisi eğitemediği
için atını önce bir başkasına verir.⁶ Bu ruh, bugün artık
yoktur!”

15.27. Konfüçyüs der ki: “Süslü sözler ahlâkı, küçük işlerde
sabırsızlık büyük planları bozar.”

15.28. Konfüçyüs der ki: “Herkes ondan nefret ediyorsa, o
kişinin bunu düşünmesi gerekir; herkes onu seviyorsa, o
kişinin bunu da düşünmesi gerekir.”

15.29. Konfüçyüs der ki: “İnsan Dao’yu büyütebilir; Dao
insanı değil.”⁷

15.30. Konfüçyüs der ki: “Düzeltilmeyen hata gerçek hatadır.”

15.31. Konfüçyüs der ki: “Bütün gün yemek yemeden, bü-
tün gece uyumadan düşündüm; bunun hiç faydası olma-
dı; öğrenmek gibisi yoktur.”

15.32. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan öğrenmek için uğraşır,
yemek ve giyecek için değil. Tarlasını çoğunlukla açken
sürer; öğrenir ve bunun karşılığını alır. Üst İnsan sade-
ce Dao’ya ulaşamamaktan endişe duyar, maddi kazanca
ulaşamamaktan değil.”

6 *Shi zhi que wen* ve *You ma jie ren cheng zhi* ifadeleri arasındaki ilişki halen
anlaşılamamıştır.

7 Bu sözün tam anlamı bilinmemektedir. Zhu Xi (1130-1200) Konfüçyüs’ün
bu sözünün açıklanması en zor sözü olduğunu söylemektedir.

- 15.33. Konfüçyüs der ki: “Kişinin bilgisi güce ulaşmaya yeterli olursa, ancak erdem ile onu elinde tutmazsa; elde etse de sonunda kaybedecektir. Bilgili kişi bilgiyiyle onu elde eder ve erdemle onu elinde tutar. Eğer ciddiyetle halkı yönetmezse halk da ciddi olmaz. Bilgili kişi, bilgisiyle onu elde eder, erdem ile onu elinde tutar, halkı ciddiyetle yönetir, halkı kaidelere uygun olmayan yollardan harekete geçirirse yeteri kadar iyi değil demektir.”
- 15.34. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan küçük işlerle sınanmaz, o büyük sorumlulukların altına girmelidir. Küçük İnsan’a büyük sorumluluklar verilemez; o küçük işlerle sınanmalıdır.”
- 15.35. Konfüçyüs der ki: “Halk iyilik ve ahlâka ihtiyaç duyar; bunlar halk için su ve ateşten daha önemlidir. Su ve ateşin içine girdikleri için ölenleri gördüm ancak iyi ve ahlâklı olduğu için öleni hiç görmedim.”
- 15.36. Konfüçyüs der ki: “İyilik ve ahlâk söz konusu olduğunda öğretmenle bile yarışılabilir.”
- 15.37. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan kararlıdır ama sabit fikirli değildir.”
- 15.38. Konfüçyüs der ki: “Hükümdar için ciddiyetle çalış, aylık işini sonra düşün.”
- 15.39. Konfüçyüs der ki: “Zengin veya fakir, nereden geldiğine bakmaksızın herkese öğretmenlik yaparım.”
- 15.40. Konfüçyüs der ki: “Aynı fikirde olmayanlar birlikte plan yapamaz.”

15.41. Konfüçyüs der ki: “Düşünceleri taşıyan sözlerdir.”

15.42. Shi Mian⁸ Konfüçyüs’le görüşmeye gelmişti.

Basamaklara gelince Konfüçyüs şöyle dedi: “Basamaklar var.”

Minderin yanına gelince Konfüçyüs şöyle dedi: “Minder burada.”

Oturduktan sonra Konfüçyüs şöyle dedi: “Şu kişi burada, şu kişi şurada [diye etraftakileri saydı].”

Shi Mian ayrıldıktan sonra Zi Zhang şöyle sordu: “Körlerle konuşmanın yöntemi bu mudur?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Evet, bu aslında körlere yardım etmenin yoludur.”

8 Dönemin önemli müzisyenlerindendir. Antik dönemde müzisyenler genellikle körler arasından çıkardı.

XVI

Ji Ailesi

16.1. Ji ailesi, Zhuanyu'ye¹ saldırmaya hazırlanıyordu.

Ran You ve Zilu, Konfüçyüs ile görüştü ve şöyle dediler:

“Ji ailesi, Zhuanyu'ye karşı askeri güç kullanacak.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ran Qiu! Bu senin hatan değil midir? Zhuanyu geçmişte Dong Mengshan'da hükümdar kurban töreni yapardı; ayrıca orası bizim sınırlarımızın içinde yer alan en eski yerlerden birisidir. Orası Lu Beyliği için varlık yokluk meselesi olan bir yerdir; neden oraya saldırmak istiyor?”

Ran You şöyle cevap verdi: “Saldırmak hükümdarın isteğidir, biz ikimiz onunla aynı fikirde değiliz.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ran Qiu! Zhou Ren'in bir sözü vardır, ‘Kendi gücüyle katkı yapabilen bir mevkie gelir; eğer böyle değilse, o mevkiden ayrılmak gerekir.’ Örneğin kör bir adamın tehlikeyle karşılaştığını düşün, eğer desteklenmezse yere düşecektir; eğer yardım etmezse yanında ona destek vermesi gereken kişinin ne anlamı kalır? Senin söylediğin yanlıştır. Bir kaplan veya gergedan kafesinden kaçarsa, kutsal kaplumbağa kabuğu veya değerli bir yeşim taşı kutusunda kırılırsa bu kimin sorumluluğudur?”

1 Lu Beyliği'nin vassalı olan küçük bir beylik.

Ran You şöyle dedi: “Zhuanyu’nün şehir surları güçlüdür ve Bi’ye² de çok yakındır. Eğer şimdi alınmazsa gelecek nesillere felaket getirebilir.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ran Qiu! Üst İnsan böyle durumlardan ve hırslarını saklayıp bahane arayanlardan nefret eder. Şöyle bir şey duydum: ‘Bir bey veya soylu, zenginlik çok olmayınca endişe etmemeli; zenginliğin adaletli dağılmamasından endişe etmeli. Beyliğindeki nüfusun azlığından endişe etmemeli; beyliğinde huzur olmamasından endişe etmeli. Beyliğinde huzur olursa yok olma tehlikesi de olmaz. Böyle olursa uzaktakiler bağlılıklarını bildirmese de iyilik ve ahlâk, tören ve müzik ile onları kendine çekebilir. Geldiklerinde de onlara huzur vermelidir. Şimdi Ran Qiu ve Zhong You, Ji Sun’un yardımcılarıdır; uzaktan gelip bağlılık bildiren yoktur ve elbette onları buraya çekmek de mümkün değildir. Beylik bölünmüş ve parçalanmış halde, bir arada kalması mümkün değil; beyliğin sınırları içinde asker kullanılacak. Korkarım ki Ji Sun’un sorunu, Zhuanyu ile değil, Lu Beyi ile.’”³

16.2. Konfüçyüs der ki: “Göğün Altı’nda barış ve huzur varsa törenler, müzik ve savaş kararlarının tümünü Göğün Oğlu alır. Göğün Altı karmaşa içindeyse törenler, müzik ve savaş kararlarının tümünü yerel beyler alır. Kararları yerel beyler aldığı anda, on nesil beyliklerini devam ettirebilenler çok nadirdir; kararları soylular alırsa, bu da ancak beş nesil sürer, daha uzun devam ettiği nadiren görülmüştür; soyluların emrindeki memurlar karar alırsa ve siyaseti yönlendirirse, üç nesilden fazla bu durumun devam ettiği nadirdir. Göğün Altı’nda barış ve huzur varsa beylik yönetimi de soyluların elinde olmaz. Gö-

2 Lu Beyliği’nde bulunan Ji ailesine ait bir yer.

3 *Xiao qiang zhi nei*. Kendi duvarlarının arkasında.

gün Altı'nda barış ve huzur varsa halkın da şıkâyet ettiği görülmemiştir.”⁴

16.3. Konfüçyüs der ki: “Beyliği yönetme gücü Lu Beyi'nden gideli beş nesil; soyluların elinden çıkalı dört nesil olmuştur; o nedenle Huan'ın soyundan⁵ gelenlerin güçleri zayıflamaktadır.”

16.4. Konfüçyüs der ki: “Üç tür arkadaş fayda getirir ve üç tür arkadaş da zarar verir. Dürüst, güvenilir, bilgili kişilerle arkadaşlık kur; bunlar fayda getirir. Dalkavukluk eden, yüze karşı öven ve arkadan konuşan, her şeyi abartan kişilerle arkadaşlık kurma; bunlar zarar verir.”

16.5. Konfüçyüs der ki: “Üç tür mutluluk fayda, üç tür mutluluk zarar getirir. Tören ve müzikten gelen mutluluk, başkalarının iyi yönlerini söylemek ve iyi arkadaşlar edinmek fayda getiren mutluluklardır. Gururdan, boşta gezmekten ve ziyafetlerden mutlu olmak felaket getirir.”

16.6. Konfüçyüs der ki: “Hükümdar ile konuşurken yapılacak üç hata vardır: Sıra kendisine gelmeden konuşmaya acelecilik denir; konuşması gerektiği anda konuşmamaya bir şeyleri gizlemek denir; bir şey söylemeden önce hükümdarın yüz ifadesine bakmamaya gözleri kör olmak denir.”

16.7. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan üç şeye dikkat etmelidir: Gençken ve kanı kaynarken, güzelliğe delicesine bağlanmamalıdır; yetişkin olup sakinleşince kavgacı olmamaya dikkat etmelidir; yaşlanıp da enerjisi düşünce açgözlülüğe dikkat etmelidir.”

⁴ Konfüçyüs'ün bu sözü tarihe bakıp inceleyerek söylediği anlaşılmaktadır.

⁵ Lu Beyi Huan'ın soyundan gelen üç aile.

16.8. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan’ın korktuğu üç şey vardır: Göğün Emri, hükümdar ve bilge kişilerin sözleri. Küçük İnsan, Göğün buyruğundan anlamaz ve korkmaz; hükümdarı hafife alır, bilge kişilerin sözleriyle dalga geçer.”

16.9. Konfüçyüs der ki: “Doğuştan bilenler en üstündür; öğrenip bilenler ondan sonra gelir; bir şey yaparken zorlukla karşılaşp öğrenenler de onların hemen altındadır; zorlukla karşılaşp öğrenmeyenler ise en aşağıdakilerdir.”

16.10. Konfüçyüs der ki: “Üst İnsan dokuz şeyi düşünür: Bakarken, anlayıp anlamadığını; duyunca, net duyup duymadığını; yüz ifadesinin yumuşak olup olmadığını; davranışlarının ölçülü olup olmadığını, sözlerinin dürüst ve samimi olup olmadığını; çalışırken ciddi olup olmadığını, şüpheyeye düştüğünde başkalarından şüpheyeye düştüğü konuda nasıl öğreneceğini; sinirlendiğinde sonucunun ne olacağını; bir kazanç gördüğünde onu alıp almaması gerektiğini.”

16.11. Konfüçyüs der ki: “İyiliği gördüğünde bütün gücüyle yakalamak için peşinden gider, sanki onu hiç yakalayamayacak gibi; kötülüğü gördüğünde ondan sakınır, tıpkı elini kaynar suya sokmuş gibi. Benim böyle sözler söyleyen kişiler görmüşlüğüm, böyle sözler duymuşluğum var. İnzivada dünyadan uzak yaşayan, ideallerine odaklanmış birinden bahsederler. Böyle sözleri duydum ama böyle birini hiç görmedim.”

16.12. Konfüçyüs der ki: “Qi Beyi Jing’in dört bin atı vardı. O öldükten sonra hiç kimse onu övecek bir şey bulamadı. Bo Yi ve Shu Qi, Shouyang Dağı’nda⁶ açlıktan öldü; insanlar hâlâ onları övmektedir. İşte bunun anlamı da budur!”

6 Tam yeri bilinmemektedir.

16.13. Chen Gang Konfüçyüs'ün oğlu Bo Yu'ye şöyle sordu: “Üstadımızın yanındasınız, o size hiç başkalarına verdiğinden farklı bilgi verdi mi?”

Bo Yu cevap verdi: “Hayır. Bir seferinde avluda ayakta duruyordu. Ben de saygıyla selam vererek yanından geçtim. Bana şöyle sordu, ‘Şiirlere çalıştın mı?’ Ben, ‘Hayır, çalışmadım’ diye cevap verdim. O da şöyle dedi: ‘Şiirlere çalışmadıysan, söyleyecek sözün olmayacak.’ Ben yanından ayrılıp şiir çalışmaya gittim. Birkaç gün geçti; yine tek başına orada ayakta duruyordu, ben de yine saygıyla selam vererek yanından geçtim. Bana sordu: ‘Törenlere çalıştın mı?’ Cevap verdim, ‘hayır, çalışmadım.’ O da bana cevaben şöyle dedi: ‘Törenlere çalışılmazsa, toplumun üzerinde ayakta durduğu temeller yok demektir.’ Sonra törenleri çalışmak için ayrıldım. Sadece bunları duydum ondan.”

Chen Gang, mutlulukla şöyle dedi: “Bir soru sordum, üç şey öğrendim. Şiiri, töreni ve Üst İnsan'ın oğluna nasıl davrandığını.”

16.14. Beyliğin hükümdarı eşine “Fu Ren”, eş kendisine “Xiao Tong”; beylikte yaşayanlar “Jun Furen”, başka beyliktekilere ondan bahsederken “Gua Xiao Jun”, başka beylikte yaşayanlar da “Jun Furen” derler.⁷

7 Tamamı dönemin unvanlarıdır. (ç.n.)

XVII

Yang Huo

17.1. Yang Huo¹ Konfüçyüs'ün onu ziyaret etmesini istiyordu ama Konfüçyüs gitmedi. Konfüçyüs'e pişirilmiş körpe bir domuz gönderdi [Konfüçyüs'ün bu armağana teşekkür etmek için evine gelmesini sağlamak istemişti]. Konfüçyüs onun evde olmadığı zamanı kolladı ve evde olmadığını bildiği bir anda teşekkür etmeye gitti. İki adam yolda karşılaştılar. Konfüçyüs'e, "Gel! Seninle konuşmak istiyorum," dedi. [Konfüçyüs yürüyerek yanından geçti.] O da tekrar seslendi: "Yetenekli bir adam olacaksın ama beylik kargaşa içinde olacak, buna erdem denir mi?" [Konfüçyüs bu söze bir karşılık vermedi.] Adam sözlerine şöyle devam etti: "Bu olmaz – kişi makam sahibi olmak ister ama her seferinde fırsatı teperse, bu kişiye bilgili denebilir mi?" [Konfüçyüs yine bir cevap vermedi.] Adam sözlerini sürdürdü: "Olmaz! Zamanı geri getirmek mümkün değildir." Konfüçyüs sonunda cevap verdi: "İyi, o zaman bir makam sahibi olmayı planlıyorum."

1 Ji ailesinin kâhyalığını yapıyordu. Ji ailesi birkaç nesildir Lu Beyliği'nin siyasetini kontrol ediyordu, Yang Huo da o sıralarda siyaseti kontrol ediyordu. Ancak son anda kurduğu planlar bozulunca Jin Beyliği'ne kaçmak zorunda kalmıştır.

17.2. Konfüçyüs der ki: “İnsanların doğası birbirine yakındır, ancak alışkanlıklar aralarındaki mesafeyi artırır.”

17.3. Konfüçyüs der ki: “Sadece bilgiler ve aptallar değişmez.”

17.4. Konfüçyüs [Zi You’nun yöneticisi olduğu] Wu Cheng’a gitti, müzik ve şiir sesleri duydu. Gülümseyerek şöyle dedi: “Bir ineği kesmek için kullanılan bıçağı tavuk kesmek için kullanmaya ne gerek var? [bu kadar küçük bir yeri yönetmek için eğitime ne ihtiyaç var?]”

Zi You şöyle cevap verdi: “Geçmişte üstadımızın söylediklerini dinledim; yönetici olmak için iyilik ve insan sevgisi gerekir; böylece halk emirlere itaat eder. [eğitim her zaman işe yarar.]”

Konfüçyüs öğrencilerine dönüp şöyle dedi: “Öğrencilerim! Bu çok doğru bir söz, az önce ona şaka yapmıştım.”

17.5. Gongshan Furao, Pi şehrinde isyan çıkarmıştı; Konfüçyüs’ü davet etti. Konfüçyüs de gitmeye hazırlanıyordu. Zilu bu durumdan hiç memnun olmamıştı, şöyle dedi: “Gidecek başka yer olmasa bir şey diyemem ama neden Gongshan’ın yanına gidiyorsunuz?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Beni o çağırdı, sence beni boş yere çağırmış olabilir mi? Diyelim ki bana bir mevki verecek; ben de böylece Zhou Hükümdarı Wen ve Wu’nun yolunu Doğu’da yeniden diriltirim.”

17.6. Zi Zhang, Konfüçyüs’e iyiliği sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Nerede olursa olsun beş ahlâk ilkesini uygulamak iyiliktir.”

Zi Zhang şöyle dedi: “Bu beş ahlâk ilkesi nelerdir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “Ciddi, hoşgörülü, samimi, çalışkan ve incelikli olmak. Ciddiyet başkaları tarafından aşağılanmaktan sakınmanı; hoşgörülü olmak herkesin

desteğini almanı; samimiyet sana bir mevki verilmesini; alışkanlık yaptığın işteki verimi artırmanı; incelikli olmak ise idare edebilmeni sağlar.”

17.7. Bi Xi² Konfys’ görmek istedi. Konfys de gitmeyi planlıyordu.

Zilu şöyle dedi: “stadın şöyle dediğini duymuştum, ‘st İnsan kendi isteğiyle ktlk yapan kişilerin yanına gitmez.’ şimdi Bi Xi, Zhongmo şehrini işgal etmiş ve isyan çıkarmış; siz ise oraya gideceksiniz, bu nasıl olur?”

Konfys şöyle dedi: “Evet, bu sözü söylemiştim. Fakat bilmiyor musun ki ‘en sert şey dokunmakla aşınmaz, en beyaz şey kirletmekle siyah olmaz’. Ben sukabağı mıyım? Bir yere asılacak ve hiç kimse tarafından yenmeyecek?”

17.8. Konfys der ki: “Zhong You! Altı ahlâk ilkesinde altı kusuru daha önce duymuş muydun?”

Zilu cevap verdi: “Duymadım.”

Konfys şöyle dedi: “Otur! Sana anlatayım. Eğer erdemi seviyor ve öğrenmeyi sevmiyorsan kolayca kandırılırsın. Eğer akıllı olduğunu göstermek istiyor ve öğrenmeyi sevmiyorsan, bu kusur ahlksızlığa ve temelsiz olmaya yol açar. Dürüstlüğü seviyor ama öğrenmeyi sevmiyorsan, başkaları seni kolayca kullanır ve kendine zarar verirsin. Samimiyeti seviyor ancak öğrenmeyi sevmiyorsan, bu kusur iğneleyici konuşmana ve kalp kırmana neden olur. Cesareti seviyor ama öğrenmeyi sevmiyorsan, başın beladan kurtulmaz ve felakete sürükle-nirsin. Kendinden emin olmayı seviyor ama öğrenmeyi sevmiyorsan, bu kusur seni umursamazlığa götürür.”

17.9. Konfys der ki: “ğrencilerim, neden şiirleri incelemiyorsunuz? şiir okumak hayal gücünü artırır, gözlem

2 Bi Xi’nin isyan hareketi Jin Beyliği’nde başlamıştı.

gücünü yükseltir, başkalarıyla bir araya gelmenizi sağlar, hiciv yeteneğinizi geliştirir. Yakınınızda bu yöntemleri kullanarak anne ve babanıza; uzağınızda bu yöntemle hükümdarınıza hizmet edebilirsiniz; ayrıca kuşların, hayvanların ve ağaçların isimlerini öğrenirsiniz.”

17.10. Konfüçyüs, Bo Yu’ye şöyle dedi: “*Zhou Nan* ve *Zhao Nan*’ı³ inceledin mi? *Zhou Nan* ve *Zhao Nan*’ı incelememiş biri âdeta yüzü duvara karşı ayakta dikilir gibidir.”

17.11. Konfüçyüs der ki: “Tören! Tören! Bu sadece yeşim taşı ve ipek mi demektir? Müzik! Müzik! Bu sadece çan ve davullar gibi müzik aletleri midir?”

17.12. Konfüçyüs der ki: “Bazıları dıştan hiddetli ve kararlı görünür ama içlerinde ürkek ve korkaktır; böyleleri kötü insanlar ile kıyaslanırsa tıpkı duvarı delen veya üzerinden atlayan hırsızlara benzerler.”

17.13. Konfüçyüs der ki: “Doğru ve yanlış ayırt etmeyen ve herkesi memnun etmeye çalışan kişilerin güçleri, ahlâk sahibi olduğunu gösteren Küçük İnsanları mahvetmeye yeter.”

17.14. Konfüçyüs der ki: “Yolda duyduklarını her yerde anlatan kişi adabı kenara bırakmıştır.”

17.15. Konfüçyüs der ki: “Cahil kişiler; onlarla birlikte çalışılabilir mi? Onlar bir makama gelmeden önce o makamı elde edip edemeyeceğinden endişe eder; eğer elde ederse bu sefer de onu kaybetmekten endişe eder. Kaybetme korkuları varsa da yapmayacakları hiçbir şey yoktur.”

3 *Şiirler Kitabı*’nın ilk iki bölümü.

17.16. Konfüçyüs der ki: “Eski zamanlarda halkın üç kusu-ru vardı, şimdi ise neredeyse hiçbir kalmamıştır. Eskinin delileri umursamazca ve açık açık konuşurlardı, şimdinin delileri ise kontrolsüz; eskinin ağırbaşlılarının üstüne gi-dilmeyecek tarafları vardı, şimdinin ağırbaşlıları ise aksi ve aniden öfkeye kapılıyor ve kasten sorun çıkarıyor; eskinin ahmakları daha samimiydi, şimdinin ahmakları aldatmaya çalışıyor ve hile yapıyor.”

17.17. Konfüçyüs der ki: “Süslü sözler samimiyetsizliğin göstergesidir, böylelerinin insanlığı azdır!”⁴

17.18. Konfüçyüs der ki: “Mor, kızılın parılısını ve yerini almıştır, bu tiksinti vericidir; Zheng Beyliği’nin müziği rafine müziği bozmuştur, bu tiksinti vericidir; beyliğe meydan okuyan ve hızlı konuşmaları ile her şeyi altüst edenler tiksinti vericidir.”

17.19. Konfüçyüs şöyle dedi: “Konuşmak istemiyorum.”
Zi Gong: “Eğer konuşmak istemiyorsanız, biz başkalarına neyi nakledeceğiz?”
Konfüçyüs şöyle dedi: “Gök ne konuşur ki? Ancak yine de dört mevsim her zaman olduğu gibi birbirinin ardından geçip gidiyor; her şey doğuyor ve büyüyor; Gök ne konuştu ki?”

17.20. Ru Bei,⁵ Konfüçyüs’ü görmek istedi. Konfüçyüs hasta olduğunu söylettirdi ve onu kabul etmeyi reddetti. Bunu

⁴ Bkz. 1.3.

⁵ *Törenler Kitabı*’na göre Ru Bei, Lu Beyi Ai’in törenlerden sorumlu memurdu. Zilu ölünce bey onun için bir cenaze töreni düzenledi ve Ru Bei’i, Konfüçyüs’ün yanına cenaze töreninin nasıl yapılması gerektiğini öğrenmesi için gönderdi. *Mengzi* (Mengzi–Gaozixia Bölümü) eserinde şöyle denir: “Öğretenlerin birçok yöntemi vardır; öğretmediğim zaman bile aslında bir şey öğretmiş olurum.” Konfüçyüs, Ru Bei ile görüşmeyerek ona bir şey öğretmiştir. Song Hanedanı dönemi filozoflarından Zhu Xi (1130-1200) *Konuşmalar* eseri yorumlarında Ru Bei’in Konfüçyüs’e mutlaka bir saygısızlık yapmış olduğunu söylemektedir. (.n.)

söylemesi için gönderdiği kişi tam çıkarken Konfüçyüs, Ru Bei'in de duyduğundan emin olarak Se'yi⁶ eline aldı ve çalıp şarkı söylemeye başladı.”

17.21. Zai Wo şöyle sordu: “Ana baba öldükten sonra üç yıl yas tutmak çok uzun değil mi? Eğer bir Üst İnsan üç yıl törenleri tatbik etmezse unutacaktır; üç yıl müzik aleti çalmazsa, müzik de ortadan kalkacaktır. Eski mahsul tükeninceye ve yeni mahsul çıkıncaya, ateş yakmak için kullanılan odunun döngüsü bir kez tamamlanıncaya kadar yas tutmak, yani bir yıl yeterlidir.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “[Ana baba öldükten sonra üç yıl olmadan] beyaz pirinçten pilav yesen ve süslemeli elbiseler giysen gönlün rahat eder mi?”

Zai Wo cevap verdi: “Eder.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Eğer rahat edebileceksen o zaman yap! Üst İnsan bu zamanda yas elbiseleri giyer, lezzetli şeylerin tadını bilmez, müzik dinlerken mutlu olmaz, evde rahat oturamaz. Şimdi sen bunları yapmadan da huzur içinde olurum diyorsan, o zaman öyle yap.”

Zai Wo oradan ayrıldıktan sonra Konfüçyüs şöyle dedi: “Zai Yu'de erdem yok! Erkek veya kız çocuk doğduktan üç yıl sonra ana babanın kucağından ayrılır. Ana babaya iyi bir evlat olmak için üç sene yas, Göğün Altı'nda her yerde aynıdır. Zai Yu, ana babasının kucağında üç yıl onların koruması ve sevgisinde kalmamış mıdır?”

17.22. Konfüçyüs der ki: “Bütün gün dolu mide ile dolaşmak ve hiçbir şey yapmamak; bu olmaz! Oyun oynamak bile boş durmaktan iyidir!”

17.23. Zilu şöyle sordu: “Üst İnsan cesarete değer verir öyle değil mi?”

⁶ Se antik dönemde kullanılan 16 veya 25 telli, kanuna benzeyen bir müzik aletidir. (ç.n.)

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Üst İnsan en çok doğru luğa değer verir; Üst İnsan cesur olup doğru olmazsa, sorun çıkarır ve isyan eder. Küçük İnsan cesur olup doğru olmazsa, soyguncu olur.”

17.24. Zi Gong şöyle sordu: “Üst İnsan’ın da nefret edeceği şeyler var mıdır?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Onun nefret ettikleri: başkalarının kötü yanlarını ifşa edenler; astlarından nefret edip üstlerine kötüleyenler; cesur olup törenden anlamayanlar; kendi fikirleri konusunda inatçı olup kimseyi dinlemeyenlerdir.”

Konfüçyüs tekrar şöyle dedi: “Ci, senin nefret ettiğin şeyler de var mı?”

Zi Gong hemen cevap verdi: “Benim nefret ettiklerim: başkalarına saldırıp kendilerini akıllı gibi göstermek isteyenler; tevazu göstermeyip kendini cesur zannedenler, başkalarının utanacakları sırlarını ifşa edip kendisini dü-rüst zannedenlerdir.”

17.25. Konfüçyüs der ki: “Kadınlar ve Küçük İnsanlar ile ortak nokta bulmak zordur; çok yakın olursan tevazularını kaybederler, uzak durursan sana kin güderler.”

17.26. Konfüçyüs der ki: “Biri kırk yaşına geldiğinde ondan hâlâ nefret ediliyorsa, o kişinin hayatı bitmiş demektir.”

XVIII

Wei Zi

18.1. [Hükümdar Zhou kontrolünü kaybetmiş ve acımasızlaşmıştı] Wei Zi¹ onu terk etti. Ji Zi,² onun kölesi olmuştu. Bi Gan³ önce ona karşı geldi sonra da öldürüldü. Konfüçyüs şöyle dedi: “Shang Hanedanı’nın son yıllarında bu üç erdemli insan vardı.”

18.2. Liuxia Hui hâkimlik yapıyordu ve birçok sefer görevinden atılmıştı.

Birisi ona şöyle dedi: “Lu Beyliği’nden ayrılamaz mısınız?” O şöyle cevap verdi: “Dürüstçe çalışırsam nereye gitsem beni defalarca kovacaklar! Dürüstçe çalışmayacaksam da kendi memleketimden neden ayrılayım?”

18.3. Qi Beyi Jing, Konfüçyüs’ü huzura kabul etmeye hazırlandığı sırada şöyle dedi: “Lu Beyi’nin, Ji ailesinin başını kabul eder gibi Konfüçyüs’ü kabul etmek; işte bunu ya-

1 Hükümdar Zhou ile ana bir kardeştir. O doğduğu sırada annesi hükümdarın cariyelerindendir, sonradan imparatoriçe olmuştur ve ardından da Zhou doğmuştur. Bu sebeple İmparator Yi ölünce tahta Zhou geçmiştir.

2 Hükümdar Zhou’nun amcasıdır. Hükümdar Zhou, Dao’dan ayrılınca onu eleştirmiş, sonradan başına geleceklerden korkarak deli taklidi yapmış ve sonunda köle yapılmıştır.

3 Bi Gan Hükümdar Zhou’nun amcasıdır.

pamam. Ji ailesinden daha alt seviyede ama Meng ailesine uygulananın da üstünde bir protokol ile onu karşılayacağım.”

Çok geçmeden şöyle ekledi: “Artık yaşlandım, yapacak bir şeyim yok.”

Konfüçyüs bunun üzerine Qi Beyliği’nden ayrıldı.

18.4. Qi Beyliği, Lu Beyliği’ne hediye olarak çok sayıda dansçı kız gönderdi. Ji Huanzi onları kabul etti. Üç gün boyunca beylik işleriyle hiç ilgilenmedi. Konfüçyüs bunun üzerine oradan ayrıldı.

18.5. Chu Beyliği’nden deli Jie Yu, Konfüçyüs’ün arabasının yanında yürüyüp şarkı söylüyordu: “Anka kuşu ah! Anka kuşu ah! Neden bu kadar bedbahtsın? Geçmişini geri getiremezsin; gelecek de çok uzakta. Boş ver! Boş ver! Şimdi yönetimdekilerin hepsi tehlikede!” Konfüçyüs arabasından indi; onunla konuşmak istiyordu ama Jie Yu kaçtı ve Konfüçyüs onunla konuşamadı.

18.6. Chang Ju ve Jie Ni⁴ birlikte tarla sürüyorlardı. Konfüçyüs de oradan geçiyordu. Zilu’yu onlara yol sorması için gönderdi.

Chang Ju, Zilu’ya şöyle sordu: ”O arabayı kim sürüyor?”

Zilu cevap verdi: “Kong Qiu [Konfüçyüs].”

Tekrar sordu: “Lu Beyliği’nden Kong Qiu mu?”

Zilu cevap verdi: “Evet.”

Şöyle dedi: “O, nereye gideceğini çoktan biliyor.”

Jie Ni’ye sormaya gitti.

Jie Ni şöyle dedi: “Siz kimsiniz?”

Zilu cevap verdi: “Ben Zhong You.”

4 Gerçek isimler değildir. Antik dönemde isim ve soyisimler gelişigüzel sorulamazdı. Antik dönemde iki kişinin birlikte tarla sürmesi çok yaygın bir yöntemdi. İlkbahar–Sonbahar Döneminde artık öküzler ile tarla sürme başlamıştı.

Jie Ni şöyle dedi: “Lu Beyliği’nden olan ve Konfüçyüs’ün öğrencisi mi?”

Cevap verdi: “Evet.”

O şöyle söyledi: “Tıpkı kirli sel suları gibi kötü şeyler her yeri kapladı. Siz, kiminle birlikte bunu düzelteceksiniz? Siz ve beraberinizdeki Konfüçyüs; siz kötü insanlardan kaçanlar neden bizim gibilerle tamamen toplumdan ayrılmıyorsunuz?”

Sözlerini bitirdikten sonra tarladaki işine kaldığı yerden devam etti.

Zilu geri dönüp olanları Konfüçyüs’e anlattı.

Konfüçyüs hayal kırıklığı içinde şöyle dedi: “Bizim kuş ve hayvan sürüleriyle ortak noktamız yok ki. İnsanlarla bir arada olmayacağız da ne yapacağız? Göğün Altı’na barış ve huzur gelirse; zaten sizinle birlikte yola çıkıp bir şeyleri değiştirmeye çalışmamın anlamı kalmaz.”

18.7. Zilu, Konfüçyüs’le giderken geride kalmıştı. Yaşlı bir adamla karşılaştı, adam sırtına yasladığı sopanın ucunda bir şeyler taşıyordu.

Zilu ona şöyle sordu: “Üstadımı gördünüz mü?”

Yaşlı adam cevap verdi: “Sen, elleri ve ayaklarından hiç çalışmadığı anlaşılan; ekinleri birbirinden ayırt edemeyecek birisin; senin üstadının kim olduğunu kim bilebilir ki?” Sözlerini bitirdikten sonra elindeki sopayla yerdeki otları ayıklamaya başladı.

Zi Gong eliyle ona selam vererek orada öylece ayakta durdu. Adam Zilu’yu yanına alıp evine döndü. Bir tavuk kesti ve yemek yapıp Zilu’ya ikram etti. İki oğlunu da onunla tanıştırdı.

Ertesi gün Zilu, Konfüçyüs’e yetişti ve olayı anlattı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “O bir münzevidir.”

Zilu’ya geri gidip onu tekrar görmesini söyledi. Zilu var-
dığında adam çoktan oradan ayrılmıştı.

Zilu şöyle dedi: “Makam sahibi olup hizmet etmemek doğru değildir. Yaşlı ve gençler arasındaki ilişki nasıl ortadan kaldırılabilir; hükümdar ve memuru arasındaki ilişki o halde nasıl düzenlenebilir ki? Kendini lekelemek istemiyorsun ama böyle inzivaya çekilmek de hükümdar ve memuru arasında olması gereken ilişkiyi de görmezden gelmek demek. Üst İnsan’ın memuriyeti reddetmesi; sorumluluktan kaçması demektir. Bizim savunduğumuz yöntemin işe yaramadığını zaten çoktandır biliyoruz.”

18.8. Geçmişten günümüze her şeyi geride bırakıp inzivaya çekilenler Bo Yi, Shu Qi, Yu Zhong, Yi Yi, Zhu Zhu Zhang, Liuxia Hui ve Shao Lian’dır.

Konfüçyüs der ki: “Amaçlarından taviz vermeyen ve kendilerine kötü söz söyletmeyenler; Bo Yi ve Shu Qi’dir!”

Şöyle devam etti: “Liuxia Hui ve Shao Lian amaçlarından vazgeçti ve kendilerine kötü söz söylediler; ancak sözler ahlâka göre olmalıdır ve davranışlar da düşünce süzgecinden geçmelidir, işte böyle.”

Tekrar şöyle dedi: “Yu Zhong ve Yi Yi, inzivaya çekildiler ve söz söylemekten de vazgeçtiler; davranışları temiz ve dürüsttü; siyasetteki maharetlerini de bir kenara bıraktılar. Ben, bu insanlardan farklıyım sadece, bu kişilerin yaptıkları iyidir veya iyi değildir diyemem.”

18.9. Büyük müzisyen Zhi, Qi Beyliği’ne; ikinci öğünün müzisyeni⁵ Chu Beyliği’ne; üçüncü öğün müzisyeni Cai Beyliği’ne; dördüncü öğün müzisyeni Que, Qin Beyliği’ne kaçtı; davulcu Fang Shu, Sarı Nehir kenarına sığındı. El davulu çalan müzisyen, Han Nehri’ne gitti. Yang ve taş çanları çalan Xiang da deniz kenarına yerleşti.

5 Antik dönemde hükümdar yemek yerken mutlaka müzik çalınırdı. Bu müzikten sorumlu kişiler de “birinci öğün müzik ustası”, “ikinci öğün müzik ustası” gibi unvanlar alırlardı. Ancak bunların hangi zamanda müzik çaldıklarını bilmek bugün mümkün değildir.

18.10. Zhou Beyi, Lu Beyi'ne şöyle dedi: "Üst İnsan, akrabalarını ihmal etmez; yöneticileri ona güvenmiyor diye düşünerek şikâyet etmez; eski arkadaşlarını büyük hata yapmamışlarsa terk etmez ve bir kişinin her şeyin sorumluluğunu almasını beklemez!"

18.11. Zhou Hanedanı'nda sekiz bilge vardı: Boda, Bokuo, Zhongtu, Zhonghu, Shuye, Shuxia, Jisui ve Jiwa.⁶

6 Bu kişilerle ilgili kaynaklarda net bir bilgi bulunmamaktadır. Geleneksel olarak sekiz isim hep bir arada kullanılmaktadır. Bazıları bunların, dört ikiz kardeş olduğunu ileri sürmektedir.

XIX

Zi Zhang

19.1. Zi Zhang der ki: “Bilgili kişi, tehlikeyi görse bile hayatını ortaya koyabilmelidir. Bir kazanç gördüğünde, bu kazanca sahip olup olmaması gerektiğini düşünmelidir. Kurban töreninde ciddi ve saygılı olmalıdır. Yas tutarken keder ve acıyı düşünmelidir. Bu yeterlidir.”

19.2. Zi Zhang der ki: “Eğer kişi ahlâklı ve davranışları kesin, inancı samimi değilse, onun varlığı veya yokluğu hiçbir şey değıştirmez.”

19.3. Zi Xia’nın öğrencisi Zi Zhang’a nasıl arkadaşlık kuracağını sordu.

Zi Zhang şöyle dedi: “Zi Xia bu konuda ne dedi?”

Cevap verdi: “Zi Xia şöyle dedi: ‘Eğer arkadaşlık kurabileceksen o kişiyle arkadaşlık kur; eğer arkadaşlık kuramayacaksan onu reddet.’”

Zi Zhang şöyle dedi: “Benim duyduklarım bununla aynı değil: Üst İnsan, bilge insanlara saygı duyar ve sıradan insanları da kabul eder; iyileri cesaretlendirir ve yeteneksizlere acır. Ben çok iyi bir insan mıyım? Ne tür insanları kabul edemem? Ben kötü bir insan mıyım? Öyleysem beni reddederler. Nasıl olur da başkalarını reddedebilirim?”

- 19.4. Zi Xia der ki: “Küçük bir zanaat bilmekten öğrenilecek şeyler vardır; ancak korkarım ki bu daha büyük işler başarmayı engelleyebilir. İşte bu nedenle Üst İnsan sadece o konuda derinleşmez.”
- 19.5. Zi Xia der ki: “Her gün bildiklerinin ne kadar az olduğunun farkında olan, her ay öğrendiklerini tekrar edene, öğrenmeyi seven kişi denebilir.”
- 19.6. Zi Xia der ki: “Öğrenmeye istekli ve azimli olmak; soru sormayı sevmek ve önüne çıkan sorunları düşünmek; işte insanlık ve iyilik bunların arasındadır.”
- 19.7. Zi Xia der ki: “Bütün zanaatkârlar zanaatlarını mükemmelleştirmek için çalışır. Üst İnsan da Dao’ya ulaşmak için çalışır.”
- 19.8. Zi Xia der ki: “Küçük İnsan hatalarını örtmek için mutlaka bir yol bulur.”
- 19.9. Zi Xia der ki: “Üst İnsan üç değişiklik gösterir: uzaktan bakınca ciddi; yaklaşıncı nazik ve sıcakkanlı; sözlerini duyunca da anlarsın ki katı ve özenli.”
- 19.10. Zi Xia der ki: “Üst İnsan önce halkın güvenini kazanır ve sonra onları harekete geçirir; yoksa halk onun kendilerine eziyet ettiğini düşünür. Ancak güvenini kazandıktan sonra hükümdara tavsiyelerde bulunur; yoksa hükümdar söylediklerinin kendine karşı olduğunu zannedebilir.”
- 19.11. Zi Xia der ki: “Büyük işlerde sınırları aşmamak gerekir, küçük işlerde ise esnek olmak kabul edilebilirdir.”

19.12. Zi You der ki: “Zi Xia’nın öğrencileri temizlik yapmakta ve misafir karşılamakta, sorulara cevap vermekte iyidir fakat öğretinin temelini bilmezler, böyle olur mu?” Zi Xia bunu duyunca şöyle dedi: “Hah! Yan You hata ediyor! Üst İnsan öğretilerinin hangisi önce öğretilmelidir? Hangisi en temel olanıdır? Öğreti, tıpkı çimenler ve ağaclar gibidir; her birini ayırmak gerekir. Üst İnsan öğretisi nasıl böyle çarpıtılır? Öğreti belli bir düzen içinde aktarılır. Başlangıç ve sonu aynı anda bilenler sadece bilgelerdir!”

19.13. Zi Xia der ki: “Bir makama gelince işten arta kalan enerjiyle öğrenmelidir, öğrenince, arta kalan enerjiyle bir makama gelmek çalışmalıdır.”

19.14. Zi You der ki: “Yas tutarken üzüntülü olduğunu göstermek yeterlidir.”

19.15. Zi You der ki: “Arkadaşım Zi Zhang çok işler başarmıştır ancak henüz erdemli olmayı başaramamıştır.”

19.16. Zeng Zi der ki: “Zhang Zi çok büyük şahsiyettir ana yanında birini erdemli yola götürmesi çok zordur.”

19.17. Zeng Zi der ki: “Üstattan işittiğıme göre, insan normal zamanda kendiliğinden duygulanmaz, eğer duygulanmışsa bu mutlaka ana babasından birisinin öldüğü zamandır!”

19.18. Zeng Zi der ki: “Üstattan işittiğıme göre Meng Zhuangzi’nın¹ iyi evlatlığı öyledir ki, onun dışında her şeyi kolayca yapmıştır; ancak babasının zamanından

1 Lu soylularından Meng Xianzi’nın oğludur. Bu söz, 1.11.’deki ifade ile birlikte anlaşılabilir.

kalan astlarını ve babasının siyasetini devam ettirmekte zorlanmıştı.”

19.19. Meng ailesi, Yang Fu’yu² hâkim olarak atamıştı.

Yang Fu, Zeng Zi’ya gelip danıştı.

Zeng Zi şöyle dedi: “Şimdilerde makam sahipleri kaidelere göre işleri yürütmüyor; halk ise çoktan ahlâktan uzaklaştı. Eğer sen gerçekten birinin suçluluğunu ispatlarsan sakın bundan memnuniyet duyma; ona iyi davran, ona acı!”

19.20. Zi Gong der ki: “Zhou’un kötülüğü, şimdi efsaneleşmiş konuşmalardaki gibi olamaz. O sebeple Üst İnsan, isminin kötü anılmasından nefret eder. Bir kere adı çıkmayagörsün Göğün Altı’ndaki bütün kötülükler ondan bilinir!”

19.21. Zi Gong der ki: “Üst İnsan’ın hataları tıpkı güneş ve ay tutulması gibidir: o hata yapınca herkes görür; hatasını düzeltmeye çalıştığında da herkes ona bakar.”

19.22. Wei Beyliği’nden Gong Sunchao, Zi Gong’a şöyle sordu: “Zhong Ni [Konfüçyüs] öğretiyi nereden tahsil etti?” Zi Gong şöyle cevap verdi: “Zhou Hükümdarı Wei ve Wu’nun Dao’ları ortadan kalkmamıştı; halk arasında devam ediyordu. Büyük bilgiler bunun temelini, bilge olmayan sıradan insanlar da detaylarını akıllarında tuttu. Hükümdar Wen ve Wu’nun Dao’larının bilinmediği yer yoktu. Üstadım her yerde bunu öğrenmeye çalışırdı. Zaten bu sonraki nesillere aktarılmayacaksa bir üstadın [öğretmenin] ne anlamı vardır ki?”

2 *Konuşmalar* kitabının eski açıklamalarında bu kişinin Zeng Zi’nın öğrencilerinden olduğu yazmaktadır.

19.23. Shusun Wushu sarayda üst düzey memurlara şöyle dedi: “Zi Gong üstadı Zhong Ni’den daha üstündür.” Zifu Jingbo³ bunu Zi Gong’a söyledi.

Zi Gong şöyle dedi: “Eğer bir evin duvarlarıyla benzetme yapılrısa: benim evimin duvarları ancak omuzum yüksekliğindedir. Herkes evimin içindeki güzellikleri görebilir. Üstadımın evinin duvarları ise çok yüksektir; kapısını bulup da içeri giremezse, içindeki büyük tapınağın haşmetini, içerideki yapıların çeşitliliğini göremez. Bu kapıyı bulup da içeri girebilenler çok fazla değildir. Öyleyse yaşlı adam Wushu’nun bu sözü de doğal karşılanmamalı mıdır?”

19.24. Shusun Wushu, Zhong Ni’yi kötölüyordu.

Zi Gong şöyle dedi: “Böyle yapma! Zhong Ni’yi kötüleyemezsin. Başkalarının bilgeliği bir tepeyse onları aşmak mümkündür. Zhong Ni ise güneş ve ay gibidir; onu aşmak mümkün değildir. Eğer kişi kendini güneş ve ayın ışığından sakınacaksa, bunun güneş ve aya ne zararı olabilir? Bu sadece o kişinin ölçü bilmediğini gösterir.”

19.25. Chen Ziqin, Zi Gong’a şöyle dedi: “Siz, Zhong Ni’ye karşı çok nazik davranıyorsunuz, ona karşı çok tevazu gösteriyorsunuz, o sizden daha mı iyi gerçekten?”

Zi Gong şöyle dedi: “Üst İnsan, söylediği bir sözle bilge veya akılsız olarak bilinebilir. İnsan söylediklerine dikkat etmelidir. Yaşlı adama yetişmek mümkün değildir. Tıpkı bir merdiven ile gökyüzüne tırmanılamaması gibi. Yaşlı adam eğer bir beyliğin veya bir büyük ailenin yöneticisi olsaydı, halkın ve toplumun ayaklarının üstünde durmasını sağlardı. Tek bir sözüyle onları harekete geçirebilirdi. Uzaklardan bile insanlar gelip onun yönetimine sığınardı. Halk onu dinler ve birlik olurdu. O yaşlı adam onuruyla yaşadı, ölümü de çok üzüntü vericiydi, nasıl ona yetişilebilir ki?”

3 Shusun Wushu ve Zifu Jingbo, her ikisi de Lu Beyliği soylularındandır.

XX

Yao Der ki...

20.1. Yao [Shun'a tahtı devrettiği sırada] der ki: "Ah! Sen Shun! Göğün Emri senin üstünde, dürüstçe onu elinde tut! Eğer Göğün Altı'ndaki halk darlığa ve fakirliğe düşerse Gök sana verdiği bu makamı sonsuza kadar senden geri alacaktır."

Shun [Yu'ye tahtı devrettiği sırada] aynı sözü söylemiştir.¹

[Tang] der ki: "Ben, gençliğime rağmen bu kara öküzü kurban ediyorum ve Büyük Gök'e adıyorum. Suçluları cesaret edip affedemem. Sizin hizmetkârınızın iyilik ve kötülüğünü saklayıp üstünü örtemem; bunu siz de çoktandır biliyorsunuz. Eğer ben de suç işlersem, bunu benim hükmettiğim topraklara mal etmeyiniz; eğer benim hükmettiğim topraklar suçluysa da bu suçu ben tek başıma üstüme alırım. Zhou Hanedanı feodal beylerini atarken, iyi insanlar zengin olmuş [mevki makama gelmişti]: Kendi kanımdan kişiler olmasa da en iyisi ahlâklı kişileri seçmektir. Eğer halk suç işlerse bu hatanın sorumluluğunu ben tek başıma üstlenirim."

1 Bu bölümde başlangıç ve sondaki ifadeler birbirleriyle tutarlı değildir. Song Hanedanı döneminde yaşayan ünlü şair ve düşünür Su Shi'dan itibaren birçokları bu bölümde bazı kayıp parçaların olabileceğini düşünmektedir. Notlandırmalar yapılırken bu durum da göz önünde bulundurulmuştur.

[Zhou Hanedanı] uzunluk ve ağırlık ölçülerini standart hale getirdi. Bütün ülkedeki kuralları da tek elden yönetti. Yıkılmış devleti ayağa kaldırdı ve sonraki nesillere aktardı. Geri planda kalan yeteneklileri makamlara getirdi, halk da bundan çok memnun oldu.

Onların önem verdikleri: Halk, yiyecek, cenaze ve kurban törenleriydi.

Hoşgörülü olmak kitlelerin desteklediği bir şeydir. Güvenilir oldukları için halk da onlara güveniyor ve sorumluluklarını biliyordu. Adaletli oldukları için halk onlardan yanaydı.

20.2. Zi Zhang, Konfüçyüs'e şöyle sordu: "Yönetim nasıl olmalıdır?"

Konfüçyüs şöyle dedi: "Beş güzel şeye saygı duymak, dört kötü şeyden kurtulmaktır. Böylece yönetim iyi olur."

Zi Zhang şöyle dedi: "Beş güzel şey nedir?"

Konfüçyüs cevap verdi: "Üst İnsan halka faydalı işler yapar; müsriflik yapmaz; halkı çalıştırır ama halk bu nedenle ona kin gütmmez; kendisi insanlık ve doğruluğu arar; istekli ancak açgözlü değildir ve ağırbaşlı ama acımasız değildir."

Zi Zhang şöyle sordu: "Halka faydalı işler yapmak ama müsrif olmamak, bu nasıl başarılabilir?"

Konfüçyüs şöyle dedi: "İnsanların faydasına olan işler yapmak, bu zaten onlara fayda sağlayıp müsrif olmamak değil midir? Çalışacakları seçmek [zamanı, durumu ve halkı] ve onları çalıştırmak, buna kim kin güdebilir ki? Kendisi erdemi isteyen ve elde eden kişi başka ne arar ki? Nüfus çok veya az olsa da ya da güçleri az veya çok olsa da Üst İnsan onlara sırtını dönmez. Bu iyi olup, sağlam durup aynı zamanda gururlanmamak değil midir? Üst İnsan'ın kıyafetleri düzgün olur, gözleri kötülüğe bakmaz; ciddiyetle insanlara bakar ama onları korkutmaz;

bu ağırbaşlı ama acımasız olmamak değil midir?”

Zi Zhang şöyle sordu: “Peki, dört çeşit kötölük nedir?”

Konfüçyüs cevap verdi: “İnsanları eğitmeden onları cezalandırmak [ıdam etmek] gaddarlıktır. Yaptıkları işi onları uyarmadan kontrol etmek acımasızlıktır. Önce gevşek davranıp sonra aniden işlerini bitirmelerini istemek baskıdır. İnsanlara hak ettikleri şeyleri verirken cimrilik yapmaya da küçüklük denir.”

20.3. Konfüçyüs der ki: “Eğer kaderi anlamıyorsan Üst İnsan olamazsın; eğer törenden anlamıyorsan toplumu ayakta tutamazsın; insanların sözlerini ayırt edemiyorsan insanı anlaman mümkün değildir.”

Konfüçyüs (MÖ 551-MÖ 479): Tarihteki en önemli, en ünlü Çinli filozof. Yaşadığı dönem Çin için hem siyasi açıdan tam bir kargaşa çağı, hem de Çin tarihinin en parlak düşünsel dönemlerinden biriydi. "Yüz Okul" adı verilen felsefe akımlarının düşünürlerinden olan Konfüçyüs beylikler arasında seyahat ediyor, yöneticilere fikirlerini aşılamaya çalışıyordu. Konfüçyüs sorunların barışçıl yöntemlerle çözülmesinden yanaydı. Ona göre iyi, ahlâklı ve yetenekli kişilerin yönetime gelmesi, toplumun düzelmesinin ilk adımıydı. Platon'dan yaklaşık yüz yıl önce kendi okulunu kuran Konfüçyüs şiir, müzik, tarihi belge ve kroniklerden oluşan antik metinleri derleyerek derslerinde kullanmış, bu eserler daha sonra Çin medeniyetinin temel kaynakları olarak kabul edilmiştir. Çin tarih, kültür ve medeniyetini anlamak için Konfüçyüs'ü anlamak çok önemlidir. Çin düşüncesinin en temel metinlerinden biri olarak kabul edilen Konuşmalar eseriyle Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi de yayım hayatının 15. yılında 400 esere ulaşmış oluyor.

Yang Bojun (1909-1992): 1909'da Hunan Eyaleti'nin Changsha şehrinde doğdu. Çocukluğunda dedesinden Konfüçyüs klasiklerini öğrenmeye başladı. 1926'da Pekin Üniversitesi'ne girdi ve dönemin ünlü dilbilimcileriyle çalıştı. 1953'te Pekin Üniversitesi Çince Bölümü'nde doçent oldu ve ilk eseri Modern Çinceye çevirip notlandığı Konuşmalar (Lun Yü) 1958'de yayımlandı. 1960'ta Meng Zi'yı yayımladı. Daha sonra Zuo Zhuan adlı eseri Modern Çinceye tercüme etti ve notlandı. Ruizm (Konfüçyanizm) konusunda 20. Yüzyılın en önemli uzmanlarından.

Giray Fidan (1980): 1980 yılında Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi Sinoloji Bölümü'nde lisans, yüksek lisans ve dokurasını tamamladı. Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi ve Min Zu Üniversitelerinde öğrenim gördü. Princeton Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Halen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde öğretim görev yapmaktadır.

